Danske Samlinger

for

Historie, Topographi, Personal- og Literaturhistorie.

Udgivne af

Chr. Bruun,
Bibliothekar ved det store kongelige Bibliothek.

O. Nielsen,
Dr. phil., Archivar ved Kjøbenhavns Raadstue-Archiv.

og

A. Petersen,
Fuldmægtig i Finantsministeriet.

Femte Bind.

Kjøbenhavn 1869—70.

Forlagt af den **Gyldendalske Boghandel** (F. Hegel).

G. S. Wibes Bogtrykkeri.

Kronborg Slots historie 1560–1663 – originaltekst og oversættelse

A. Petersen: Bidrag til Kronborg Slots Historie, fornemmelig dets Bygningshistorie. Danske Samlinger, bind V, København 1869–70, trykt side 133–195.
Hver trykt kildeside efterfølges af en oversættelse til nutidigt dansk. Navne, datoer, beløb og historiske måleenheder er bevaret; en tylvt er 12 stykker. Gentagne hilsener og administrative høflighedsformler er forkortet. Forklaringer er tilføjet, hvor gamle fagord kræver det, og usikre steder er markeret. Tekst, der fortsætter over et sideskift, er fordelt efter kildens sider. Originaldelen bygger på den tidligere transskription; årstallet 1624/35 på side 133 er rettet til 1624/25 efter trykket. Side 130–132 er ikke med i den leverede PDF. Oversættelsen er en ny bearbejdning, ikke en historisk udgave.

Kildens side 133
Originaltekst

Bidrag til Kronborg Slots Historie, fornemmelig dets Bygningshistorie, for Tiden fra 1560 til 1663.
Meddeelte ved A. Petersen.

Største Delen af, hvad her meddeles, skyldes det betydelige Materiale, som afdøde Bibliothekssecretair G. Lassen samlede i den Hensigt at udgive en Beskrivelse af Kronborg Slot ledsaget af oplysende Aktstykker. Nøiagtigt at angive hvilke Bidrag, der ere gjengivne efter hans Samlinger, vilde imidlertid medføre en Vidtløftighed, som jeg antager overflødig, da Hovedkilderne stedse angives, og det altsaa vil være let for Enhver at overbevise sig om det Anførtes Rigtighed. Kun saa meget troer jeg at burde oplyse, at alle Uddragene og de fleste Afskrifter efter Tegnelser og Registre ere gjengivne efter Lassens Samlinger. Af Amtsregnskaberne har jeg kun gjort Uddrag for Aarene 1582/83, 1610/11 og 11/12, da det forekommer mig, at disse Regnskaber give et temmelig ringe Udbytte. Dog bør ikke lades ubemærket, at der i Indenrigsministeriets Archiv endnu findes lignende Regnskaber for Aarene 1612/13 til 1622/23, 1624/25 til 1657/58 og 1661/62 og følgende. Uddragene af Hammermøllens Regnskaber ere mig velvilligen meddeelte af Archivaren ved Krigsministeriets Archiv, Intendant Dittmann.
Med Hensyn til Navnet Kronborg og alle almindelige Person- og Stednavne har jeg gjennemført en eensartet Skrivemaade dog først efter at have overbeviist mig om, at Lassen ikke i sine Uddrag har fulgt Kilderne. Derimod ere de mindre bekjendte Navne aftrykte bogstavret efter det her benyttede Materiale og vistnok i de fleste Tilfælde overeensstemmende med Skrivemaaden i de anførte Aktstykker og Regnskaber.
Tidsangivelsen for Uddragene af de forskjellige Regnskaber betegner ikke, som man let kunde antage, naar Arbeidet er udført, men Tiden da det er betalt, hvilket vel bør iagttages, da der ofte ligger en rum Tid imellem Udførelsen og Betalingen.
Lassens Samlinger angaaende Kronborg findes i Ny kgl. Samling 4to Nr. 868 k.

De ved Kildeangivelserne benyttede Forkortninger ere følgende: S. T. for Sjællandske Tegnelser
S. R. — Sjællandske Registre

Oversættelse til nutidigt dansk

Bidrag til Kronborg Slots historie, især dets bygningshistorie, fra 1560 til 1663.
Udgivet af A. Petersen.
Det meste af materialet stammer fra de omfattende samlinger, som den afdøde biblioteksekretær G. Lassen udarbejdede med henblik på at udgive en beskrivelse af Kronborg med tilhørende historiske dokumenter. Det ville blive unødigt omfattende at angive hvert enkelt bidrag fra hans samlinger. De vigtigste kilder er altid oplyst, så læseren kan efterprøve oplysningerne. Alle uddrag og de fleste afskrifter fra Tegnelser og Registre er hentet fra Lassens samlinger. Af amtsregnskaberne har jeg kun uddraget oplysninger fra 1582–83, 1610–11 og 1611–12, fordi disse regnskaber efter min mening giver forholdsvis lidt. I Indenrigsministeriets arkiv findes dog tilsvarende regnskaber fra 1612–13 til 1622–23, 1624–25 til 1657–58 og fra 1661–62 og frem. Arkivaren ved Krigsministeriets arkiv, intendant Dittmann, har venligt stillet uddrag af Hammermøllens regnskaber til rådighed.
Jeg har brugt en ensartet stavemåde for Kronborg og almindelige person- og stednavne, men kun efter at have konstateret, at Lassen i sine uddrag ikke fulgte kildernes stavning. Mindre kendte navne er gengivet bogstavret efter det anvendte materiale og følger sandsynligvis som regel de originale dokumenter og regnskaber.
Datoerne ved regnskabsuddragene angiver betalingstidspunktet, ikke nødvendigvis tidspunktet for arbejdets udførelse. Der kan være gået lang tid mellem arbejdet og betalingen.
Lassens samlinger om Kronborg findes i Ny kongelig Samling, nr. 868 k, kvartformat.
Kildehenvisningerne forkortes således: S. T.: Sjællandske Tegnelser. S. R.: Sjællandske Registre.

Kildens side 134

Originaltekst

N. R. — Norske Registre
K. A. — Kronborg Amtsregnskaber
H. R. — Hammermøllens Regnskaber
og R. — en Registrant i Indenrigsministeries Archiv.
Samtlige Notater, ved hvilke ingen Henviisning findes, ere fra Rentemestrenes Regnskaber.
1560.
4 Marts. Werner Maler for Krogens Skabelun, han formalede og arbeidet derpaa i 8 Uger, for hver Dag 1 Ort, efter som Hans von Dischouv hannem tilsagt havde.
1562.
9 Octbr. Betalt Marcus Hees, Borger i Kbh., for 100 store udvalgte Vogenskud, som kom til Krogen, 30 Daler.
1563.

26 Novbr. Frands Skriver at udgive paa Krogen til Snedkere og andre Arbeidsfolk 300 *M.*

1573.

20 Febr., Skanderborg. Jørgen Munk om at lade Høvidsmand Caspar Visse erholde et Kammer og Værelse paa Slottet saalænge, han haver Opsyn dermed (Vagt at holde og Portene at forvare). De underordnede Drabanter skulde boe i Helsingør, skaffe dem selv Underholdning og Bolig, eftersom de havde Maanedspenge. S. T.

28 Juni, Skanderborg. Peder Oxe om at ville tilflye Krogen Slot og der Alting saa bestille baade med Bøsseskytter, Skyts og anden Nødtørft, som der vil Behov gjøres, saa at, dersom Nogen vilde sig understaae uden Besked at løbe der for over, de da maae blive undfanget, som det sig bør. S. T.

5 Juli, Hald. Peder Oxe. Hvad som belanger den Forordning paa Krogen, I der haver gjort, baade med Bygning og Huset at besætte, saa og med Skandskurve at lade sætte uden Slottet, det lade vi os og behage. Det Skyts, som skal bruges der for Slottet, synes os bedst bliver indsat i Slottet, og at Alting med Skandskurve færdig gjøres og, dersom fornøden er, kan samme Skyts snart udrykkes uden for Slottet. S. T.

1574.

25 Mai, Frederiksborg. Henrik Mogensen om at betale Hans Bygmester 400 nye Daler paa det Arbeide, hvorom Kongen var fortinget med ham om 500. De 100 skulle blive til

Oversættelse til nutidigt dansk

N. R.: Norske Registre. K. A.: Kronborg Amtsregnskaber. H. R.: Hammermøllens Regnskaber. R.: en registrant i Indenrigsministeriets arkiv. Notater uden kildehenvisning stammer fra rentemestrenes regnskaber.

1560

4. marts. Werner Maler fik betaling for en model eller tegning af Krogen, som han havde bemalet og arbejdet på i otte uger. Han fik en ort om dagen, som Hans von Dischouv havde lovet ham.

1562

9. oktober. Marcus Hees, borger i København, fik 30 daler for 100 store, udvalgte vogenskud, dvs. træ til beklædning eller paneler, leveret til Krogen.

1563

26. november. Frands Skriver skulle udbetale 300 mark til snedkere og andre arbejdere på Krogen.

1573

20. februar, Skanderborg. Jørgen Munk skulle skaffe høvedsmand Caspar Visse et værelse på slottet, mens han havde opsyn med det, holdt vagt og bevogtede portene. De underordnede drabanter skulle bo i Helsingør og selv sørge for kost og bolig, da de fik månedsløn. S. T.

28. juni, Skanderborg. Peder Oxe skulle sætte Krogen i stand og sørge for kanonskytter, skyts og øvrige fornødenheder. Skibe, som forsøgte at sejle forbi uden tilladelse, skulle mødes, som det sig hørte. S. T.

5. juli, Hald. Kongen godkendte Peder Oxes ordning af byggeri, bemanding og skansekurve uden for Krogen. Kanonerne burde stå inde på slottet, mens skansekurvene blev gjort klar udenfor. Ved behov kunne kanonerne hurtigt flyttes ud. S. T.

1574

25. maj, Frederiksborg. Henrik Mogensen skulle betale Hans Bygmester 400 nye daler af de aftalte 500. De sidste 100 skulle tilbageholdes, indtil …

Kildens side 135

Originaltekst

Arbeidet var færdigt. Da Tolden ikke modtager nye Dalere, kan han betales med nye [o: gamle], men da saa meget mindre, som de gamle Dalere ere høiere. S. T.

4. Juli, Frederiksborg. Morten Venstermand om til Bygningen paa Krogen at kjøbe og nedsende 20,000 Muursteen. S. T.

5 Juli, Frederiksborg. Der skal gjøres en Kiste med 3 Nøgler, som skal sættes paa Kronborg Slot, hvorudi Tolden fremtidigen skulde bevares; bringes fra Toldboden hver anden Dag etc. S. T.

7 Juli, Frederiksborg. Peder Oxe om langt Tømmer til Bygningen paa Helsingør (Krogen). S. T.

14 Juli, Frederiksborg. Christoffer Valkendorf; da dette Tømmer, 20 å 21 Alen langt, ikke var at faae her, men fandtes ved Svansund i Bahuus Lehn, at sende et Skib efter en Ladning der af. S. T.

15 August, Nyborg. Peder Bilde paa Kallundborg havde laant 30,000 Steen mod igjen at levere dem paa Krogen. S. T.

19 August. 500 Rd. til Mester Hans Bygmester for Arbeide paa Krogen.

6 Novbr., Skanderborg. Henrik Mogensen om at betale Steenhugger Mester Gert, der nu er færdig med den Brønd, der med ham var fortinget, ligeledes den Vindeltrappe og de Watterlister paa Slottet, hvad han havde tilgode (han havde faaet endeel udbetalt). Kongen vil ikke lade det Taarn forfærdige, hvortil han skulde have hugget Stenene, og saaledes ikke bruge ham mere. S. T.

1575.

Mange Muursteen føres fra Kjøge til Krogen.

5 Marts. Peder Oxe om 2 Runddele, som Hans Bygmester skulde bygge:

Frederich.

Wor synderlige gunst tilfornn. Wiider, att wi ere forenit mett Mester hans Byggemester om thuende Runddeell att legge her wor(!) wort slott Krogen, och achter vdi aaer att lade legge Grundwolden till forne Rundeelle, Saa att huad Murewerckit er anlangende, the thet andit aar kunde bliffue ferdigt och, eptherdi ther til behoff giøris en Stoer Hob kalck och Steen, som schall forschaffis vdi forraad, Tha Bede wi ether och begere, Atti tilschriffue osz ethers betenckende, huor wi Kalck och Steenn til thes behoff kunde bekomme, och

Oversættelse til nutidigt dansk

… arbejdet var færdigt. Da tolden ikke modtog nye daler, kunne betalingen ske i gamle daler, men med et lavere antal, fordi de gamle havde højere værdi. Kildens ordlyd er rettet af udgiveren på dette sted. S. T.

4. juli, Frederiksborg. Morten Venstermand skulle købe og sende 20.000 mursten til byggeriet på Krogen. S. T.

5. juli, Frederiksborg. En kiste med tre nøgler skulle stilles på Kronborg til opbevaring af toldpengene, som skulle overføres fra toldboden hver anden dag. S. T.
7. juli, Frederiksborg. Peder Oxe skulle skaffe langt tømmer til byggeriet ved Helsingør, dvs. Krogen. S. T.
14. juli, Frederiksborg. Da tømmer på 20–21 alen ikke kunne skaffes her, men fandtes ved Svansund i Båhus len, skulle Christoffer Valkendorf sende et skib efter en ladning. S. T.
15. august, Nyborg. Peder Bilde på Kalundborg havde lånt 30.000 sten og skulle levere samme antal tilbage på Krogen. S. T.
19. august. Mester Hans Bygmester fik 500 rigsdaler for arbejde på Krogen.
6. november, Skanderborg. Henrik Mogensen skulle betale stenhugger mester Gert hans resttilgodehavende for den aftalte brønd, vindeltrappen og vandlisterne på slottet. Kongen ville ikke opføre det tårn, som Gert skulle have hugget sten til, og havde derfor ikke længere brug for ham. S. T.

1575

Der blev transporteret mange mursten fra Køge til Krogen.
5. marts. Brev til Peder Oxe om to runddele, dvs. runde befæstningsanlæg, som Hans Bygmester skulle opføre:
Frederik sender sin særlige gunst. Vi har aftalt med mester Hans Bygmester at anlægge to runddele foran Krogen. Fundamenterne skal lægges i år, så murværket kan blive færdigt næste år. Der skal skaffes et stort forråd af kalk og sten. Vi beder derfor om jeres vurdering af, hvor materialerne kan skaffes, og om, at I …

Kildens side 136

Originaltekst

forskaffer och betinger osz thend meste Muresteen, i kunde bringe till weye, och thend tiid [hiid ?] forsender, Saa och attj forschaffer forne mester hans Byggemester, huis hånd ether till samme Bygnings behoff om tilsigendis worder. Thislig[e] attj hidskike ett wor gamble Skibe, som vbrugeligt er, paa jc lester eller ½[c] om ther ickj er støre, som [wi] wille lade Sencke her for Slottidt wid Odden, att Is icke schall widere thage offuer hånd och giøre nogen Skade, Sameledis eptherdj wi nu haffue ladit wdslebe affSkandtzen, som en aff Rundelen Kommer att staa, huis Skøt, som ther Stod paa, Tha bede wi ether och wille, attj lader ij wore Skiibe tillflij och thenum Strax lader legge wid Kasteruppe Ren paa Strømmen, Saathe Kunde haffue acht paa, huad Skibe her løbe egenum Sundit. Wi haffue ochsaa tilforn thallit medt Ether om nogit thømmer att bestille, Huilchit [I] ochsaa medt thet allerførste epther thend affskeedt, wj giorde mett ether, wille flij tilstede.
Thermedt etc.
Schreffuit paa wort slott Krogen v dag Martij Ao. 75. S T.
7 Marts. Henrik Mogensen om Betalingen til Hans Bygmester:
Frederich.

W. G. T. Wiid, att wi achter att lade forethage mett thett første nogen bygning her wid Slottidt och ere forenidt medt Mester hans'Bygmester om iiij^{m} Daller for samme Bygning, hånd och paa hans egen bekostning, huad folckit er anliggende, schall ferdig giøre epther thend bestillings liudelse, wi hanum ther paa giffuit haffuer; Thi bede wi thig och wille, attu aff forne iiij^{m} Daller forne Mester hans bygmester, epther hånden nar samme arbeide schall gaa for sig, lader giffuepenche, epther som hånd behøffuer och tiillsiger, och thett indschriffuer i thett Regenschab. Sameledis ere wi hanum end nu schyldig iij^{c} nye Daller for thet Spir paa thet nye husz, som alrede er ferdigt giordt. Bedendis thig och wille etc.
Schreffuit Krogenn 7 Martii Ao. 75. S. T.
12 Marts, Frederiksborg. Peder Oxe om at hente fra Kjøge en Ladning Muursteen til den Bygning, der foretages for Krogen Slot. S. T.
25 Marts, Frederiksborg. Et Skib sendes til Nestved at hente Muursteen. Borgerne skulle med deres Baade hjelpe Stenene ud til Skibet. S. T.
7 April, Frederiksborg. Henrik Mogensen at betale de Haandværksfolk, Tømmermænd, Pligtsfolk etc., som forhjælpe den Bygning paa Krogen, dog kun dem, som Jørgen Munk giver Befaling paa, ikke dem, Bygmesteren efter den med ham sluttede Accord selv skal betale. S. T.
26 April, Frederiksborg. Henrik Mogensen at betale 146¼ Al. rødt Engelsk Klæde, udtaget hos Borgerne der udi Byen (Helsingør),

Oversættelse til nutidigt dansk

… skaffer og aftaler levering af så mange mursten som muligt og sender dem hertil. I skal også levere det, mester Hans Bygmester rekvirerer til byggeriet. Send desuden et af vores gamle, ubrugelige skibe på 100 læster, eller 50, hvis der ikke findes et større. Det skal sænkes ved odden foran slottet for at hindre isen i at brede sig og gøre skade. Kanonerne er flyttet fra den skanse, hvor en runddel skal stå. Derfor skal to af vores skibe straks gøres klar og lægges i strømmen ved Kasterup-renden for at holde øje med skibene gennem Sundet. Det tømmer, vi tidligere har talt med jer om, skal snarest skaffes efter den aftale, vi indgik. Med dette osv. Skrevet på Krogen den 5. marts 1575. S. T.
7. marts. Til Henrik Mogensen om betaling til Hans Bygmester:
Frederik. Vi vil snart påbegynde byggeri ved slottet og har aftalt 4.000 daler med mester Hans Bygmester. Han skal selv betale arbejderne og færdiggøre byggeriet efter den bestilling, han har fået. Udbetal beløbet løbende, efterhånden som arbejdet udføres og han får brug for pengene, og indfør betalingerne i regnskabet. Vi skylder ham desuden 300 nye daler for spiret på det nye hus, som allerede er færdigt. Skrevet på Krogen den 7. marts 1575. S. T.
12. marts, Frederiksborg. Peder Oxe skulle hente en ladning mursten fra Køge til byggeriet ved Krogen. S. T.
25. marts, Frederiksborg. Et skib skulle hente mursten i Næstved. Borgerne skulle med deres både hjælpe med at sejle stenene ud til skibet. S. T.

7. april, Frederiksborg. Henrik Mogensen skulle betale håndværkere, tømrere og pligtarbejdere, som Jørgen Munk gav betalingsordre for. De folk, som bygmesteren efter sin kontrakt selv skulle betale, var ikke omfattet. S. T.
26. april, Frederiksborg. Henrik Mogensen skulle betale for 146¼ alen rødt engelsk klæde, taget hos borgerne i Helsingør …

Kildens side 137
Originaltekst
til at opslaae paa de nye Kamre, der ere tilflyede. Ligeledes betale Geert Steenhugger 30 Rdl., han endnu havde tilgode for Steen, huggede til den Vindeltrappe og Skorsteen der paa Slottet. — Geert Steenhugger skal fremdeles bruges ved Arbeidet paa Krogen. — Jesper Snedker gives 6 ℳ ugentlig paa sin egen Person (Tillæg), med hans Folk derimod bliver det ved den gamle Betaling. S. T.
28 April, Frederiksborg. Christoffer Valkendorf om at nedsende til Krogen den Kalk, der er samlet til den nye Bygning paa Studiegaarden, mod at de Høilærde faae ligesaa megen Kalk igjen, naar de skulle til at bygge, hvilket ikke vilde skee før om nogen Tid. Ved Krogen derimod trængte man til Kalk. S. T.
21 Mai, Frederiksborg. Henrik Mogensen. Geert Steenhugger skal have frit Huus, saalænge han arbeider for Kongen. Da han i de to sidste Aar havde boet hos Frederik Leiel, skal Huusleien for denne Tid betales for ham. Om Vognskud, som Henrik Mogensen skulde sende til Frederiksborg. H. Mogensen har til Bygningen paa Krogen kjøbt Ege-Tømmer, 12 Alens Bjelker, for 6 Daler Tylten og 6 Alens Stolper for 2 Daler, — betales af Tolden, da det er brugt til Krogen. S. T.
25 Mai, Frederiksborg. Henrik Mogensen at kjøbe Kalk til den foretagne Bygning (Krogen?). R.
8 Octbr., Frederiksborg. Henrik Mogensen at give K. M. Dønneker Kostgeld paa sig selv fjerde fra den Tid, han først kom til Slottet Krogen paa Arbeid, og siden fremdeles, saa længe han paa Arbeide sammesteds fortøver. R.
6 Novbr. Henrik Mogensen om Bygningsarbejder — Skorstene, Porte etc. etc.:
W. G. T. Wiid, epther som thu mett Bygmesterenn haffuer opthegnett, Huis deell End nu will behoff giøris till thend bygning paa Kraagenn, Som frann nederlandene skall forschriffuis, Saa och paa huis arbeyde, Stenhuggerne och anditt Handtuercks folck End nu skulle giøre, och vnderdanigst er begerendis att wide, Om vi nogitt Vdi samme forthegnellse wide att forandre, och huorledis thu thig thermedt forholde schall, Tha haffue wi samme offuerslag offuerseett och lade osz naadigst befallde, attu forschrifluer frann Nederlandene, Thisligiste her lader bestille och giøre, Effther som thend wor wndschreffne Zeddell och Register formellder, Wi thig her hoes tillskicker. Thett Glaszyrede Astrag, Sementt, Hornlim, Linollie, Fernisze, thin optheg-
Oversættelse til nutidigt dansk
… til beklædning af de nye værelser. Han skulle også betale stenhugger Geert 30 rigsdaler, som denne stadig havde til gode for sten til vindeltrappen og en skorsten. Geert skulle fortsat arbejde ved Krogen. Jesper Snedker skulle personligt have et tillæg på seks mark ugentligt; hans folk skulle beholde den hidtidige betaling. S. T.

28. april, Frederiksborg. Christoffer Valkendorf skulle sende kalk, der var samlet til Studiegårdens nye bygning, til Krogen. Universitetets lærde skulle senere få samme mængde tilbage, når deres eget byggeri begyndte. Krogen havde brug for kalken med det samme. S. T.
21. maj, Frederiksborg. Stenhugger Geert skulle have gratis bolig, mens han arbejdede for kongen. Huslejen for hans to foregående år hos Frederik Leiel skulle betales. Henrik Mogensen skulle sende vogenskud til Frederiksborg. Det egetømmer, han havde købt til Krogen — bjælker på 12 alen til seks daler pr. tylvt og stolper på seks alen til to daler — skulle betales af toldindtægterne. S. T.
25. maj, Frederiksborg. Henrik Mogensen skulle købe kalk til det igangværende byggeri, muligvis på Krogen. R.
8. oktober, Frederiksborg. Kongens stukarbejder skulle have kostpenge til sig selv og tre andre, fra han først begyndte på Krogen, og så længe arbejdet fortsatte. R.
6. november. Brev til Henrik Mogensen om skorstene, porte og andet byggeri:
Du har sammen med bygmesteren opgjort, hvilke materialer der stadig skal bestilles fra Nederlandene, og hvilket arbejde stenhuggere og andre håndværkere mangler at udføre. Du spørger, om vi vil ændre listen, og hvordan du skal handle. Vi har gennemgået overslaget og godkender, at du bestiller materialer fra Nederlandene og lader arbejde udføre her efter den underskrevne seddel og fortegnelse, som følger med brevet. Med de glaserede gulvsten, cement, hornlim, linolie og fernis, som din liste nævner …

Kildens side 138

Originaltekst

nellsze[n] om formellder, Ther mett maa opstaa, till wi selff leylighedenn haffue beseett, Huore wi ther mett wille haffuit Huad Steenn och Kalck belanger till thendSkandtze wid Slottitt och andenn bygning, Haffue wi allerede laditt bestille, Saa wi wille osz till forsehe, att Thend vdi tilbørlig tiid skall ankomme, och ere tillsindtz att mett thett Husz, som schall settis wd emod Byenn, alltingist betemmer, Ind till thend andenn Bygning er ferdig. Sammeledis wille wi thig icke forholde, Att wi icke achte att bruge mehr nogenn Hugenstenne till Skorsthene, Ey heller wille, att Mester Hans schall opmure nogenn Skorstene flere paa thenne Bygning, hånd nu haffuer wnder henderne, Men allene att hånd affmaller och affwiszer Steditt, huor the schulle were, Ind till wi selff komme tid och kunde giffue befalling paa baade om Skorstene att giøre Saa och, om wi nogenn Huggen Steene ther till wille lade bruge. Som thu och giffuer tillkiende, att ther motte affregnis mett Steenhuggerenn, for huis arbeid hånd haffuer giortt, Tha haffuer forne Steenhuggere, foruden huis hånd aff thig haffuer opboritt, aff osz selff bekommitt vj^{c} Daller paa Handenn for thuende Porte, hånd schulle haffue giortt for wortt slott Skanderborg, Som thu aff hans liggende Handtschriffther haffuer att forfare. Och er ther siiden giortt enn Contracht mett hanum, som wden thuiffuell findis vdj thin forwaring, att hånd for samme betigning, som bleff giortt om Skanderborg Porte, schulle ferdig giøre the Porte for wordt slott Krogen. Bedendis thig therfore och wille, Attu thager till thig Mester Hans Bygmester, Claus Snedker och Huszfogittenn Sammestedtz och mett thenum forfarer och affmeller, Huad samme huggen steenn er, hånd haffuer huggitt, som icke er kommen till Portene, Och thett

siidenn affregner mett hanum och Indschriffuer vdj thitt Regenschab, Och att hånd sidenn ferdig giør the ij porte for thend bethigning, er giortt mett hanum om Skanderborg Porte. Rammendis vdi samme affregning wort gaffnn og bedste, som vi thig till troe, Thisligiste lade wi osz befalle, om behoff giøris, Att Stenhugeren mett hans Suenne offuerdrager till Steen graffuerne och ther arbeyder, att alltingist thes Snarer kand bliffue ferdigt.

Actum Andworschouff thend vj dag Nouembris Aar 75. S. T.

13 Decbr., Antvorskov. Henrik Mogensen at bestille udi Nederlandene til Embden og andensteds 6 eller 8 Maal 100,000 Steen til den Bygning at fulddrive paa Krogen, hvilken K. M. næst tilkommende Sommer agter at lade forferdige. R.

1576.

25 Janr., Frederiksborg. Christen Munk om til Krogen at lade hugge og sende Bjelker, 27 Al. lange — 50, Sparrer, 20 Al. lange, 1 Fod i den tykke Ende — 100, Bjelker, 12 Al., 1 Fod tyk paa den lille Ende — 80, Sparrer, 17 Al. — 100, Tømmer til Hanebjelker og Løsholter — 20 Tylter, Stort og Smaat til allehaande Sparværk og Skillerum Lægter — 2000. S. T.

28 Janr., Frederiksborg. Christoffer Valkendorf strax om Paaske Tid at sende Skibe efter dette Tømmer. S. T.

Oversættelse til nutidigt dansk

… skal du vente, indtil vi selv har set forholdene og besluttet, hvad vi ønsker. Sten og kalk til skansen og det øvrige byggeri er allerede bestilt og forventes at komme i rette tid. Opførelsen af huset mod byen skal vente, til resten er færdigt. Vi ønsker ikke foreløbig flere tilhuggede sten til skorstene, og mester Hans skal ikke mure flere skorstene i den bygning, han arbejder på. Han skal blot markere, hvor de skal være, indtil vi kommer og træffer beslutning om udførelsen og stenene.

Du foreslår en afregning med stenhuggeren. Ud over det, han har fået hos dig, har han fået 600 daler direkte af os for to porte til Skanderborg. Det fremgår af hans skriftlige forpligtelser. Senere er der indgået en kontrakt, som bør være hos dig, om, at han i stedet skulle udføre portene til Krogen på samme vilkår. Tag mester Hans Bygmester, Claus Snedker og husfogeden med, opmål de tilhuggede sten, som ikke er anvendt til portene, afregn dem og indfør beløbet i regnskabet. De to porte skal derefter færdiggøres på de aftalte vilkår. Varetage vores interesser ved afregningen. Om nødvendigt kan stenhuggeren og hans svende arbejde i stenbruddene, så alt bliver hurtigere færdigt. Antvorskov, 6. november 1575. S. T.

13. december, Antvorskov. Henrik Mogensen skulle i Nederlandene, Emden og andre steder bestille 600.000 eller 800.000 sten til færdiggørelse af Krogen den følgende sommer. R.

1576

25. januar, Frederiksborg. Christen Munk skulle lade følgende tømmer hugge og sende til Krogen: 50 bjælker på 27 alen; 100 spær på 20 alen og en fod tykke i den tykke ende; 80 bjælker på 12 alen og en fod tykke i den tynde ende; 100 spær på 17 alen; 20 tylvter tømmer til hanebjælker og løsholter; 2.000 store og små lægter til spærkonstruktioner og skillevægge. S. T.

28. januar, Frederiksborg. Christoffer Valkendorf skulle sende skibe efter tømmeret ved påsketid. S. T.

Kildens side 139

Originaltekst

1 Febr. Henrik Mogensen om at forskrive og betale en Deel Kalk, Steen, Tømmer m. m., samt betale Arbeidsløn til Folkene:

Wor gunst tillfornn. Wiid, Effther som wj nu lader bygge paa wortt Slott Krogenn, Och till samme bygnings behoff forfalder attskillige pend» wdgifftt till Kalck, Steen, Tømmer, Arbeidtzløenn och anden deell, som schall kiøbis och bestillis, Tha skicke wj thig her hoes thette indluchte vnderschreffne Register, Huor effther wi wille, attu thig schallt rette. Bedendis thig och wille, Attu epther forne Seddels Indholdt bestiller, huis som anthegnitt findis, och thet betailer, Och therudindenn ramme wort gaffnn och beste, som wj thig tillthroe. Och huis thu wdj saa maade vdgiffuendis worder, Attu thet clarligenn opthegner och Indschriffuer vdj thet Regenschab, Ther mett scheer wor Wilge.

Schreffuitt paa wort slott Frederichsborg thend første dag Februarij Aar etc. Mdlxxvj. Register och fortegnellsze paa Huis forne Hendrich Mogenszen till thend Byg

ning paa Krogenn schall bestille, kiøbe, bethalle och vdrette paa Kong.

Matt. Wegne. Vt sequitur.

Først schall hand bestille frann Embden och lade bethalle thend meste Mursteen och Thagsteenn, ther kand bringis till weye.

Skall hand kiøbe huis bly, ther kommer vdj Sundit, saa møgilt som till samme bygning behoff giøris.

Sameledis schall 'hand kiøbe huis Judske eller Skonsk Kallck, ther kommer vdj Sunditt, och Frachten for samme Kallck bethalle. Skall hand och betalle Frachtenn for hues Mursteenn, Som kong. Matt. Wndersotte føre thiidt.

Skall hand betalie Thømmermend, Muremester, Steenhugger, Plichtis Karie och Graffuerne.

Huis Eggethømmer eller Fyerthømmer tiid vdj Sunditt komendis worder, som Mester Hans Byggemester mener att kunde thienne till Slotz bygning, skall hand kiøbe och betaile.

Thisligiste skall hand bethalle Dragerne, som forlosze huis huggensteen mett Prammen och mett Galleyenn offuerføris frann Steen graffuerne.

Maa hand fornøige Jesper Snedicker thredue daller, for hand schall Pernille thet wnderste kammer paa thend lille Carnap, Huorudinden hand mett alltingist will ramme kong. Mattz. gaffnn och bedste, som hans kong. Matt, hanum till troer, och siden indschriffuit i hans Regenschab, huad hand vdj saa maade wdgiffuendis worder. Actum Frederichsborg 1 Februarij Anno 1576. S. T.

14 Marts. Henrik Mogensen om at kjøbe Steen og Kalk:

Wiid, effther som wj tillforn haffue befallitt thig att lade bestille ett antall Murstenn wdj Nederlandene till thend bygning ther paa Slottitt, Saa bede wj och wille, attu her forudenn end nu kiøber huad Klinckert eller andenn Steenn, som kommer ther vdj Sunditt och till Helsingøer, som Ballaster haffue inde eller ellers er till fangs. Sammeledis attu kiøber osz till beste

Oversættelse til nutidigt dansk

1. februar. Brev til Henrik Mogensen om indkøb af kalk, sten, tømmer og andre materialer samt betaling af arbejderne:
Vi bygger på Krogen og får derfor udgifter til kalk, sten, tømmer, arbejdsløn og andre indkøb. Følg den vedlagte underskrevne fortegnelse. Bestil og betal det anførte, varetage vores interesser og indfør tydeligt alle udgifter i regnskabet. Skrevet på Frederiksborg den 1. februar 1576.
Fortegnelse over, hvad Henrik Mogensen skal bestille, købe, betale og udføre på kongens vegne:
Bestil og betal så mange mursten og tagsten som muligt fra Emden. Køb det bly, der kommer til Sundet, i den mængde byggeriet behøver. Køb også jysk og skånsk kalk, som kommer til Sundet, og betal fragten. Betal ligeledes fragten for de mursten, kongens undersåtter fører dertil. Betal tømrere, murermester, stenhugger, pligtarbejdere og gravere. Køb og betal eg og fyr, som kommer til Sundet, hvis mester Hans Bygmester finder det egnet. Betal dragerne, der losser tilhuggede sten, som føres fra stenbruddene med pram og galej. Betal Jesper Snedker 30 daler for beklædning af det nederste værelse i den lille karnap. Varetage kongens interesser og bogfør udgifterne. Frederiksborg, 1. februar 1576. S. T.
14. marts. Brev til Henrik Mogensen om sten og kalk:
Ud over de mursten, som du allerede har fået ordre om at bestille i Nederlandene, skal du købe klinker og andre sten, som kommer til Sundet og Helsingør, enten som skibsballast eller på anden måde. Køb også til vores brug …

Kildens side 140
Originaltekst
att thend Kallck, ther kommer, och thend j lige maade betalier och indschriffuer vdi thett Regenschab. Ther met etc.
Actum Frederichsborg thend 14 Martij Aar 1576. S. T.
23 Marts, Frederiksborg. Henrik Mogensen at betale Dirch Dønniker til Besoldning 40 Dal. for hvis Dønnekeri, han paa Slottet Krogen gjørendes vorder, og der til med Kostpendinge. R.
22 Mai, Frederiksborg. Christoffer Valkendorf om at sende 3 Skibe til Norge efter Tømmer til den Bygning paa Krogen. S. T.
26 Mai. Henrik Mogensen at betale Geert Steenhugger hans Tilgodehavende og Hans Bygmester for overdragne Arbeider ved Kronborg:
W. G. T. Wiid, Att epther som Gertt Stenhugger End nu tillkommer j^{ct} lxxxiij Daller, for huis hånd for osz arbeidit halluer, Tha bede wi thig och wille, At thu hanum samme j^{ct} lxxxiij Daller paa wore wegne affbetaller, Thisligiste effther som wi nu seniste ere till ens worden mett wor Byggemestere Hans, att hånd schall wdflytte thend Rondeell synden wort slot Krogenn xl fødder, som schall beregnis for xx Siellandz alne, paa sinn Egne bekostninge, Wnderthagitt thend Sandbak wden for ligger, som wi selff schulle lade bortføre, Och hånd therfore schall haffue iiij^{ct} Dall., Tha bede wi thig och wille, Attu i lige maade forne Hans Byggemestere samme iiij^{ct} Daller paa wor wegne betalier och fornøyer. Sammeledis haffue wi fortingit met Hans Byggemester, At hånd schall

forlenge wortt Kammer ther paa Slottitt offuer Portenn, Effther som wi hanum thet selff haffue wduist. Bedendis etc. — attu Hans Bygm. 100 Dal. therfore fornøyer. —
Actum Frederichsborg thendt xxvj Maij Aar etc. 76. — S. T.
10 Aug, Frederiksborg. Christoffer Valkendorf om, da Kongen havde befalet Bjørn Kaas at foretage nogen Bygning paa Lundegaarden, saa skulde Folkene der imidlertid gives Kostpenge. S. T.
24 Aug., Frederiksborg. Christoffer Valkendorf om at sende en Bøiert til Tranekjær efter den der brændte Steen og føre dem til Krogen. S. T.
9 Septbr., Krogen. Fortingning med Herman Steenhugger om en Port til Krogen Slot:
Wii Frederich thend Anden Giøre alle witerligt, at wii nu haffue ladit affthinge och affhandle med thene breffuiser harmandt Stenhugger Om en port adt schulle giøre her før wort slot krogen vdi saa maade, som efftherfølger, att hånd schulle giøre her en doppill port, effther som thend hanom er Vnderuist, paa hans Eygen Omkostning till folck Och løn adt holde Och Besolde, Och ther for schall hanom giffues sex hunder Daller, huilcke wor

Oversættelse til nutidigt dansk

… al den kalk, der kommer, betal den og indfør den i regnskabet. Frederiksborg, 14. marts 1576. S. T.
23. marts, Frederiksborg. Henrik Mogensen skulle betale stukarbejder Dirch Dønniker 40 daler i løn for arbejde på Krogen samt kostpenge. R.
22. maj, Frederiksborg. Christoffer Valkendorf skulle sende tre skibe til Norge efter tømmer til Krogen. S. T.
26. maj. Brev til Henrik Mogensen om stenhugger Geerts tilgodehavende og Hans Bygmesters arbejde:
Betal Geert de 183 daler, som han stadig har til gode. Vi har aftalt med Hans Bygmester, at han for egen regning skal flytte runddelen syd for Krogen 40 fod, svarende til 20 sjællandske alen. Vi betaler dog selv fjernelsen af sandbakken udenfor. Betal ham de aftalte 400 daler. Vi har desuden aftalt, at han skal forlænge vores værelse over porten, som vi selv har vist ham. Betal ham 100 daler for dette. Frederiksborg, 26. maj 1576. S. T.
10. august, Frederiksborg. Christoffer Valkendorf skulle sørge for kostpenge til folkene på Lundegården, mens de udførte det byggeri, som Bjørn Kaas havde fået ordre til. S. T.
24. august, Frederiksborg. Christoffer Valkendorf skulle sende en bøjer, et mindre transportskib, til Tranekær efter brændte sten til Krogen. S. T.
9. september, Krogen. Kontrakt med stenhugger Herman om en port:
Vi, Frederik II, gør bekendt, at vi har indgået aftale med brevets indehaver, stenhugger Herman, om en dobbeltport foran Krogen efter den udformning, han har fået anvist. Han skal selv betale folk og løn og modtage 600 daler. Vores …

Kildens side 141

Originaltekst

tholdere her samestedtz effther widere wor Befalling schall hanom fornøyes, Wnderthagindis huis Redschab hånd paa same arbeid schall Bruge, huilcke wii naadigst haffue beuilget selff att holde hanom ferdig fore Eller aff nye at lade Giøre wdi wor smidie for kiopenhaffn, saa møgit hanom till same Arbeidt Behoff giøris.

Krogen ix september Anno 1576. S. R.

11 Septbr., Krogen. Henrik Mogensen at betale Jacob Seefeld 735 Dal. 1 ℳ 10 β 2 Hvid for Kalk, han havde leveret til Bygningen paa Krogen. S. T.

21 Septbr. Betalt Borgemester og Raad 171,500 Muursteen fra Kjøbenhavns Teglgaard, af hvilke 160,500 kom til Krogen; 7 Dal. for hvert 1000.

Fra 14 Decb. til 28 Marts 1577 yderligere fra Kbhvns Teglovne leveret 22,400 St. Muursteen til Kronborg.

1577.

Fra Kjøbenhavns Teglgaard leveret til Krogen 171,550 Muursteen.

19 Janr., Kronborg. Hans Skovgaard, Embedsmand paa Helsingborg, at fragte alle Helsingborg Skuder, at de der sammesteds kunde indtage og til Kronborg overføre af den Steen, som er brudt udi Lehnet. R.

24 Janr. Aabent Brev om, at Krogen herefter skal kaldes Kronborg:

Wii Fr. 2. Giøre alle witterligt. Effther som wij nu wdi the Hellige Threfoldighedtz naffn Osz wore Riiger Och lande till gaffn gode Och Jhukomelsze haffue ladit forthage En ny Befestning wid helsingøer Paa thett steed, som thet gamle slot Krogen tilforn haffr standet, Tha wille wii her med wore Vndersote, Borger Och Bønder aluorligen Och strengeligen befalli och paalegt haffue, att the same Nye Befestning her effther schulle kaliis (!) Kroneborg Och Icke med thet gamle naffn Krogen, findis nogen ther emod at Giøre, Tha skall wor lensmand haffue fuldmacht att delle thend siit faldtzmaall aff, huilcket skall weie en guod Oxe till hans herschab, huor effther sig huer kand wiide at Retthe.

Act. Kroneborg 24 Januarij Aar 1577. S. R.

6 Febr., Frederiksborg. Eiler Gruppe anmoder Kongen om at lade hente fra Gulland Bjelker, Sparrer etc., som var fornøden til Bygningen paa Vordingborg. Kongen svarer, at han selv maa bestille og hente hvad Tømmer, han maatte bruge, da Kongen maa bruge alle sine Skibe til at hente Tømmer til Krogen. S. T.

14 Marts, Frederiksborg. Om at lade bryde saa megen

Oversættelse til nutidigt dansk

… toldere på stedet skal betale ham efter kongens nærmere ordre. Kongen sørger dog selv for de nødvendige redskaber, enten ved at stille dem til rådighed eller lade dem fremstille i smedjen ved København. Krogen, 9. september 1576. S. R.

11. september, Krogen. Henrik Mogensen skulle betale Jacob Seefeld 735 daler, en mark, ti skilling og to hvid for kalk til byggeriet. S. T.

21. september. Københavns borgmester og råd fik betaling for 171.500 mursten fra byens teglgård, hvoraf 160.500 kom til Krogen. Prisen var syv daler pr. tusind.

Fra 14. december til 28. marts 1577 leverede Københavns teglovne yderligere 22.400 mursten til Kronborg.

1577

Københavns teglgård leverede 171.550 mursten til Krogen.

19. januar, Kronborg. Hans Skovgaard, embedsmand på Helsingborg, skulle hyre alle Helsingborgs skuder til at hente sten, som var brudt i lenet, og sejle dem til Kronborg. R.

24. januar. Åbent brev om navneændringen fra Krogen til Kronborg:

Vi, Frederik II, gør bekendt, at vi i den hellige Treenigheds navn har iværksat en ny befæstning ved Helsingør, hvor det gamle Krogen stod, til gavn og ære for os, vores riger og lande. Vi befaler borgere og bønder at kalde den nye befæstning Kroneborg og ikke Krogen. Overtrædere skal af lensmanden idømmes en bøde svarende til en god okse til deres herskab. Kronborg, 24. januar 1577. S. R.

6. februar, Frederiksborg. Eiler Gruppe bad kongen hente bjælker og spær fra Gotland til Vordingborg. Kongen svarede, at han selv måtte skaffe transporten, fordi kongens skibe alle skulle hente tømmer til Krogen. S. T.

14. marts, Frederiksborg. Der skulle brydes så meget …

Kildens side 142

Originaltekst

Saltholms Kalk som muligt til Kronborg. Ligeledes bestille 50 lange Spiir fra Gulland til Kronborg. S. T.

15 Marts, Frederiksborg. Christoffer Valkendorf at betale en Skipper Fragt for Steen, han har ført til Kronborg. S. T.

7 Mai, Frederiksborg. Henrik Mogensen om at betale Fragten for de Steen, Lauge Beck efter Kongens Befaling lader føre fra Roeskilde til Kronborg. S. T.

2 Juli, Kronborg. Anders Bing til Smidstrup, Embedsmand paa Varbjerg, med Carsten Kønig/ Arkelimester, at forskikke 2de Stykker Skyts til Kronborg. R.

17 Juli, Waldby. Christoffer Valkendorf om at lade et Skib hente fra Gulland endeel Tømmer og huggen Steen til Helsingør til Kronborg S. T.

25 Novbr., Frederiksborg. Christoffer Valkendorf om at give de Baadsmænd, som Hs. Majestæt har ladet bruge paa de Pramme for Kronborg, Vadmel til en Klædning. S. T.

29 Decbr. Hans Pedersen i Bergen om huggen Steen:

Frederich.

W. G. T. Wiid, att wii Komme wdi forfaringe, huorledis wiid lysze Kloster wdi wort rige Norge schall were et steen Brudt, aff huilchen steen Bønderne giøre gryder och potter, Tesligst formercke enn heel hob huggen steene af samme slags att ligge ther, som Lysze Kloster haffuer standet, Thi haffue wii nu afferdiget thenne Breffuiszer hermand Steenhugger thiid og Att schulle Bryde Nogen aff samme steene wdi forne Steenbrud Saa och thage mett sig, huesz steenn aff samme slags findes paa stedet, som liusze kloster haffuer standet, Bedendis thig och wille, att thu hanom samme

steenbrud lader foruisze, forschaffer hanom hielp att bryde saa møgit, wii behøffue, Tesligst att thu lader Neder forschaffe thill ladstedet, huesz steenn paa lysze Klosters sted liggendis er, och hånd brydendis worder, Och siiden paa wor om Kostninge ther thil frachter skuder, som thend Kunde Jndthage och hiid Nederføre, Befordrendis hanom therwdinden wdi alle maade thilhett bedste, att samme steen vforsømmeligen maa hiid neder Komme thill thend bygning, wii haffue paa Kroneborgh forethagit, och Jnthiid for thinn Befordelsze och flithighedt skall forsømmis, Efthersom wii Naadigst thiltroer, Thermett etc.
Actum Frederichsborg thend 29 Decembris Aar 1578 (egenti. 1577). N. T.

1578.

24 Janr., Frederiksborg. Jørgen Skram, Embedsmand paa Drotningborg Slot, at betale til Niels Lauritzen, Borger udi Aarhuus, 60 Daler for nogle Læster Kalk, han hos Bønderne ved Mariager Fjord haver indtaget efter Johan Taubes Befaling. R.

Oversættelse til nutidigt dansk

… kalk på Saltholm som muligt til Kronborg. Desuden skulle der bestilles 50 lange spir fra Gotland. S. T.

15. marts, Frederiksborg. Christoffer Valkendorf skulle betale en skipper fragt for sten til Kronborg. S. T.

7. maj, Frederiksborg. Henrik Mogensen skulle betale fragt for sten, som Lauge Beck på kongens ordre lod føre fra Roskilde til Kronborg. S. T.

2. juli, Kronborg. Anders Bing til Smidstrup, embedsmand på Varberg, skulle sende to kanoner til Kronborg med arkelimester Carsten Kønig. R.

17. juli, Waldby. Christoffer Valkendorf skulle sende et skib efter tømmer og tilhuggede sten fra Gotland til Kronborg. S. T.

25. november, Frederiksborg. Christoffer Valkendorf skulle give bådsmændene på prammene ved Kronborg vadmel til en dragt. S. T.

29. december. Brev til Hans Pedersen i Bergen om sten:

Ved Lyse Kloster i Norge findes efter vores oplysninger et stenbrud, hvis sten bønderne bruger til gryder og potter. På klostertomten ligger også mange tilhuggede sten af samme slags. Brevets indehaver, stenhugger Herman, skal bryde sten og tage de eksisterende sten med. Vis ham stenbruddet, skaf arbejdskraft, og få stenene transporteret til lastepladsen. Hyr derefter for vores regning skuder, som kan føre dem hertil til byggeriet på Kronborg. Hjælp ham på enhver måde, så stenene ankommer uden forsømmelse. Frederiksborg, 29. december 1578; udgiveren retter året til 1577. N. T.

1578

24. januar, Frederiksborg. Jørgen Skram på Dronningborg skulle betale Aarhus-borgeren Niels Lauritzen 60 daler for kalk, han på Johan Taubes ordre havde hentet hos bønder ved Mariager Fjord. R.

Kildens side 143

Originaltekst

19 Marts. Henrik Mogensen om at kjøbe en Deel Tømmer og Brænde-Ved:
W. G. T. Wiid, epther wij behøffue en heell hob thømmer, Deller oc Lechter till thend bygning paa Kronneborg Slott, Sammeledis en heell hob brennde weedt, Tha haffuewijNu forgott Ansehett att lade legge enn pinncke ther vdi Sundit, som skall aristere altt huis thømmer, som føris ther igenom till Kiøbs, Sameledis Alle skuder oc wedskib oc thenom forwisse till Dig, Att wii først maatte bliffue forsaargitt. Thi bede wii thig oc wille, Att thu kiøber osz tilbeste Saa møggitt thømmer, Deller oc Lechter, thu aff Lenszmandenn kand forfare osz behoff giøris, Thisligst Brennde weed for enn threihunndrert Daller, och naar wii saa møgit hafrue wdi forraadt aff thømmer oc weed. Som wii behøffue, Attu sidenn bestiller samme Arest opgiffuis.
Datum Frederichsborg thend 19 Martii Anno 1578. S. T.
27 Marts. Peter Adrian, der havde Vagt i Beltet, om at forvise til Kronborg dem, der komme med Kalk i Beltet:
W. G. T. Wiid, Att wii behøffue en heel hob Kalck till wor forhaffuennde bygnings behoff paa wortt Slott Kronneborg, Tha bede wii thig oc wille, atthu Alle thenem, som met Kalck kommer ther wdi Belltt att Sellge, huad heller the ther mett Achter wdenn Lannditt eller Jnndenn Landtz, Lader forwisze till wort Slott Kronneborg oc icke tilsteder thenem att paszere, ther schall thenom samme kalck Betallis, epther som billigtt oc rett kand werre, Ansehenndis huis thennd skall sellgis, Atthe heller maa wnnde osz thennd for nogenn Anndenn.
Datum Frederichsborg 27 Martij 1578. S. T.
7 April, Kronborg. Tolderen Henrik Mogensen fik Qvittering for 2000 Rdlr, givne ham til allehaande Udgifter og Bestillinger til Slottets Bygning. S. R.
8 April, Kronborg. Do. — deriblandt 500 Rdlr, som han havde betalt Mester Hans Maler til Indkjøb af allehaande Silke og flamsk Gjørn til Tapezerie. S. R.
12 April, Kronborg. Do. — deraf 200 Rdlr, givne Mester Hans Kniepers Tapet-Maler paa hans egen Persons Vegne, som senere skal afkortes i hans Regning. S. R.
19 April, Kronborg. Henrik Mogensen Tolder at give Mester Hans Bildgut 600 Daler paa Haanden, paa hvis Arbeide han haver under Hænder, og Tapetsvendene 50 Daler, som dennem er foræret. R.
16 Mai, Korsør. Peder Holst, Foged paa Vordingborg Slot, ved en Tømmermand at lade en Deel Lindetræer hugge og siden tilskibs at forskikke til Kronborg. R.
19 Mai, Frederiksborg. Henrik Mogensen Tolder at betale

Oversættelse til nutidigt dansk

19. marts. Brev til Henrik Mogensen om tømmer og brænde:
Vi har brug for meget tømmer, brædder og lægter til Kronborg samt brænde. Derfor skal en pinke, et mindre skib, ligge i Sundet og tilbageholde tømmer, skuder og brændeskibe, som kommer for at sælge deres last. De skal henvises til dig, så vi får forsyninger først. Køb de mængder, lensmanden oplyser, at vi behøver, og brænde for 300 daler. Når forrådet er tilstrækkeligt, skal tilbageholdelsen ophøre. Frederiksborg, 19. marts 1578. S. T.
27. marts. Brev til Peter Adrian, som holdt vagt i Bæltet:

Vi behøver meget kalk til Kronborg. Alle, der kommer til Bæltet med kalk til salg, hvad enten de vil sejle indenlands eller udenlands, skal sendes til Kronborg og må ikke sejle videre. Kalken skal betales til en rimelig pris. Når den alligevel skal sælges, kan de lige så godt sælge den til os. Frederiksborg, 27. marts 1578. S. T.
7. april, Kronborg. Tolder Henrik Mogensen fik kvittering for 2.000 rigsdaler til forskellige udgifter og bestillinger ved slotsbyggeriet. S. R.
8. april, Kronborg. En tilsvarende kvittering omfattede 500 rigsdaler, betalt til mester Hans Maler for silke og flamsk garn til tapeter. S. R.
12. april, Kronborg. En tilsvarende kvittering omfattede 200 rigsdaler til tapetmaler mester Hans Knieper personligt; beløbet skulle senere trækkes fra hans regning. S. R.
19. april, Kronborg. Henrik Mogensen skulle give mester Hans Bildgut 600 daler i forskud på igangværende arbejde og tapetsvendene 50 daler som gave. R.
16. maj, Korsør. Peder Holst, foged på Vordingborg, skulle lade en tømrer fælde lindetræer og sende dem til Kronborg. R.
19. maj, Frederiksborg. Henrik Mogensen skulle betale …

Kildens side 144
Originaltekst
Johan Marien 303 gamle Daler for nogle Rør, som skulle blive paa Kronborg Fæstning. R.
22 Mai, Ringsted. Johan Taube om i Forening med Borgemesteren i Helsingør og Andre, der forstaae sig derpaa, at mynstre de Knægte, den øverste Vagtmester Henrik Suerin er ankommen med (som han har antaget til at ligge paa Kronborg), om de kunne godt skyde til Maals etc., hvis ikke da at udmynstre dem. S. T.
8 Juli, Kolding. Johan Taube om at opsætte en Skive paa et beleiligt Sted, at Knægtene kunne øve dem i Skydning. S. T.
19 Septbr. Henrik Mogensen om Tapetzerimesterens Accord om Maanedspenge til hans Arbeidere :
W, G. T. Wiid, att thenne breffuiszer Tomis Tennicker haffuer giffuit Osz tillkende , att thend Tapetzerii Mester ther wdi Hellsingøer, som hånd paa wore wegne haffuer bestillt fran Nederlandt, schall seg beklage, att thend bestilling, hånd haffuer fangit, schall liude paa othe personer och hallfftridiesindtzthyffue daler till Monitz penche paa thenom, oc ephterthij hånd althiidt hollder nu daglign paa samme Arbeide xix personner oc therforre icke mett slig Monitz penche, som hanum første gang bleff beuillgit, kand tilkomme, Er hånd begierendis, att forne Kostpenche maatte hannum forbedris, ephter som billigt kand werre, Thi bede wii theg oc wille, atthu forfarer ther om leiligheden, oc ther som thett beflndis, At samme Tapetzerii Mester hollder flere personer paa Arbeide, end hånd haffuer monitz penche paa, Oc thett er Osz gaffnligt, Atthu tha handler met hannom, huad han ydermere schall haffue till Monitz penche, ephter som rett kand werre, oc forne Kostpenche hannum siiden huer Maanidt paa wore wegne fornøiger.
Skanderborg thend xix Septembris Aar 1578. S. T.

28 Septbr. Johan Taube om Krigsfolket paa Kronborg:
Frederich thend anden
Wor gunsttillforn., Wiidt, att wor Hoffmarskalk Osz Ellsch[e] Hendrich Below haffuer ephter thin begieringe wnderdanigist giffuit Osz Nogen Werffue och Erinde tilkende, oc huad thet første belanger the gemeine Knechte ther paa Slottit, som thill thesz haffuer hafft ote gyllden om Maanidcn, Erre wij naadigist tilfridtz, att thenum huer her ephter maa giffuis Ote Daler, huor om Du willt giffue wor Tolider ther sammestedtz befallinge, att hånd thennum samme othe Daller huer om Maanithen fornøiger. Wij wille oc beuillgitt haffue, Athu endnu maa Anthage en Piber oc En Trommeslaer forwden the, thu allerede haffuer, The fire Bøszeskøtter, som er komen fran Gustrin, maa thu lade giffue huer fem Daller till Kostpendinge om maanithen, men mett thieris Aars besolldinge maa opstaa, indtill wij sellff kommer ther offuer Wij ere oc tillfriidtz, att thend Clauditt, ther shall holldis, maa bekomme om Maanithen othe Daler. Som thu oc lader giffue tilkende, om

Oversættelse til nutidigt dansk

… Johan Marien 303 gamle daler for rør, dvs. skydevåben, til Kronborg fæstning. R.
22. maj, Ringsted. Johan Taube skulle sammen med Helsingørs borgmester og sagkyndige gennemgå de soldater, øverste vagtmester Henrik Suerin havde hvervet til Kronborg. De skulle kunne skyde ordentligt til måls; ellers skulle de afvises. S. T.
8. juli, Kolding. Johan Taube skulle opstille en skydeskive på et egnet sted, så soldaterne kunne øve sig. S. T.
19. september. Brev til Henrik Mogensen om tapetmesterens betaling:
Tomis Tennicker oplyser, at den tapetmester, han har hentet fra Nederlandene til Helsingør på vores vegne, klager over betalingen. Hans ansættelse omfatter otte personer og 50 daler om måneden, men han har nu dagligt 19 personer i arbejde og kan ikke klare sig med beløbet. Undersøg forholdene. Hvis der virkelig arbejder flere, end betalingen dækker, og det er til vores fordel, skal du aftale et rimeligt tillæg og betale kostpengene hver måned. Skanderborg, 19. september 1578. S. T.
28. september. Brev til Johan Taube om Kronborgs soldater:
Hofmarskal Henrik Below har forelagt dine spørgsmål. De almindelige soldater, som hidtil fik otte gylden om måneden, må fremover få otte daler; giv tolderen ordre til at betale dem. Du må ansætte endnu en piber og en trommeslager. De fire kanonskytter fra Gustrin må hver få fem daler i månedlige kostpenge, men årslønnen skal vente, til vi kommer. Den såkaldte Clauditt må få otte daler om måneden; betegnelsens betydning er usikker. Hvad angår den fyrværker, som ønsker …

Kildens side 145

Originaltekst

thend fyerwerper, ther er begierendis, hans besolldinge Maa hanum forbedris, Ther mett maa endnu en thiidt lang bliffue bestaaendis, Indtill wij hanum bedre proberit haffuer. Om the Bøszeskøtter, som schulle holde wachten, siønnis Osz gott att werre, att ther wager tho, threi eller fire ephter lejligheden, oc som ther er Skøtt paa wallden oc behøffgiøris. Wij wille theg her mett oc befallitt hafrue, Athu endnu paa wore Wegne Anthager saa mange Hageskøtter att ligge ther wdj

befestningen, Att the thill samen beregnitt mett the, ther allerede erre, kunde werre saa mange, som Herremenden ere, Oc lader thenum giffuis slig besollding, Som the andre gemeine Knechte fange. Thisligiste som wij forfare, att ther schall werre nogen gamble Knechte, som icke sønderlig wed mett Røer att omgaae, Bede wij theg oc wille, Athu thenum afftacker oc igen anthager Andre wdj steditt, som duelig erre, Oc huad for thett sidste thend Badschier er anrørendis, Erre wij tillfridtz, att thu handeler met thend Badschier, Som wor met wore Hoffsinder wdj Liffland, att hånd bliffuer i thienniste ther paa Slothitt, Oc atthu bestiller, att hånd fanger slig besøllding oc Maanitz pendinge, ephter som thu met hanum thil Eens worde, Oc Atthu wdj alle maade Rammer wort gaffn oc bedste her wdinden, som wij theg thillthroer. Thette wij theg till suar paa samme forberørthe Erinder Naadigist wille wforholditt haffue, Ther ephter thu theg kandt wiide At Rette, Befalendis theg Gud etc.

Actum Skanderborg xxviij Septembris Aar etc. Mdlxxviij. S. T.

15 Novbr., Skanderborg. Eiler Grubbe om, da Teglbrænderen ved Vordingborg Slot var død, strax at søge at faae en anden duelig Teglbrænder og næste Aar brænde saamange Steen, muligt er, til Bygningen paa Kronborg. Ligeledes skulde han lade bryde Kridtsteen paa Stevns Klint, saa mange muligt, og sende dem til Kronborg. Bønderne skulde hjælpe med Arbeidet.

Aabent Brev til menige Kronens Bønder og Tjenere udi Stevns Herred angaaende Brydningen af disse Steen. S. T.

16 Novbr. Johan Taube om Loftet paa den lille Sal, om hvorvidt Hans Billedstøber er med det fortingede Arbeide etc.:

Friderich thend Anden etc.

Wor gunst tillforn, wiid, effter som thu wnderdanigst haffuer laditt giffue tilkiende, Att thend Polack, som skall ware paa byerne, erre igen komen, oc thu icke wedst, huad handell mett hanum er giortt om hans besolldinge, Tha kunde wij theg icke Naadigist forhollde, Att wij endnu ingen handell mett hanum haffue laditt giørre, men bede theg och wille, Athu paa wore wegne bliffuer till eens mett hanum, effter som ligeligt oc Rett kand were, Ramendis ther w'dinden wortt gaffn, som wij theg tillthroer, oc mett første leilighedt lader Osz forstaa, huorledis mett hanum er bleffuen forhandlitt, Siden wille wij lade giffue hanum wortt breff ther paa. Huad thett huss belanger, Jørgen Jeger war tillsagdt, See wij heller, att forne Polack bekomme, effttherthij thett hannum befallder, end thend Anden, Att thett hannum therforre ind-

Oversættelse til nutidigt dansk

… højere løn, må afgørelsen vente, til vi har prøvet ham bedre. To, tre eller fire kanonskytter skal holde vagt, efter behov og antallet af kanoner på volden. Ansæt yderligere hageskytter, så der samlet bliver lige så mange af dem som herremændene; de skal have samme løn som de almindelige soldater. Afskedig de gamle soldater, som ikke kan håndtere skydevåben ordentligt, og ansæt dygtige folk i stedet. Aftal med den bartskærer, som fulgte vores hoffolk til Livland, at han tager tjeneste på Kronborg, og giv ham den løn og de månedspenge, I bliver enige om. Varetage vores interesser. Dette er vores svar på dine spørgsmål; ret dig efter det. Gud befalet osv. Skanderborg, 28. september 1578. S. T.

15. november, Skanderborg. Da teglbrænderen ved Vordingborg var død, skulle Eiler Grubbe straks finde en dygtig efterfølger og næste år fremstille så mange sten som muligt til Kronborg. Han skulle også lade bryde og sende mest muligt kridtsten fra Stevns Klint. Bønderne skulle hjælpe. Et åbent brev til kronens bønder og tjenere i Stevns herred vedrørte dette arbejde. S. T.
16. november. Brev til Johan Taube om loftet i den lille sal og billedstøber Hans' arbejde:
Du oplyser, at polakken, som skal passe bierne, er vendt tilbage, men at du ikke kender hans lønaftale. Vi har endnu ikke aftalt noget med ham. Forhandl en rimelig løn, varetage vores interesser og meddel os resultatet; så udsteder vi et ansættelsesbrev. Han skal have det hus, Jørgen Jeger var blevet lovet, hvis han synes om det, frem for den anden …

Kildens side 146
Originaltekst
rømmis. Som thu oc formellder om thend Kodtz, hanum haffuer did førtt, tha kand thu samme Kodtz affthacke oc giffue hanum paa wore wegne en Erlig foræhring, huad theg siellff godt siunnis, och thett wdi thitt Regenskaff lader indschriffue. Thisligiste som wij forfare, Att Her Michell Siuertt haffuer did skickitt nogitt klaphollt, Maszenholltt oc anden deell, Tha bede wij theg och wille, Athu samme thømmer oc guodtz strax lader oplegge oc well forware paa wiidere beskeedt. Frambdelis som thu formellder, om Osz befallder, att thend lille Salis Lofftt bliffuer Indlagdt mett Panell aff attschillige slags three, Tha lade wij Osz behage, Att effttherthij Snekeren nu inthitt haffuer Att giørre, Athu samme lille Salsz lofft lader panelle och indlegge mett three, effter som theg siellff best siønnis. Wij kunde theg ickeherhosz forhollde, att Osz giffuer stortt wnder, att wij inthitt høre, huor nehr thett arbeide erre ferdige, Mett Mester Hans billede støber er bethingitt, Anseendis hånd tillsagde Osz, att thett inden threi Monider effter wor bortt Reigsze schulle bleffuitt fullendt, Bedendis theg, Athu tillschriffuer Osz alid lejligheden ther om, eller om hånd er i Kiøpnehaffn, Athu haffuer bud til hanum ther om oc alffuorlige siger hanum wor Meninge, naar samme Arbeide skall bliffue ferdige, oc huorforre thett icke erre fuldenditt ephter hans tillsaffn, Anseendis huad besollding hånd haffuer om Maanidten, och huad forhalinge hånd giør. Ther mett etc.
Actum Skanderborg thend xvj Nouembri Aar etc. Mdlxxviii. S. T.
21 Novbr., Skanderborg. Johan Taube om, at Oluf Steenhugger skulde hugge saa mange Feltsteen som muligt. S. T.
1579.
1 Janr., Koldinghuus. Peder Rantzow, Amtmand paa Flensborg, at betale Hennecke von Hagen 5 Daler for hvert 1000 Muursteen, der bleve bragte til Kronborg. R.
3 Febr., Kolding. Johan Taube om at eftersee det Jernfang, en Moßbech tilbyder, hvad der kunde bruges til Archeliet og Slottets Behov, og da kjøbe det hos ham. S. T.
6 Febr., Kolding. Henrik Mogensen at betale Moßbech, hvad Kongen skylder for nogle Jernovne, der næst forleden Aar ere modtagne til Kronborg og Frederiksborg. S. T.

7 Juni, Frederiksborg. Christoffer Valkendorf at forskaffe nærværende Brevviser (der af Kongen er antaget til med sin Skude at besørge Transporten af Materialier til Kronborg), hvad han maatte behøve af Folk, Levnetsmidler, Ankere, Toug etc. etc. S. T.
7 Juni, Frederiksborg. Henrik Mogensen om at handle med ovennævnte Mand af Nyborg, om hvad Kongen skulde give ham selv og for hans Skude. S. T.
2 August, Frederiksborg. Johan Taube at give Anna Claus

Oversættelse til nutidigt dansk

… og huset skal overlades til ham. Kusken, der bragte ham dertil, kan afskediges med en passende gave fra os. Indfør den i regnskabet. Michell Siuertt har sendt klapholt, masenholt og andre varer; læg træet og varerne forsvarligt til side til nærmere ordre. Da snedkeren nu ikke har andet arbejde, må loftet i den lille sal gerne beklædes med panel og indlagt træ efter din vurdering.
Vi undrer os meget over, at vi ikke hører, hvor langt mester Hans Billedstøber er med det aftalte arbejde. Han lovede at være færdig tre måneder efter vores afrejse. Skriv udførligt om forholdene. Hvis han er i København, send bud til ham og gør vores utilfredshed klar: Hvornår bliver arbejdet færdigt, og hvorfor er løftet ikke holdt, når han får den månedsløn, han gør? Skanderborg, 16. november 1578. S. T.
21. november, Skanderborg. Johan Taube skulle sørge for, at stenhugger Oluf huggede så mange marksten som muligt. S. T.

1579

1. januar, Koldinghus. Peder Rantzow, amtmand i Flensborg, skulle betale Hennecke von Hagen fem daler pr. tusind mursten leveret til Kronborg. R.
3. februar, Kolding. Johan Taube skulle undersøge det jernudstyr, Moßbech tilbød, og købe det, der kunne bruges i våbenkammeret og på slottet. S. T.
6. februar, Kolding. Henrik Mogensen skulle betale Moßbech for jernovne leveret til Kronborg og Frederiksborg det foregående år. S. T.
7. juni, Frederiksborg. Christoffer Valkendorf skulle skaffe mandskab, fødevarer, ankre, tovværk og øvrigt nødvendigt udstyr til den mand, kongen havde ansat til at transportere materialer til Kronborg med sin skude. S. T.
7. juni, Frederiksborg. Henrik Mogensen skulle aftale betaling for manden fra Nyborg og hans skude. S. T.
2. august, Frederiksborg. Johan Taube skulle give Anna Claus …

Kildens side 147

Originaltekst

Jensens 4 eller 5 Dal. til Hjælp til hendes Mand, der var falden ned af Taarnet paa Kronborg. R.

1580.

18 Febr., Frederiksborg. Hans Rosenov, Kongens Kjøbmand og Factor til Lübeck, havde Ordre aarligen at kjøbe og sende til Helsingør 100 Skłb Tækkekobber. S. R.

15 Mai, Koldinghuus. Christoffer Valkendorf om at betale Factoren i Lübeck Hans Rosenov, hos hvem var bestilt Kobber til at tække Kronborg med, forud for 100 Skłb., Betalingen at erlægge med Korn, Smør og andre Varer. Valkendorf har ikke Forraad af Varer, foreslaaer at betale med de Penge, de Danziger skulde betale, Kongen kan derimod ikke undvære disse Penge, men anmoder Valkendorf om at gjøre Udveie, hvor han bedst kan. S. T.

30 Novbr., Skanderborg. Besætningen paa Kronborg reduceres, der beholdes kun 25 Skytter. Hauptmanden afskediges, ligeledes Feltveber og Profos. S. T.

1581.

15 Febr., Skanderborg. Johan Taube spørges om, hvorledes det haver sig med Bygningen paa Slottet Kronborg. S. T.

17 Febr., Skanderborg. Om fra Ferø at skaffe nogle Skłb Fjeder til Senge paa Kronborg og Frederiksborg. S. T.

18 Febr., Skanderborg. Christoffer Valkendorf om at sende noget Kjøkkentøi til Kronborg. S. T.

28 Febr., Skanderborg. Henrik Mogensen at betale Jørgen Sønnesen for 150,000 Muursteen leveret til Kronborg (havde af Josias v. Qvalen faaet 300 Dal., af Henrik Mogensen 400) Resten 218 Dal. Jørgen Sønnesen har endnu 47,000 Steen, som Henrik Mogensen i Forening med Johan Taube skal undersøge, om de ere fornødne, og da kjøbe. S. T.

4 Marts, Skanderborg. Johan Taube om af en Svensker, Arendt Hesselager, der havde tilbudt at levere Kobber til Taget paa Kronborg for 1 Dal. billigere pr. Skłb end Lübeckerne, at kjøbe hvad Kobber, der maatte behøves til Kronborg. S. T.

15 April, Vamdrupgaard. 80,000 Muursteen var nedbrudt af St. Agnete Kloster; en Part deraf var sendt til Jullige og skulde været forsendt til Kronborg, men vare blevne fordærvede af Vand, fordi de ikke bleve hentede. S. T.

11 August. Givet Hans Rosennow af Lübeck 600 Dal. paa

Oversættelse til nutidigt dansk

… Jensens fire eller fem daler til hjælp til hendes mand, som var faldet ned fra Kronborgs tårn. R.

1580

18. februar, Frederiksborg. Kongens købmand og agent i Lübeck, Hans Rosenov, skulle årligt købe og sende 100 skippund kobber til tagdækning til Helsingør. S. R.

15. maj, Koldinghus. Christoffer Valkendorf skulle forudbetale Rosenov for 100 skippund kobber til Kronborgs tag med korn, smør og andre varer. Valkendorf havde ikke varer på lager og foreslog at bruge penge fra Danzig. Kongen kunne ikke undvære dem og bad ham finde en anden løsning. S. T.

30. november, Skanderborg. Kronborgs besætning blev reduceret til 25 skytter. Kaptajnen, feltwebelen og profossen blev afskediget. S. T.

1581

15. februar, Skanderborg. Johan Taube skulle oplyse, hvordan byggeriet på Kronborg skred frem. S. T.

17. februar, Skanderborg. Der skulle skaffes nogle skippund fjer fra Færøerne til senge på Kronborg og Frederiksborg. S. T.
18. februar, Skanderborg. Christoffer Valkendorf skulle sende køkkenudstyr til Kronborg. S. T.
28. februar, Skanderborg. Henrik Mogensen skulle betale Jørgen Sønnesens resttilgodehavende på 218 daler for 150.000 mursten. Han havde allerede fået 300 daler fra Josias von Qvalen og 400 fra Henrik Mogensen. Sammen med Johan Taube skulle Mogensen afgøre, om yderligere 47.000 sten var nødvendige, og i så fald købe dem. S. T.
4. marts, Skanderborg. Johan Taube skulle købe det nødvendige tagkobber hos svenskeren Arendt Hesselager, der tilbød det en daler billigere pr. skippund end købmændene i Lübeck. S. T.
15. april, Vamdrupgård. 80.000 mursten var nedbrudt fra Sankt Agnetes Kloster. Nogle var sendt til Jullige for videre transport til Kronborg, men var blevet ødelagt af vand, fordi de ikke blev afhentet. S. T.
11. august. Hans Rosennow fra Lübeck fik et forskud på 600 daler …

Kildens side 148
Originaltekst
Regnskab for det Kobber, han skal bestille til K. M. Behov paa Kronborg.
26 August, Frederiksborg. Om at hugge Tømmer udi Helsingborg Lehn og Herridsvad Klosterskov til Hjul til Skyts paa Kronborg. S. T.
14 Decbr., Kronborg. Christoffer Valkendorf om at sende 2000 Tagsteen til at tække et Huus, før Frosten kommer, ligesom og snarest muligt de Hjul og Lader til Skytset, som ere gjorte i Kjøbenhavn, da de gamle Lader ere meget daarlige og ikke kunne taale, at Skytset affyres, hvorved Mennesker let kunde komme til Skade, Noget der forleden Dag nær var skeet, da en saadan Lade ved Affyringen gik itu. S. T.
17 Decbr., Kronborg. Johan Taube om at give Kleinsmed Henrik en Læst Korn i Erstatning, fordi han har holdt sig selv med Lys ved det Arbeide, han har udført for Kongen, hvilket var mod Contracten. S. T.
1582.
28 Janr., Kronborg. Johan Taube at give Hans Vandkunstner 1 ℔ Rug og 1 ℔ Byg. R.
10 Febr., Kronborg. Christoffer Valkendorf om at kjøbe 2 falbudne Klokker, en paa 9 Skl℔, 2 Al. 1½ Qv. vid, og den Anden 8½ Skl℔, 2 Al. 1 Qv. vid, og dem sende til Kronborg. S. T.
15 Marts, Frederiksborg. Tolderne om at modtage og betale 150 Centner Kobber til Kronborg. Kobberet skulde veies, 100 ℔ til hvert Centner, og Fragten ligeledes betales til Skipperen. S. T.
21 April, Frederiksborg. Tolderne om, at af Tolden skulde betales Krigsfolk, Knægtene, Bøsseskytterne, som ere udi Bestilling paa Slottet, saa og Bygmesteren, Muurmesteren, Steenhugger, Pligtsfolket og andet Arbeidsfolk, som holdes til Bygningen, derimod ikke de andre som Foged, Kokke, Kjeldersvende og andre Slottets daglige Tjenere, der lønnedes af Lehnsmanden. S. T.

4 Mai, Kronborg. Mester Gert Faddere, Steenhugger, Ordre til i Skaane at hugge Steen til Brosteen og andet Behov ved Bygningen paa Kronborg. S. R.
6 Mai, Frederiksborg. Tolderne om, da den tydske Præst, der var antaget til Kronborg, var kommen, at betale ham, hvad

Oversættelse til nutidigt dansk

… til kobber, som han skulle bestille til kongens brug på Kronborg.
26. august, Frederiksborg. Der skulle fældes tømmer i Helsingborg len og Herrevad Klosters skov til hjul under Kronborgs kanoner. S. T.
14. december, Kronborg. Christoffer Valkendorf skulle sende 2.000 tagsten til et hus før frosten og snarest sende kanonhjul og lavetter fra København. De gamle lavetter var så dårlige, at affyring kunne kvæste mennesker; en var for nylig brudt sammen under et skud. S. T.
17. december, Kronborg. Johan Taube skulle give klejnsmed Henrik en læst korn som erstatning for, at han mod kontrakten selv havde måttet betale lys under sit arbejde for kongen. S. T.

1582

28. januar, Kronborg. Johan Taube skulle give Hans Vandkunstner en mængde rug og byg, hver angivet med pundtegn i transskriptionen. Enheden bør kontrolleres mod originalen. R.
10. februar, Kronborg. Christoffer Valkendorf skulle købe to klokker: en på ni skippund med en bredde på to alen og halvanden kvarter og en på 8½ skippund, to alen og en kvarter bred. De skulle sendes til Kronborg. S. T.
15. marts, Frederiksborg. Tolderne skulle modtage og betale 150 centner kobber til Kronborg. Hver centner skulle vejes som 100 pund, og skipperen skulle have fragtbetaling. S. T.
21. april, Frederiksborg. Toldindtægterne skulle betale soldater, kanonskytter, bygmester, murermester, stenhugger og pligtarbejdere samt øvrige folk ved byggeriet. Foged, kokke, kældersvende og andre faste tjenere skulle fortsat lønnes af lensmanden. S. T.
4. maj, Kronborg. Stenhugger mester Gert Faddere skulle hugge sten i Skåne til brolægning og andet byggeri på Kronborg. S. R.
6. maj, Frederiksborg. Tolderne skulle betale den ankomne tyske præst efter …

Kildens side 149

Originaltekst

ham efter hans Bestillings Lydelse tilkom. Ligeledes at betale 4 Skolebørn, der altid med Sang og anden Deel skulde vare paa Tjenesten udi Kirken, hver 4 Dal. Maanedspenge (Kostpenge om Maaneden). S. T.
15 Mai, Frederiksborg. Tolderne at betale nogle Bøsninger til den Vandkunst og Post, Kongen vil anrette, 1 Dal. for 5 Stk., om at betale de Bødkersvende, der skulde hentes for at hjælpe Bødkeren paa Kronborg at forfærdige et stort Viinfad, Pligtsfolk til at slaae de Muracker, som skulde gjøres til Bygningens Behov, ligeledes dem, der have arbeidet hos de Viingaardsmænd, og Valentin Graver, som har gravet en Grav, som løber til den nye Mølle. S. T.

24 Mai, Frederiksborg. Tolderne om at betale den Vandkunstner, der skal indlede og anrette den Vandkunst og Post paa Kronborg Slot, 200 Dal. og afskrive dem paa Bestillingen. S. T.
10 Juli, Frederiksborg. Tolderne om at betale Henrik Marsbeck for en stor Ovn og en mindre Ovn, som Kongen havde faaet til Badstuen paa Kronborg. (Betalingen efter Vægten). S. T.
23 Juli, Affuersøe. Johan Taube om at ryddeliggjøre Localerne paa det store Taarn paa Kronborg, hvor Skyts stod m. m. :
.....Och som wii ere tilsindtz till thend x Augusti førstkommendis Att wille komme thiid till wortt Slott Kroneborg, Ther epther att giffue forne Gesanther Audientz, Tha Bede wii thig och wille, Attu thett offuerste paa thett store Thorn, som Skøttitt er Staaendis, lader Rydeligt giøre och Spanene, som ere sammestedtz, lader affschaffe, Sammelethis Alle the Andre Gemacke paa forne thett store thorn, huor Skytt er staaendis, i lige maade lader tilflye Och Althingest forferdige och till rede forskaffe, Att ingen hinder schulle were, om wii bleffue tillsindtz, Att lade Skøttitt ther sammestedtz affskiude. Sammelethis Bede wii thig och wille, Attu lader giøre ther till yderste fliid, Att thend lille Sall ther paa Slottitt kand till forne thiid bliffue Aldellis ferdige giortt; dog haffuer thu icke thett Tapetzerii ther att lade opslå, førend wii ydermere ther om tilsiige..... S. T.
18 August, Kronborg. Accord med Willum Henriksen og Johan Koll om at levere i Helsingør til Kronborgs Behov 30 Skłb Tækkekobber, hvert Skłb for 46 gamle Daler, inden Mortens Dag. S. R.
24 August, Frederiksborg. Tolderne om at betale Jochim

Oversættelse til nutidigt dansk

… hans ansættelsesvilkår. Fire skolebørn, som skulle medvirke med sang og andre tjenester i kirken, skulle hver have fire daler om måneden i kostpenge. S. T.
15. maj, Frederiksborg. Tolderne skulle betale bøsninger til vandanlægget, en daler for fem stykker; bødkersvende, som skulle hjælpe slottets bødker med et stort vinfad; pligtarbejdere, som fremstillede murakker til byggeriet; folk, der havde arbejdet hos vingårdsmændene; og graver Valentin, som havde gravet en grøft til den nye mølle. Betydningen af »murakker« er usikker. S. T.
24. maj, Frederiksborg. Vandkunstneren skulle have 200 daler i forskud for at anlægge slottets vandanlæg og fontæne. S. T.
10. juli, Frederiksborg. Henrik Marsbeck skulle betales efter vægt for en stor og en mindre ovn til Kronborgs badstue. S. T.
23. juli, Affuersøe. Brev til Johan Taube om oprydning i det store tårn:
[Uddrag.] Vi kommer til Kronborg den 10. august for at modtage gesandterne. Ryd op øverst i det store tårn, hvor kanonerne står, og fjern spånerne. Sæt også alle de øvrige rum med kanoner i orden, så intet hindrer os, hvis vi vil lade dem affyre. Gør desuden alt for, at den lille sal er helt færdig til da, men hæng ikke tapeterne op, før vi giver nærmere ordre. [Uddraget slutter.] S. T.
18. august, Kronborg. Willum Henriksen og Johan Koll aftalte at levere 30 skippund tagkobber til Helsingør inden mortensdag, til 46 gamle daler pr. skippund. S. R.
24. august, Frederiksborg. Tolderne skulle betale Jochim …

Kildens side 150

Originaltekst

Thim, Factor i Hamborg, 1100 Dal. for noget Kobber, som Kongen havde bestilt til Kronborg. S. T.
28 Septbr., Frederiksborg. Tolderne om at give Daniel von Embeck, der var sat til at have Opsigt med Rustvognene, der bruges til Kronborg Bygning, og med Steenhuggerne, at Arbeidet kan gaae for sig, hans Maanedspenge. Ligeledes sørge for at anskaffe Klinker og Cement, hvoraf der skal bruges en Mængde til Posteien og anden Kronborg Bygning. S. T.
24 Octbr. Christoffer Valkendorf, at Bygmester Hans maatte komme løs paa Orfred og Forskrivning, da Skaden, som Veirliget havde anrettet, ikke var saa stoer, som Kongen havde troet :
W. G. T. Wiider, Att wij haffue Naadigt fornummitt, Attj haffue veril paa wort Slott Kroneborg epther wor schriffuelsze och Befalling, Och Attj med fliid forfaritt, bode om huisz Skade ther samestedtz schall were skeedt Aff gudtz Wederlig, som werit haffuer, Och huorlethis med bygningen gaar for sig, Och Ald leylighedt therom Aff Ethers schriffuelsze haffue naadigt Osz laditt berette, huorudinden Ethers fliid och willighedt er Osz thill synderlig behagelighedt, Och Eptherthi wii forfare, Att thett icke haffuer saa møgitt paa sig, som meent wor, Thett wanditt schall haffue wddreffuit Aff woldsteditt paa forne wortt Slott Kroneborg, haffue wij om Mester Hans Byggemester Osz naadigst betencktt, Och end dog wij well wore foraarsagitt for hans forszømmelsze att lade straffe offuer hanum, Ere wij Ligeuell naadigst thilfridtz, Att hand Epther thend Affskeedt, som wij thett haffde først beuilgett och for Affskeedet med Ether, paa en thilbørlig Orfriidt och forschriffninge maa komme Løsz, Huor Epther j Ether med hannum haffue Att forholde. Thermett etc.
Actum Koldinghuss 24 Octobris Aar 1582. S. T.
6 Novbr., Haderslevhuus. Christoffer Valkendorf har foreslaaet at sætte et Stakit imellem Kronborg og Helsingør; Kongen vil, at det skal blive, til han kommer og faaer taget det i Øiesyn. Om Steenkar at sætte før Vinteren kommer. S. T.
7 Novbr. Johan Taube om Arbeidslønnen for Steenhuggerne og Murerne m. m.:
Frederich etc.
Wor gunst thilforn. Wiid, Epthersom thu wnderdanigist haffuer laditt giffue Osz thilkiende, Att Steenhuggerne icke haffue wild Arbeide, vden thennum motte giffuis theris fulde dagløn thill Setj Martinj, Och ther epther icke att kortis thennum wden thend fierde pendinge, Och the thill thes epther lhend beskeed haffue thenum Arbeidit vndholditt, Och Att thu Muermesteren paa wore wegne haffuer mott thilsiige theris fulde dagløn thill Sctj Morthens dag och siiden thennum icke att kortis wden thend fierde pendinge, Epther

Oversættelse til nutidigt dansk

… Thim, agent i Hamburg, 1.100 daler for kobber bestilt til Kronborg. S. T.
28. september, Frederiksborg. Tolderne skulle betale månedsløn til Daniel von Embeck, som førte opsyn med transportvognene og stenhuggerne. De skulle også skaffe store mængder klinker og cement til bastionen og øvrigt byggeri. S. T.
24. oktober. Brev til Christoffer Valkendorf om løsladelse af Hans Bygmester:

Vi har modtaget din undersøgelse af skaderne efter uvejret og byggeriets fremgang. Din omhu og villighed glæder os. Da vandets skader på voldanlægget ikke er så store, som vi troede, har vi genovervejet mester Hans' sag. Selv om hans forsømmelse kunne give anledning til straf, må han løslades efter vores tidligere aftale, når han afgiver en passende urfejde og skriftlig forpligtelse. En urfejde var et løfte om ikke at hævne fængslingen. Koldinghus, 24. oktober 1582. S. T.
6. november, Haderslevhus. Valkendorfs forslag om et stakit mellem Kronborg og Helsingør skulle vente, til kongen selv havde set stedet. Brevet omtalte også stenkar, som skulle sættes før vinteren. S. T.
7. november. Brev til Johan Taube om stenhuggernes og murernes løn:
Du oplyser, at stenhuggerne ikke vil arbejde, medmindre de får fuld dagløn til mortensdag og derefter kun får lønnen nedsat med en fjerdedel. Indtil nu har de nægtet at arbejde på andre vilkår. Du har derfor måttet love murermesteren fuld dagløn til mortensdag og derefter kun en fjerdedels nedsættelse. Da …

Kildens side 151
Originaltekst
att thett Arbeidt vden forhalling vilde forethagis paa voldmuren egien att opmuris, Thersom thett Aff vand er vdreffuitt, Saa viide vij Osz icke Anderledis att Erindre, End vij ther om thilforn thig thilschreffuitt haffue, Attu med Steenhuggerne och Anden Arbeidtz folck haffde paa en thiid lang att Ansehe, Om the ville Indgaa the vilckor, som vij thig befallitt haffue, thenum om bemelte theris Monidtz Pendinge att forholdis, Och thersom the Endtlich icke Anderledis vilde, Att vij tha vore ther med tilfridtz, Att thenum thend fierde pendinge Aldene affkortis, Och epther att thett Arbeidt paa voldmuren, ther som thett nederdreffuen er, att opmure haffue Endeligen med thett forderligiste schulle forethagis, lade vij Osz naadigist. befalde, huorledis thu paa vore vegne med Muremester therudinden forhandlet och offuerens komen er, Epthersom thu thett lader thilkiende giffue, att thennum schulle fornøygis theris fulde besolding thill Stj Martinj Och ther epther korthis fierde pendinge, huad Steenhuggerne belangendis haffuer thett nu med thenum sin Beskeedt thill Sctj Morthens dags thiid, Eptherthj Att ingen aff thennum vden Rubbert med sin Selskab schall haffue Arbeidit, siiden thennum forne vor befalling om theris Monidtz Løn er foreholditt, Och ere thilfridtz, Att thennum her epther kortis Aldene thend fierde pendinge, Dog vilt thu lade haffue tilsiun med, Att the vare vort Arbeidt betiidlig och froe, som thett sig bør, och therudinden ingen forszømmelsze tilladis, Att saa møgen Steen Aff Alle slags, thu ved behoff giøris, maa bliffue huggen, som mueligt er, Wij haffue thill naadigist behag fornummitt, huisz thu lader thilkiende giffue, thett Arbeidt Att haffue for fremgang med the Steenkister, Och som thu begierer, Att ther motte thiid skickis Aff vore Rustvogne Att føre Steen ther thill, Saa haffuer vor Renthemester Osz Elske Christoffer Valckendorff Och [Osz?] vnderdanigist thilschreffuit Att haffue forordnit End nu en stor pram Att føre Steen thill samme Steenkar, Wille therfore formode, Att med same Arbeidt maa haffue fremgang, huor om vij bede och Befalle thig, Attu viltt giøre thin yderste och muligste fliidt Och thett saa veil som Andett, huisz bemelte vor bygning paa Kroneborg Anrørendis, ville lade thig

Alffuorligen vere Anliggende, som vij thig naadigist thilthroer, Och epther att nu thisze dage haffuer verit her hoesz Osz møgen stor storm och vveder, Tha Bede vij thig och ville, Att thu vforszømmeligen vilde lade Osz viide, Om ther och haffuer verit Slig vvedder, och om ther [thu?] ved Kroneborg paa Slottit, Woldmuren eller Andenstedtz j nogre maade thill skade eller fare fornumit haffuer, Wij Bede thig och ville, Att, thersom thu icke Allerede haffuer opthagen the Jslendiske heste, Thu tha vilt lade thennum strax Indtagis och paa foraaritt, saa snart gressitt er groet, egien vdslaa. Ther med skier etc.
Actum Hadersleffhusz thend 7 Nouembris Aar etc. 1582. S. T.
13 Novbr., Koldinghuus. Christoffer Valkendorf om at lade de Rustvogne, der skulle til Kronborg at age Steen til Steenkarrerne og anden Bygnings Behov, eftersee, og hvis de mangle noget paa Hjulene eller andetsteds, da først at lade Smeden for Kjøbenhavns Slot gjøre det istand. S. T.

Oversættelse til nutidigt dansk

… reparationen af den voldmur, vandet har ødelagt, ikke må forsinkes, fastholder vi vores tidligere ordre: Prøv først en tid, om stenhuggere og andre arbejdere accepterer de fastsatte vilkår. Hvis de ikke gør det, accepterer vi, at lønnen kun nedsættes med en fjerdedel. Vi godkender derfor din aftale med murermesteren om fuld løn til mortensdag og derefter en fjerdedels nedsættelse. Stenhuggernes løn indtil mortensdag er allerede afgjort; kun Rubbert og hans folk har arbejdet, siden vores ordre om månedsløn blev meddelt. Fremover accepterer vi også for dem kun en fjerdedels nedsættelse. Sørg dog for, at de møder tidligt og arbejder flittigt, så der bliver hugget flest mulige sten af de nødvendige slags.
Vi glæder os over arbejdet med stenkisterne. Du ønsker transportvogne til stenene, men rentemester Christoffer Valkendorf har meddelt, at han har skaffet endnu en stor pram. Vi forventer derfor god fremgang. Gør dit yderste og tag alt vedrørende byggeriet alvorligt. Her har der været voldsom storm. Meddel straks, om I også har haft uvejr, og om slottet, voldmuren eller andet ved Kronborg har lidt skade eller været i fare. Hvis de islandske heste ikke allerede er taget ind, skal det ske nu. De skal ud igen om foråret, når græsset er groet. Haderslevhus, 7. november 1582. S. T.
13. november, Koldinghus. Christoffer Valkendorf skulle efterse de vogne, som skulle transportere sten til Kronborgs stenkar og øvrige byggeri. Mangler ved hjul eller andet skulle først repareres af smeden ved Københavns Slot. S. T.

Kildens side 152

Originaltekst

21 Decbr., Skanderborg. Den tydske Prædikant i Helsingør skal prædike 2 Gange om Ugen paa Kronborg — Søndag og Fredag. Klokker og 4 Chordrenge holdes.
Kongen spørger Johan Taube om, hvorledes det gaaer med Bygningen, om det store Taarn er fuldkommen tækket, om den fordærvede Muur er ganske opmuret og forfærdiget, om der igjen er opsat Fløie paa Tagvinduerne i deres Sted, som i den Storm forleden bleve aftagne, hvorledes det gaaer med Arbeidet paa den store Sal, hvormange Steenkar, der ere udsatte, hvormange der endnu skulle udsættes etc.

Fra 1 Mai 1582 til 1 Mai 1583.
Af Anthonius Bygmester forbrugt paa Kronborg:

Muursteen	306,350 Stk.
Tagsteen	23,300 Stk.
Klinker	15,500 Stk.
Astrag	91,559 Stk.
Cement	23 Læster 4 Tdr.
Kalk	873½ Læster 1½ Tdr.
Kalksteen til at brænde Kalk af	10 Læster 200 Steen
Egetømmer	3 Tylter
Fyrretømmer	4 Tylter
Lægter	2,500 Stk.
Deler	150 Tylter

Forarbeidet til Ankere, Muurstabler, Hager og Kramper, som Bygmesteren havde ladet formure til Slottets Bygning:

Danziger Jern	18 Skłb
Svensk Jern	18 Skłb 5 Łłb
og Steenkul	27 Læster 8 Td.

Af Henrik Kleinsmed i Helsingør forarbeidet til Skøtt, Lodder, Dørhængsler, Vinduesjern m. m.:

Jern	65½ Skłb 4 Łłb 13 łb
Kernstaal	1 Łłb

Stangstaal	3 Centner 30 ℔
og Steenkul	31 Læster

Givet Arnt Kobbertækker, som han haver takt det store Taarn med, saa og til Render og anden Bygning paa Kronborg:

Kobber	33 Skl℔
Tin	7 Ll℔ 6½ ℔
Bly	69½ Skl℔ 1 Ll℔

Oversættelse til nutidigt dansk

21. december, Skanderborg. Den tyske prædikant i Helsingør skulle prædike på Kronborg søndag og fredag. Der skulle være en klokker og fire kordrenge.

Kongen spurgte Johan Taube, om det store tårns tag var færdigt, den beskadigede mur genopført, vindfløjene på tagvinduerne erstattet efter stormen, og arbejdet på den store sal skred frem. Han spurgte også, hvor mange stenkar der var sat ud, og hvor mange der manglede.

1. maj 1582–1. maj 1583

Materialer anvendt af bygmester Anthonius på Kronborg:

Mursten	306.350 stk.
Tagsten	23.300 stk.
Klinker	15.500 stk.
Gulvsten, kaldet astrag	91.559 stk.
Cement	23 læster og 4 tønder
Kalk	873½ læster og 1½ tønder
Kalksten til kalkbrænding	10 læster og 200 sten
Egetømmer	3 tylvter
Fyrretømmer	4 tylvter
Lægter	2.500 stk.

Brædder	150 tylvter

Materialer til ankre, murstabler, hager og kramper, indmuret i slotsbyggeriet:

Jern fra Danzig	18 skippund
Svensk jern	18 skippund og 5 lispund
Stenkul	27 læster og 8 tønder

Klejnsmed Henrik i Helsingør anvendte følgende til skyts, lodder, dørhængsler, vinduesjern m.m.:

Jern	65½ skippund, 4 lispund og 13 pund
Kernestål	1 lispund
Stangstål	3 centner og 30 pund
Stenkul	31 læster

Kobbertækker Arnt fik følgende til det store tårns tag, render og andet byggeri:

Kobber	33 skippund
Tin	7 lispund og 6½ pund
Bly	69½ skippund og 1 lispund

Kildens side 153
Originaltekst

Tavlekobber	139 Tavler
Kraffuelspiger	250 Stk.
Lægtesøm	1,200 Stk.
Vragling	10,000 Stk.
og Skiffersøm	4,400 Stk.

Hans Lyckow, Tømmermand:

Egetømmer	350 Tylter
Fyrretømmer	111 Tylter
Lægter	700 Stk.
Deler	193 Tylter

Paaske, Tømmermand:

Egetømmer	90¼ Tylt 7 Træer
Fyrretømmer	46 Tylt 2 Træer
Deler	660 Tylt

Jesper Snedker til Slottets Bygning:

Vognskud	1,457 Stk.
Norske Deler	415 Tylter
Preussiske Deler	40 Tylter

Af Glarmesteren forbrugt paa Slottet:

Fransk Glas	4 Kurve
og Hessennglass	9 Woger 10 Sko.

til mange nye Vinduer paa Slottet:

Tin	15½ Lłb
og Bly	2½ Skłb

til mange nye og gamle Vinduer paa Kronborg:

Krambsøm	24,000 Stk.

og til Vinduer han havde gjort paa Kronborg

Fernis	12 łb

Forbrugt til Malning:

Linolie	795 łb
Blyhvidt	859 łb

og endvidere givet Gert Fadder, Steenhugger, og Henrik Marsbek til at bestryge nogen Astrag og Kakkelovne med

Linolie	24 ℔
Givet Mester Hans Dønniker:	
Uld	7 Sk℔ 8 L℔ 2 ℔
Haar	4 Sk℔ 2½ L℔ 3 ℔
og endvidere til Dønnikeværket	
Dønnikesøm	266,400 Stk.

Oversættelse til nutidigt dansk

Fortsættelse af kobbertækkerens materialer:

Kobberplader		139 plader
Kravlspiger		250 stk.
Lægtesøm		1.200 stk.
Vraglinger, slags søm	en	10.000 stk.
Skifersøm		4.400 stk.
Tømrer Hans Lyckow:		
Egetømmer		350 tylvter
Fyrretømmer		111 tylvter
Lægter		700 stk.
Brædder		193 tylvter
Tømrer Paaske:		
Egetømmer		90¼ tylvt og 7 træer
Fyrretømmer		46 tylvter og 2 træer
Brædder		660 tylvter
Snedker Jesper, til slotsbyggeriet:		
Paneltræ, vogenskud		1.457 stk.

Norske brædder	415 tylvter
Preussiske brædder	40 tylvter

Glarmesterens forbrug:

Fransk glas	4 kurve
Hessisk glas	9 woger og 10 sko; historiske enhedsnavne
Tin til nye vinduer	15½ lispund
Bly til nye vinduer	2½ skippund
Kramsøm til nye og gamle vinduer	24.000 stk.
Fernis til vinduer	12 pund

Til malearbejde:

Linolie	795 pund
Blyhvidt	859 pund

Stenhugger Gert Fadder og Henrik Marsbek fik desuden 24 pund linolie til behandling af gulvsten og kakkelovne.

Stukarbejder mester Hans fik:

Uld	7 skippund, 8 lispund og 2 pund
Hår	4 skippund, 2½ lispund og 3 pund
Søm til stukarbejdet	266.400 stk.

Kildens side 154

Originaltekst

Givet Poul Seiermager til Lod og til Seierværket paa Kronborg

Bly	1½ Skłb 4 Lłb

og til det nye Seierværk paa Kronborg

grove Touge	140 Favne

Af Vallentin Graver forbrugt i Graven for Kronborg:

Deler	6 Tylter

og til at slæbe store Steen med til Steenkisterne:

groft Toug	86 Favne
og Hammelreb	25½ Par

Af Hans Vandmester forbrugt til den nye Vandkunst:

Egetømmer	3 Tylter
Fyrretømmer	1 Tylter
Pippenholt	810 Stk.
Deler	6 Tylter
Vraglinger	350 Stk.

Endvidere afgaves i dette Aar til Kronborg:

tomme Tønder til Kalkballer	15 Læster
Kalktruge	60
til Hans Vandmester til Arbeidet ved den nye Vandkunst	62 Hjulbøre
til Vallentin Graver til Brug i Graven	196 Hjulbøre

og 1½ Lłb Vox til to Alterlys, »som er kommen udi Kirken paa Kronborg.«

Til Arbeiderne var i Aarets Løb udleveret 91 Stk. Jernskuffer og 4 Jerngrebe.

Gjentagne Gange omtales et langt Skuur, som Hans Lyckov Tømmermand gjorde over Skytset paa Kronborg.

(Frederiksborg Amtsregnsk.).

1583.

19 Janr. Til Johan Taube om Byggeforetagender paa Slottet m. m.:

W. G. T. Wiid, Efftthersom wii nu aff wor Bygmester Antonio haffue forfaritt, huorlethis thett sig haffuer med bygningen paa wort Slott Kroneborg, Saa haffue wii berett och wnderuist hannom, huisz wij paa same wor bygning wille ydermere haffue forethagitt, Och thett same thig her med wille haffue wforholdit, Atthu ther epther kunde were forthencktt med thett første wforszømmeligen hoesz forne wor bygmester och i Andre maade Same Arbeidt att befordre. Och Bede thig therfore och wille, Atthu for thett første lader Steenhuggerne forethage att hugge Sten thill thend Brønd, som skall opsettis wdi Borrig gaarden, Och saa snartt Som same Brønd Ankommer,

Oversættelse til nutidigt dansk

Urmager Poul fik følgende til lodderne og urværket på Kronborg:

Bly	1½ skippund og 4 lispund
Groft tovværk til det nye urværk	140 favne

Graver Valentin anvendte følgende ved voldgraven:

Brædder	6 tylvter
Groft tovværk til at trække store sten til stenkisterne	86 favne
Hammelreb	25½ par

Vandmester Hans anvendte til det nye vandanlæg:

Egetømmer	3 tylvter
Fyrretømmer	1 tylvt
Træ til vandrør, pippenholt	810 stk.
Brædder	6 tylvter
Vraglinger, søm	350 stk.

Yderligere leverancer til Kronborg dette år:

Tomme tønder til kalkbeholdere	15 læster
Kalktrug	60
Trillebøre til vandmester Hans	62
Trillebøre til graver Valentin	196
Voks til to alterlys i slotskirken	1½ lispund

Arbejderne fik i årets løb 91 jernskovle og fire jerngrebe. Flere gange nævnes et langt skur, som tømrer Hans Lyckow byggede over kanonerne. Frederiksborg Amtsregnskaber.

1583

19. januar. Brev til Johan Taube om byggeriet:

Bygmester Antonio har fortalt os om byggeriet på Kronborg. Vi har forklaret ham, hvad vi yderligere ønsker udført. Du skal hurtigst muligt fremme arbejdet hos ham og på andre måder. Lad først stenhuggerne hugge sten til brønden i slotsgården. Så snart brønden kommer …

Kildens side 155

Originaltekst

som wij nu med thett første formode, Attu tha lader thend, som thett frem følger, wforsømmeligen forethage same Brønd att Opsette, Saa the kunde siiden giøre thend Steen brønd therOmkring, Ochatthu forhører, hues thend, Som forne Brønd fremfølger och opsetter, skall haffue therfore, Offuer huisz Alrede therfore wdlaugd er, Och Osz thett tilbiuder, førend noggitther aff forleggis, Och Atthu, epther same brønd bliffuer ferdig, lader Pladzen giøre Rydelig Och Induendig med Steene belegge, Epthersom wij thilforn ther om Befallitt haffue. Thisligte Bede wij thig och wille, Att thu forne wore Steenhuggere ther nest lader forethage och tillhugge Steen thill windue karme och thill Gauffuellene paa thett husz, wdi huilckett wij haffue wor Egen werelsze, Samelethis Att thu och lader giøre Fløye thill Thagwinduerne, Aff huilcke the Andre bleff nederthagen, Och med thett første thennom lader Opsette, Och Att thu the tho store huggen Billeder, som skulle settis wed Porten, Saa snartt the kunde bliffue ferdige, lader med thett første Opsette. Wii Bede thig ochsaa, Atthu lader giøre Ryddeligt och ferdigt bode paa kornhusz och Rugloffte, Att thett maa were Aldellis ferdigt, naar wij thid komme, Och Atthu lader Wandkonsten Jnlede bode wdj Brogerszitt och wdi Stegerszitt. Thett haffuer Osz Elskel. Christoffer Valckendorff wor mand, Raad och Renthemester Osz thilbødett, Att hannom siønis, Att thømmermendenis Arbeidt skulle gaa langsom for sig, Och att hånd therfore haffuer thallitt med Hans Lyckow, Att hånd Althiid wilde holde xvi thømmermendt wid huer Steenkar, och thett dog icke skeed er, Tha Bede wii thig och wille, Attu haffuer Indseende

med, Att same Arbeidt med Steenkar maa wforsømmeligen gaa for sig Och ther med saa forholdis, Att Althid bliffuer en xxx eller xl thømmermend eller flere paa Steenkarene, Och herudinden thin mueligste fliid beuiiszer, Att same Steenkar maa thenne winther och med thett Alder første bliffue wdsat omkring wdmed Slottit som thett begyntt er. Epthersom wor Bygmester haffuer haffdt med sig en wdkastning paa forne wort Slott Kroneborgs bygning, Tha haffue wij schreffuitt wort Naffn paa thend deell aff same Muster, som wij ther epther wille haflue først forethagitt och bygdt, Bedendis thig och wille, Att thu strax paa foraarit, naar bygmesteren gott siunis, lader forethage paa thend Mur epther thend Andeell Aff forne wdkastning, huilcken wij haffue med wor handschriflt bethegnitt, Att Arbeide och opmure, Och Att thu wdi forraadt thill thesz behoff lader samen føre Campestein thill Grundwold och Andett, ther thill will behoff giøris, Thermett mueligt er, Saa Att paa foraarit med same bygning maa haffues thes Bedre och wforszømmeliger fremgang. Wii Bede thig ochsaa och wille, Atthu lader Snedkeren strax begynde att Arbeide paa the Freisze paa thend Store Sall, Ther nest ochsaa att giøre the Skabe wdi thend gang, Epthersom thig selff witterligt, Och same Skabe Alle liige store och høige, Samelethis Atthu och lader forne wore Snedker giøre Bencker, kister, Skiffuer och Anden Deell, som aff theris Handtuerck fornøden giøris, wdi Børnenens kammer Att forarbeidis, Och Attu aff Snedker Suennene, som nu ere, Aldellis Jngen lader forløffuis, Men heller flere ther thill Anthage, Att theris Arbeidt kand gaa for sig. — — — (stilles 4 forspendte Vogne til Bygmesterens Disposition).
19 Jan. 1583. S. T.

Oversættelse til nutidigt dansk

… hvilket vi venter snart, skal den medfølgende mand straks opstille den, så stenhuggerne derefter kan lave stenindfatningen. Undersøg, hvad han kræver ud over det allerede betalte, og forelæg os det, før du betaler mere. Når brønden er færdig, skal pladsen ryddes og belægges med sten som tidligere befalet. Lad derefter stenhuggerne udføre vindueskarme og gavlsten til bygningen med vores egne værelser. Erstat de nedtagne vindfløje på tagvinduerne. De to store udhuggede figurer ved porten skal sættes op, så snart de er færdige. Kornhuset og rugloftet skal ryddes og sættes i stand inden vores ankomst. Vandforsyningen skal føres til både bryggerset og køkkenet.

Christoffer Valkendorf mener, at tømrerarbejdet går langsomt. Han har bedt Hans Lyckow holde 16 tømrere ved hvert stenkar, men det er ikke sket. Sørg for mindst 30–40 tømrere, gerne flere, ved arbejdet, så stenkarrene kan sættes ud omkring slottet hurtigst muligt denne vinter.

Bygmesteren har vist os en tegning af Kronborg. Vi har underskrevet den del, vi først ønsker udført. Påbegynd muren efter denne del straks til foråret, når bygmesteren finder det passende. Saml allerede nu marksten til fundamentet og øvrige materialer, så arbejdet kan fremmes uden forsinkelse. Snedkeren skal straks arbejde på friserne i den store sal og derefter lave skabene i gangen, alle lige store og høje. Lad også snedkerne fremstille bænke, kister, borde og andet nødvendigt til børnenes værelse. Ingen af de nuværende snedkersvende må afskediges; ansæt snarere flere, så arbejdet går frem. [Udgiveren tilføjer, at bygmesteren får fire forspændte vogne til rådighed.] 19. januar 1583. S. T.

Kildens side 156

Originaltekst

8 Febr., Koldinghuus. Johan Taube om, hvorledes det gaaer med Arbeidet paa Kronborg, om Steenkisterne snart ere udsatte, hvormange der endnu fattes og skulle hugges, om de Brystværn, som paa Kongens Postei ere gjorte af Træ, ere indvendig forfyldte og oplagte med Leer, om noget er foretaget at berede Borggaarden der paa Slottet med Steen at belægge, om nogen Sand til des Behov paa Gaarden er opført, er det endnu ikke skeet, da at lade det skee snarest muligt. Om den store Sal er færdig. S. T.

11 Febr., Koldinghuus. Johan Taube, at Kongen har bestilt hos Hans Speigel 100 Læster Kalk til Bygningernes Behov paa Kronborg, Frederiksborg etc., — at han vil have Brønden paa Kronborg af Dutze Steen og ikke af den blaa Steen af Malmø Lehn, som Taube havde foreslaaet. Kongen forespørger om, hvorvidt det er med det store Taarn, om det er tækket færdigt, eller hvorvidt man er dermed. S. T.

12 Marts, Koldinghuus. Johan Taube om Fæstningsværkerne ved Kronborg:

W. G. T. Wiid, Efftersom thu Wnderdanigst haffuer laditt Osz tilkiende giffue, huorledis forhandlitt och forthingitt er med Vallentin von Spangenberg Att skulle graffue thill fundamentitt thill thend Ridder Postei ther paa wortt Slott Kroneborg wdi saa maade, Att hånd same graff thill forne fundament skall graffue wdi Lengden iij^{c}lxxxx Alne, wdi Breden xiij Alne, i Grunden, som thend hemelig gang skulle were, Och siiden offuer ald thi Alne bred Och wdi Dybitt, thersom Ridder Postei schall stande, Att skulle were wnder wandett halff fierde Alne Och bag wid Steen kistene halff Siette Alne Dyb Wnder Wandett, Samelethis till Strandpostei ochsaa iiij Alne Dyb, Och forne Arbeidt Att lade graffue och wandett att lade wdøsze Och att lade sitt folck med Murmesterne forhielpe att legge thend wnderste Lag Steen wdi forne Fundament, som thett sig bør, Aldt paa sin egen Omkostning och Arbeidtz Løn, Och hannum for same Arbeidt att were thilsagdt vij^{c} Daller .... [Denne Taubes Accord bliver approberet af Kongen mod] .... Atthu med wor bygmester haffuer Jndszeende med, att same Arbeidt giøris thill gaffns. S. T.

25 Marts, Koldinghuus. Tolderne om at betale Hans Speigel 100 Dal. i Forskud paa den Kalk, han skulde kjøbe. S. T.

4 April, Haderslevhuus. Johan Taube har ladet Kongen vide, at de mangle Steen til at belægge Borggaarden paa Kronborg, og at Bygmesteren har sagt, at der findes saadan Steen

Oversættelse til nutidigt dansk

8. februar, Koldinghus. Johan Taube skulle oplyse, om stenkisterne snart var sat ud, hvor mange der manglede, og om de skulle tilhugges. Var træbrystværnerne på kongens bastion fyldt med ler indvendig? Var forberedelsen til brolægning af slotsgården begyndt, og var der kørt sand ind? Hvis ikke, skulle det ske hurtigt. Var den store sal færdig? S. T.

11. februar, Koldinghus. Kongen havde bestilt 100 læster kalk hos Hans Speigel til Kronborg, Frederiksborg m.m. Brønden på Kronborg skulle udføres i Dutze-sten, ikke i blå sten fra Malmø len, som Taube havde foreslået. Kongen spurgte også, hvor langt tårnets tagdækning var kommet. S. T.

12. marts, Koldinghus. Brev til Johan Taube om fæstningsarbejdet:

Du har aftalt med Valentin von Spangenberg at grave fundamentet til Ridderbastionen: 390 alen langt, 13 alen bredt i bunden, hvor den hemmelige gang skal være, og derefter ti alen bredt overalt. Dybden under vandet skal være 3½ alen ved Ridderbastionen og 5½ alen bag stenkisterne. Ved Strandbastionen skal dybden være fire alen. Han skal for egen regning grave, øse vandet væk og lade sine folk hjælpe murerne med det nederste stenlag. Betalingen er 700 daler. [Kongen godkender aftalen på betingelse af,] at du sammen med bygmesteren fører opsyn med, at arbejdet bliver ordentligt udført. S. T.
25. marts, Koldinghus. Tolderne skulle betale Hans Speigel 100 daler i forskud til indkøb af kalk. S. T.
4. april, Haderslevhus. Der manglede sten til slotsgårdens brolægning. Bygmesteren oplyste, at egnede sten fandtes …

Kildens side 157
Originaltekst
i Kallundborg Lehn. Kongen har skrevet desangaaende til Herman Juul; der skal nu sendes en kyndig Mand til Kallundborg at udsøge tjenlige Steen. Fragten skal betales af Tolden. S. T.
23 April. Hans Raadt, Guldsmed, et Par Sølvstager til Kronborg Slotskirke.
3 Mai. 100 Dal. at kjøbe Guld for til disse Stagers Forgyldning.
8 Mai, Haderslevhuus. Johan Taube om at skynde paa den Nurnbergske Brøndmester, der er noget langsom. I Forening med Christoffer Valkendorf og Tolderne at slutte Accord med ham om, hvad han skulde have, hvad hans Svende. Om en Grøft, der skulde graves fra Møllehuset ud til Stranden, hvorfor Valentin Spangenberg fortinges 1,500 Dal., dog havde han Intet at bestille med Grunden eller Fundamentet under Møllehuset. S. T.
8 Mai, Haderslevhuus. Tolderne om efterhaanden at betale Valentin Spangenberg disse 1500 Dal. for den Grøft ved Hallore, hvor det nye Møllehuus skulde bygges, og ud til Stranden. S. T.
28 Mai. 100 Dal. at kjøbe Guld for til at forgylde Stagerne til Kronborg Slotskirke.
4 Juni. Anna Johan v. Gellers Efterleverske 150 Dal. for nogle Marmorsteen, som Anthonius Bygmester paa Kronborg afkjøbte hende til Bygningens Behov.
17 Juni, Haderslevhuus. Johan Taube. Brøndmesteren har begjert, at hans Fortæring i Herberget, inden han fik Logement, maatte betales ham. Kongen giver Tolderne Ordre til at betale hans Regning. — Valentin Graver har forlangt for den Grund og Grav ved den nye Postei saa og imellem Vagthuset og Slottet 4000 Dal., det synes Kongen for meget, der skal handles nærmere med ham. S. T.
20 Juni, Haderslevhuus. Christoffer Valkendorf om at betale, ved Factoren Jockin Thim i Hamborg, Grev Borkart af af Barby 69½ Skłb Tækkekobber, da Tolden ikke kunde undvære saamange Penge formedelst de daglige Udgifter. S. T.
21 Juni, Haderslevhuus. Johan Taube om at optage blandt Knægtene paa Kronborg Hans v. Oldenborg, Alexander v. Wien, Merten v. Ferden, Georg v. Humburg, Junge Hans v. Oldenborg, Hans v. Halte og Arent v. Bremen, da de nu vare saa

Oversættelse til nutidigt dansk

… i Kalundborg len. Kongen havde skrevet til Herman Juul. En sagkyndig skulle nu udvælge stenene i Kalundborg, og tolden skulle betale fragten. S. T.

23. april. Guldsmed Hans Raadt leverede et par sølvstager til slotskirken.

3. maj. Der blev afsat 100 daler til guld til stagernes forgyldning.

8. maj, Haderslevhus. Johan Taube skulle skynde på den langsomme brøndmester fra Nürnberg og sammen med Valkendorf og tolderne aftale betaling til ham og hans svende. Valentin Spangenberg fik aftalt 1.500 daler for en grøft fra møllehuset til stranden, men skulle ikke arbejde med møllehusets fundament. S. T.

8. maj, Haderslevhus. Tolderne skulle løbende udbetale Spangenbergs 1.500 daler for grøften ved Hallore, fra det nye møllehus til stranden. S. T.

28. maj. Yderligere 100 daler til guld til kirkens stager.

4. juni. Anna, enke efter Johan von Geller, fik 150 daler for marmorsten, bygmester Anthonius købte til Kronborg.

17. juni, Haderslevhus. Brøndmesteren bad om betaling af udgifter på herberget før hans indkvartering. Tolderne skulle betale regningen. Graver Valentin krævede 4.000 daler for fundament og grav ved den nye bastion og mellem vagthuset og slottet. Kongen fandt det for dyrt og ønskede yderligere forhandling. S. T.

20. juni, Haderslevhus. Da tolden ikke kunne undvære pengene på grund af de daglige udgifter, skulle Valkendorf gennem agent Jockin Thim i Hamburg betale grev Borkart af Barby for 69½ skippund tagkobber. S. T.

21. juni, Haderslevhus. Johan Taube skulle optage Hans von Oldenborg, Alexander von Wien, Merten von Ferden, Georg von Humburg, Junge Hans von Oldenborg, Hans von Halte og Arent von Bremen blandt Kronborgs soldater, fordi de var blevet …

Kildens side 158

Originaltekst

gamle, at de ikke længere kunde være blandt Kongens Drabanter, dog ikke med lange Værger, men, ligeledes for deres Svagheds Skyld, med korte Værger. 'S. T.

12 Juli. Arbeidsløn for et Par Sølvstager og en Guldkalk til Kronborg Slotskirke 300 Dal. Sølvet og Guldet lagde Kongen til.

13 Juli. Ordre til Claus Skarmbech og Joachim Thimme, Kjøbmænd i Hamborg, at betale for Kongen til Grev Borchart af Barbye det Tækkekobber, H. M. havde faaet til Kronborg.

24 Juli, Haderslevhuus. Christoffer Valkendorf om Render til Posten paa Kronborg at bestille fra Gulland. S. T.

25 Juli, Haderslevhuus. Tolderne om at betale Jochim Skaatte, Raadmand i Danzig, en Deel Planker, Kongen havde bestilt hos ham. S. T.

2 August. Johan Taube om flere Bygnings Arbeider ved Kronborg og om Arbeidets Ophør, medens Sygdommen regerer, m. m.:

W. G. T. Wiid, Att wij naadigst haffue fornummitt, huisz thu om wor bygnings fremgang ther paa wort Slott Kronneborg haffuer schreffuitt och ladett Osz wnderdanigst berette, Och som thu therEblandt tilkiende giffuer, Att wdi en grund, som j haffue forethagitt att legge Aff thend Strand mur, som skall were paa Hiørnitt Emod Steenkisterne, er befunden nogle Spring Aarer, som haffue giffuit saa møgitt Wandt, Att mand for thend skyldt paa nogne Dage icke haffuer kundt Arbeide, Tha haffue wii førtt Osz ther om till Bethenckinde, om samestedtz icke skulle were saa Riig og sterck Wand Aar, Att thend kunde till bereedis och wdi Befestning Jndtagis, Saa thett kunde were till forraadt, gaffn och forbedring paa Befestningen, Thi Bede wii thig och wille, Atthu med bygmesteren och Wandkonsteneren om thend leylighedt beraadslager och offuerweyer, Och ther som thett er saa Rigt och ferskttwand spring, Att thett till fordeell och fremtherff for Befestningen skie kand, Atthu tha forordner, Att same Spring wdi Befestning Jndthagis, Och tilbiuder Osz ther om Ald Beskeedt. Effther att wii forfare, Att thend Siugdom ther wdi byen, bode eblandt Arbeidtz folckitt och Anden Folck samestedtz fast formerer och thager offuer handt, Tha haffue wii Att befrøchte, Att wij ther Aff Endlich skulle foraarsagit wor bygning att opstille och Arbeidtz folckitt att forløffue, Och thett saa gierne med første som siiden wdi lengden och for silde Att skulle were Raadeligt, Saa haffue wii dog ther Emod att betencke, Att thend grundt, till forne Strand mur eller till Anden mur och Arbeidt samestedtz er begyntt, Jcke end nu Ald lagdt er eller saa wiid kommen, Att Huisz, som lagdt och muritt er, io skulle aff Strand wand, Regen och wuedder wdi forstandende winther bliffue forderffuitt, Saa ther effther Jnthett ther paa bestendigt kund muris, Och Ald Arbeidt, som till thesz ther med er skeedt, skulle bliffue forgiefflig, Thi Bede wii thig och

Oversættelse til nutidigt dansk

… for gamle til at tjene som kongens drabanter. På grund af deres svaghed skulle de have korte og ikke lange værger. S. T.

12. juli. Arbejdsløn for to sølvstager og en guldkalk til slotskirken: 300 daler. Kongen leverede selv sølv og guld.

13. juli. Købmændene Claus Skarmbech og Joachim Thimme i Hamburg skulle på kongens vegne betale grev Borchart af Barby for tagkobber til Kronborg.

24. juli, Haderslevhus. Valkendorf skulle bestille render til Kronborgs fontæne fra Gotland. S. T.

25. juli, Haderslevhus. Tolderne skulle betale rådmand Jochim Skaatte i Danzig for bestilte planker. S. T.

2. august. Brev til Johan Taube om byggeriet og standsning under sygdomsudbrud:

Vi har modtaget din beretning om byggeriet. Ved fundamentet til strandmuren på hjørnet mod stenkisterne har I fundet kilder, der giver så meget vand, at arbejdet har stået stille flere dage. Undersøg med bygmesteren og vandkunstneren, om der er tale om en så rigelig ferskvandskilde, at den med fordel kan føres ind i fæstningen til dens forsyning. Hvis det er muligt, skal det ske; send os alle oplysninger.

Sygdommen i byen breder sig blandt arbejdere og andre. Vi frygter derfor at måtte standse byggeriet og sende folkene væk. Det er bedre at gøre det tidligt end for sent. Men de påbegyndte fundamenter

er endnu ikke færdige eller tilstrækkeligt beskyttede mod vinterens havvand, regn og uvejr. Bliver de ødelagt, kan der ikke bygges videre på dem, og arbejdet er spildt. Vi beder dig derfor …

Kildens side 159

Originaltekst

wille, Atthu forfarer hoesz Bygmesteren, Om hånd icke kand belegge och forware thend mur och grundt, som er Alrede lagdt och murit, Att thend kunde bliffue wskadt aff Strand Wand och Regn Wandt, Och ther som thett saa skee kand, Atthu tha lader hannom thett giøre, Och siiden forløffuer Arbeidtz folckitt med thend Beskeedt och Forthingning, Att the, naar Siugdommen ophører, thennom egien Jndstille, Dog Effther thu schriffuer, Att Brønden nu paa thett neste er ferdig, Atthu tha lader thend Aldellis ferdig giøre, Ther som thett och icke kand skie, Att forne Mur, Effther som thend nu er, kand bliffue forwaritt, Atthu tha giører thin yderste fliid, Att same Mur och grund woldt maa med thett Alderførste, mueligt er, bliffue saa wiidt wdførtt, Att Stranden och Regen wand icke ther paa skulle giøre skade, Och naar thett er skeedt,'tha Arbeidtz folckitt Forløffuer, Att Siugdommen eblantt thend forsambling icke skulle mere wdspredis och Bekrefftigis. Wij ere och naadigst tilfridtz, Atthu forløffuer Rubbertt Steenhugger Att drage, huort hannom Løster, med hans Selskab, dog med thend forordt, Att hånd skall sig egien Jndstille, naar siugdommen ophører, Och giøre Osz ferdige thend Skorsteen, som hånd Osz Loffuit haffuer, med huis Andett, hånd haffuer Att for Arbeide, her om wilt thu med Bygmesteren och the Andre fornemmist Handtuerckis Folck thale och beraadslaa, huad ther wdinden bedst till giørendis worder, Och dog haffuer Indseende, Att wij wdi thett Arbeidt, som Alderede skiedt er, icke skulle thage skade och haffue giortt forgiefflig Omkostning, Och om Aldthingest will Osz leyligheden med thenne Breffuiszere wor Dreng tilbage biude. Ther med etc.

Actum Hadersleffhusz 2 Augusti Anno 1583. S. T.

4 August. Christoffer Valkendorf om Brønden :

Wor synderlig gunst tilforn. Wij Haffue naadigist fornummit, huis j schriffue och wnderdanigist lade giffue tilkiende Om wor Bygning paa wort Slott Kroneborg, Och haffue Ether for Ethers Indseende och befordring ther wdinden naadigist Bethackitt, Och som j lade formelde, Att Brønden om nogle faa dage ther effther skulle bliffue Aldellis ferdige, Erindrendis, Att wij therfore wille were fortencktt, huorledis Wij om thend Nørrenbergische Mester wille haffue forordnitt, Enthen hannom ther skulle giffuis hans Affskeedt, Eller och hiid Offuer till Osz beskeedis, Tha haffue Wij tilschreffuitt Osz Elske Johan Thaube wor Mand, thiennere och Embitzmand paa wort Slott Kroneborg, Att naar Brønden er med Alle forferdigett, hånd tha med wor Tholdere skall Affregne med forne Mestere, hannom ther effther Affbethalle Och giffue sin Affskeedt. Dog, effther Att thett will were fornøden, Att paa noggen thiid holdis En ther hoesz, som kunde hielpe och Egien forferdige, huis noggen Mangeli och brøst sig kunde tildrage paa forne Brøndwerck, Tha haffue wij forne Johan Thaube tilschreffuitt, Att skulle handle med En aff forne Nørrenbergische Mesters Suenne, huilcken som er guod therfore, Eller och med Bygmesteren, Murmesteren, Steenhuggerne Eller Andett Arbeidtz folck, som Aldrede wdj Bestillinge ere, Om nogen Eblantt thennom er, som

will sig thett offuerthage, Att the bliffue wdj Bestilling och thienniste, Att haffue warethegt paa forne Brøndwerck, Bedendis Ether och begiere, Attj wille befordre, Att Effther same wor Naadigist Wilge och

Oversættelse til nutidigt dansk

… undersøge, om bygmesteren kan afdække og beskytte det allerede opførte mod havvand og regn. Kan han det, skal det gøres, og arbejderne derefter sendes hjem med aftale om at vende tilbage, når sygdommen ophører. Brønden, som næsten er færdig, skal dog afsluttes. Hvis fundamentet ikke kan beskyttes i sin nuværende tilstand, skal arbejdet hurtigst muligt føres så langt, at vandet ikke kan skade det. Derefter skal arbejderne sendes væk, så sygdommen ikke spredes yderligere blandt de mange mennesker. Stenhugger Rubbert og hans folk må rejse, hvorhen de vil, men skal vende tilbage efter sygdommen og færdiggøre den lovede skorsten og andet arbejde. Rådfør dig med bygmesteren og de vigtigste håndværkere om den bedste løsning. Sørg for, at udført arbejde og udgifter ikke går tabt, og send alle oplysninger tilbage med vores tjener, som bringer brevet. Haderslevhus, 2. august 1583. S. T.

4. august. Brev til Christoffer Valkendorf om brønden:

Vi takker for dit opsyn og din indsats ved Kronborg. Du skriver, at brønden bliver færdig om få dage, og spørger, om mesteren fra Nürnberg skal afskediges eller komme til os. Johan Taube har fået ordre til sammen med tolderne at afregne og betale ham og derefter give ham afsked. Det er dog nødvendigt i en tid at have en mand til at vedligeholde og reparere brøndværket. Taube skal derfor forhandle med en dygtig svend fra Nürnberg eller en af de allerede ansatte bygmestre, murere, stenhuggere eller andre arbejdere om at påtage sig dette arbejde. Hjælp med at gennemføre vores …

Kildens side 160

Originaltekst

Befalling ther wdinden forordnis. Effther som j och wnderdanigst er begierendis, Att wij wille were thillfridtz, Attj om En Monidtz thiid for Sctj Michels Dag motte komme hiid offuer till Osz om Attskillige Bestillinge Att thale med Osz, Tha wille wij Ether naadigist icke forholde, Att wij icke Aldene er io well tilfridtz, Attj komme till Osz, Men Bede och Begiere thett Aff Ether, Attj till thend tiid, j selff forestiller, wille were hoesz Osz, Och skulle were Osz gandtz welkommen, Och j haflue ether her Effther Att Rette, Befallendis etc. Actum Haderszleffhusz iiii Augustj Aar etc. 1583. S. T

4 August, Haderslevhuus. Til Johan Taube om i Forening med Tolderne at gjøre Afregning med Brøndmesteren etc. S. T.

18 August, Haderslevhuus. Johan Taube om at bestille hos Steenhuggerne, at de hugger og færdiggjøre de Steen til de Porte, som skulle gjøres paa begge Sider op til Volden der for vort Slot Kronborg. S. T.

2 Decbr., Silkeborg. Johan Taube. Kongen svarer paa hans Forespørgsel, at Tømmermændene ikke skulle afskediges i de korte Dage, men vedblive at hugge paa de Pæle, der skulle sættes for Steenkisterne, og nedstøde dem. En Kobbertækker er kommen fra Hamborg, han skal arbeide paa det vestre Huus, over den lille Sal, — den anden Kobbertækker arbeider paa det andet Huus, over

den store Sal. Saalænge der er Kobber nok, beholdes begge, i modsat Fald afskediges den fra Hamborg, dog venter Kongen, at Kobber skal ankomme fra Hamborg, hvortil det var ankommet fra Grev Bockardt, sendt til Lübeck og derfra hentes af Skibe til Helsingør.
Degnen paa Kronborg (Præsten er død, de 4 Sangere afskedigede) skal vedblive at vare paa Messeklæder og andet Tøi i Kirken. S. T.
2 Decb. Der bliver gjort endeel Kjøkkentøi, saa at Kongen ei behøver at transportere det med sig, naar han reiser fra Kjøbenhavn til Kronborg eller omvendt. S. T.

1584.

Fra Kjøbenhavns Teglgaard leveret 161,400 Skr. Muursteen til Kronborg Slots Bygning. De kjørtes til Bremerholm (316 Læs) og sendtes derfra tilskibs. Beløbet godtgjordes Kæmneren.
17 Janr. Johan Taube at fortinge om Nedbrydning af det

Oversættelse til nutidigt dansk

… ordre. Du ønsker at komme til os omkring en måned før mikkelsdag for at drøfte forskellige sager. Det accepterer vi gerne og beder dig komme på det foreslåede tidspunkt; du er meget velkommen. Haderslevhus, 4. august 1583. S. T.
4. august, Haderslevhus. Johan Taube skulle sammen med tolderne afregne med brøndmesteren. S. T.
18. august, Haderslevhus. Stenhuggerne skulle hugge og færdiggøre sten til portene på begge sider ved volden foran Kronborg. S. T.
2. december, Silkeborg. Tømrerne skulle ikke afskediges på grund af vinterens korte dage, men fortsætte med at hugge og nedramme pæle ved stenkisterne. En kobbertækker fra Hamburg skulle arbejde på vestfløjen over den lille sal, mens den anden arbejdede over den store sal. Begge skulle blive, hvis der var kobber nok; ellers skulle manden fra Hamburg afskediges. Kongen ventede dog kobber, sendt fra grev Bockardt via Hamburg og Lübeck til Helsingør. Præsten var død, og de fire sangere afskediget, men degnen skulle fortsat passe kirkens messeklæder og øvrige udstyr. S. T.
2. december. Der skulle fremstilles køkkenudstyr, så kongen ikke behøvede tage det med mellem København og Kronborg. S. T.

1584

Københavns teglgård leverede 161.400 mursten til Kronborg. De blev kørt til Bremerholm i 316 læs og sendt videre med skib. Kæmneren fik udgiften godtgjort.
17. januar. Johan Taube skulle aftale nedrivning af …

Kildens side 161

Originaltekst

Huus, hvori Kongen havde sit Værelse, om Steenkisters Udsætning og Betaling til Mikkel Malers Enke :
W. G. T. Wij haffue forfaritt, huorledis thu med wore Tholdere ther wdi byen haffue forthingitt med fire Muremester Om thett husz ther paa wort Slott Kroneborg, wdi huilckitt wij haffue wor werelsze, Same huszis mur Jnden och wden till att Affbryde, Saa thett kand ther effther med huggen Steen

formuris, Effther som the Andre ere, med mere Arbeidt, som Thend schrifftlich forthegnelsze, thu Osz tilskicker om same forthingning, ydermere Jndholder och wduiszer, Och haffue wij Osz forne Forthingning naadigst ladett welbefalde, Bedendis thig therfore och wille, Atthu fordrer ther paa, Att same Murmester, med thett første skie kand, same Arbeidt forethage Och thett framskynder saa møgitt, mueligt er, Att maa gaa for sig. Belangendis thend handell, som thu j lige maade giortt haffuer med Casper Thømmermand Om fire Steen kister att hugge och wdsette wden for the Andre, Och therfore att skulle haffue for huer j^{et} Daller, Tha ere wij om same handell och forthingning icke wbeneigitt, Dog Bede wij och wille, Atthu tilforn tilbiuder Osz paa huad stedt, same iiij Steenkister skulle wdsettis. Siiden wille Wij Osz ther om wiidere Erklere. Som thu Och wnderdanigst Osz tilskicker En Register, paa huisz Adgangen Michell Maller skall haffue Mallitt och for Arbeidett ther paa wort Slott Kroneborg, Giffuendis tilkiende, Att hans Efftherleffuerske skall Anholde om Betalling for same Arbeidt, Tha, Efftherdi Att thett sig beløber till En themmelig Summa pendinge, Och wij icke kunde nochsom Wiide Leyligheden om same Arbeidt, Før End wij thett sehett haffue, Wille wij, Att hindis bethalling skall bestaa, till wii komme thiid offuer och om same Arbeide Nerwerendis kunde forfare ....

Actum Rye 17 Januarij "Anno 84. S. T.

31 Janr. Mester Antonius, Bygmester, om Loftet i Dronningens Gemak:

Frederich.

W. G. T. Wiid, Effther som wij med thig haffue foraffskeeditt, huorledis wij wille haffue giortt, forandritt och for Ordnitt hogborne Førstindis, wor Kiere høstruis, Gemack ther paa wort Slott Kronneborg, Och wii forglempt haffue ther wdinden thig Att formelde, Att wij wille haffue Lofftit wdi same Gemack omgiortt och thend Dønnicken ther samestedtz Affskaffett Och wdi thett att lade same gemack pernele wnder Lofftitt, saa som wor egne Gemack er, Tha Bede wij thig och wille, Atthu Retter thig ther effther Och aff same gemack Att wdthage the Dønnickett Bielcker, Loffte och Deeller Och wdi thett stedt Andre Lader Jndlegge, som till slig Pernelen kunde were Bequem.

Actum Skanderborg thend 31 Januarij An^{o} 1584. S. T

31 Janr., Skanderborg. Johan Taube spørges, om det Uveir, der var den 30 Janr., har gjort nogen Skade paa Steenkisterne, der vare satte for Slottet, eller i nogen andre Maader; ligeledes spørger Kongen, om Muurmestrene have begyndt at

Oversættelse til nutidigt dansk

… bygningen med kongens værelser; desuden om stenkister og betaling til maler Mikkels enke:

Vi godkender den aftale, du og tolderne har indgået med fire murermestre om at nedbryde muren indvendig og udvendig, så bygningen kan beklædes med tilhuggede sten ligesom de andre, samt øvrigt arbejde efter din indsendte liste. Sørg for, at det påbegyndes og fremmes hurtigt. Aftalen med tømrer Casper om fire nye stenkister uden for de øvrige, til 100 daler hver, er vi heller ikke imod. Oplys dog først, hvor de skal stå; derefter træffer vi endelig beslutning. Maler Michells enke kræver betaling for arbejdet på din liste. Da det er et betydeligt beløb, og vi først må se arbejdet, skal betalingen vente, til vi kommer. Rye, 17. januar 1584. S. T.

31. januar. Brev til bygmester Antonius om dronningens loft:

Vi har tidligere forklaret dig, hvordan vores kære hustrus værelse skal ændres. Vi glemte dog at sige, at loftets stuk skal fjernes og erstattes af panel som i vores eget værelse. Tag de stukbeklædte bjælker, lofter og brædder ud, og indsæt andre, der egner sig til panelbeklædning. Skanderborg, 31. januar 1584. S. T.
31. januar, Skanderborg. Johan Taube skulle oplyse, om uvejret dagen før havde skadet stenkisterne eller andet, og om murerne var begyndt …

Kildens side 162
Originaltekst
bryde paa Muren, hvor de hugne Steen skulle indmures, og hvorvidt de ere komne dermed. S. T.
11 Febr., Aakjer. Johan Taube skriver til Kongen, om der maa bestilles til Kronborg Bygning et Par Tusind Læster Kalk. Kongen har skrevet til Jacob Seefeld om at skaffe saa meget som muligt. Ligeledes skrives der til Arild Uggerup om i sit Lehn (Helsingborg) at lade bore og udhugge af den Skaanske Steen til Bygningen paa Kronborg og føre det til Ladestedet,hvorfra det kunde hentes. Fremdeles om c. 2000 Hjulbøre at lade gjøre, som da ligeledes derfra kunde hentes. S. T.
5 Marts. Johan Taube om Indlægning af nye Bjelker i det Huus, hvori Kongen havde sit Værelse:
W. G. T. Wiid, att wij haffue aff thin schriffuelse saa och aff wor Bygmester Anthoni berettning forfaridt, huorledis att the Biellcker, som ere wdi thett husz, wii haffue wor werellsze vdi paa wortt Slott Kroneborg, beflndis att uere vdi endene, som vdi Muren er Jndlagdt, paa thett neste forrodnitt, saa att the endelig uill affthagis, och andre ny bielcker vdi thett sted Jndleggis, och att for thend skylid will fornøden giøris, att ald thend panelluerck, som er vdi wor gemack, will nederthagis, Och haffue wij ther paa giffuit forne Wor Bygmester vnderrettning och befalling, huorledis wij ther medt wille haffue forordnidt, Saa thu aff hanum thett forfare kand. Bedendis thig therfore och wille, attu samme bygning mett yderste fliidt befordrer, och, huis som nedthagis schall, panelwerck eller andett, Attu therom befaller thenum ther mett forsiunlich att handle, Att saa møgit, mueligt uere, kunde bliffue beholden och vskamferit, att thett siden mett this ringer omkostning kunde egen brugis, hielpis, opsettis ....
Wambdrop thendt 5 Martii 1584. S. T.
1 April, Haderslevhuus. 10 Fade Viin indlægges i Kjelderne paa Kronborg. S. T.
5 April, Haderslevhuus. Der er bestilt Tømmer og Bjelker til det Huus paa Slottet Kronborg. S. T.
6 April, Haderslevhuus. Gert Rantzov faaer Bestillings- og Forlehningsbrev paa Kronborg. S. T.
7 April. Brev til Bygmesteren paa Kronborg, i hvilket Kongen yttrer sin Misfornøielse med flere Sager, m. m.:
Frederich.
W. G. T. Wiid, att wii forfare Aff Osz Elskel. Niells Kaas thill Thaarupgaard, wor Cantzeller, och Christoffer Vallckendorff thill Glorup, wor Renthemester, theris vnderdanigst vnderrettning , Huorledis atthu schall haffue ladet nedertage mesten parten muren paa thed hus, som ther paa nu Arbeidis paa wortt Slott Kroneborg , Tha haffuer thed ingenlunde weritt wor mening och willge, Att samme hus schulle i saa

Oversættelse til nutidigt dansk

… at bryde muren ned dér, hvor de tilhuggede sten skulle indmures, og hvor langt de var kommet. S. T.

11. februar, Aakjær. Taube spurgte, om der måtte bestilles et par tusind læster kalk. Kongen havde bedt Jacob Seefeld skaffe mest muligt. Arild Uggerup i Helsingborg len skulle lade bore og hugge skånske sten og føre dem til en lasteplads. Han skulle også lade fremstille omkring 2.000 trillebøre til afhentning samme sted. S. T.

5. marts. Brev til Johan Taube om nye bjælker:

Du og bygmester Anthoni oplyser, at bjælkeenderne i muren ved vores værelser næsten er rådnet væk. Bjælkerne må derfor erstattes, og panelerne tages ned. Bygmesteren har fået vores instrukser. Frem arbejdet med størst mulig omhu. Paneler og andet, der fjernes, skal behandles forsigtigt, så mest muligt kan bevares uskadt og senere genanvendes med mindre udgift. Vamdrup, 5. marts 1584. S. T.

1. april, Haderslevhus. Ti fade vin blev lagt i Kronborgs kældre. S. T.

5. april, Haderslevhus. Tømmer og bjælker var bestilt til bygningen på Kronborg. S. T.

6. april, Haderslevhus. Gert Rantzov fik ansættelses- og lensbrev på Kronborg. S. T.

7. april. Brev til Kronborgs bygmester:

Kansler Niels Kaas til Tårupgård og rentemester Valkendorf til Glorup fortæller os, at du har revet det meste af muren ned på den bygning, der arbejdes på. Det var aldrig vores mening, at huset skulle …

Kildens side 163

Originaltekst

maade nedbrydis, men Att aff muren paa samme Hus vdtagis saa møgit, som ringist schie kunde, thill thend huggen Steen vdi thet sted vdi samme hus Att formure, Saa och Allthingist thermett ther heden bearbedis, Att thett mett thett forderligst kunde bliffue fulldgiortt och forfærdigit, och icke att muren mesten mett Alle schulle nederthagis, som nu aff thig forthagit och scheedt er, Och kunde formercke thett aff thig i saa maade giortt och dreffuitt er, Atthu thermett arbeidit will forlenger och forhalle, Atthu kunde bekomme thes flere pendinge. Wii komme och vdi forfaring, Atthu vnderthiiden en eller tho gantze dage schall bliffue ther neder vdi byen och icke opkomme Att haffue thillsiun mett bygningen och Arbeidtz folckit, Huoroffuer wij uell kunde thillthencke samme wor bygning icke allene icke thilbørlig aff thig befordris, men och fast i alle maade att søgis ther vdi forhalling, Och therfore thig her mett wille haffue Aduarit och Allffuorligen foreholdit, Atthu endeligen er forthencket vdi forne wor bygning Saa att befordre och fremsette, Att thett hus, som nu arbeidis paa, Saa uell som Anden bygning ther sammestedtz endeligen mett alid vdi thenne Sommer wist maa bliffue forferdigit, Saa framptt thett icke skier, wille wii haffue thett en deel! thin forszømmelsze och en deell thin forsettlig forhalling thillmellitt, Och thu tha uist therfore schall haffue thig wor wnaade att foruenthe Och befinde(r), Att wj theroffuer ingen behag haffue, huorfor thu thig ther med willde lade were saa anliggende, som thig wor naade eller wnaade kerer. Ephter wi och forfare, att thend huggen Steen och anden Steen och Brud aff thend gamble affbrotte Postey

schall end nu were liggendis vdi graffuen, Tha bede wi thig och uille, Atthu samme Steen och grud mett tett første lader opthage och afføre aff graffuen, før end wandit bliffuer Støre, Sammeledis Attu och lader afføre, huis som aff samme Steen och grud er liggendis paa wolden, Saa ther, inden wij komme thid offuer, mett Allthingist maa bliffue ryddelig. Ther met schier wor Allffuorlig uilge och befalling, och thu tig her ephter haffuer Att rette.
Schreffuit paa wortt Slott Haderszleffhusz thend 7 dag Aprilis 1584. S. T.
17 April, Haderslevhuus. Kongen forhører sig hos Gert Rantzov om, hvorledes det gaaer med Bygningen paa Kronborg, Posten etc. S. T.
25 Mai, Skanderborg. Gert Rantzov om, at Hertug Ulriks Kammer, der nu er færdigt, skal overdrages med det røde Klæde, der tilforn var i Kongens og Dronningens Kammer, var der ikke nok, maatte han udtage det andetsteds.
Der medfulgte Brev til Hans Spegel om at kjøbe Kalk. S. T.
11 Juli. Brev til Kjøbstæderne om Muurmestere at sende til Kronborg :
Thisze Effterschreffne kiøpsteder finge breffue om nogen Muremestere Adt skulle forsende thill Kroneborg. Vt sequitur.

Oversættelse til nutidigt dansk

… nedrives sådan. Kun mindst muligt af muren skulle fjernes for at indsætte tilhuggede sten. Arbejdet skulle hurtigt afsluttes, ikke føre til næsten fuldstændig nedrivning. Vi får indtryk af, at du trækker det ud for at få flere penge. Vi hører også, at du undertiden bliver i byen en eller to hele dage uden at føre tilsyn med byggeri og arbejdere. Derfor synes arbejdet både forsømt og bevidst forsinket. Vi advarer dig alvorligt: Både denne bygning og det øvrige skal være helt færdigt denne sommer. Sker det ikke, tilskriver vi det din forsømmelse og forsætlige forsinkelse, og du må vente vores unåde. Tag sagen så alvorligt, som du værdsætter vores gunst. Fjern straks tilhuggede sten og brokker fra den nedbrudte bastion i graven, før vandet stiger. Fjern også resterne på volden, så alt er ryddeligt ved vores ankomst. Haderslevhus, 7. april 1584. S. T.
17. april, Haderslevhus. Kongen spurgte Gert Rantzov om byggeriets og fontænens fremgang. S. T.
25. maj, Skanderborg. Hertug Ulriks færdige værelse skulle beklædes med det røde klæde fra kongens og dronningens tidligere værelser. Hvis der ikke var nok, måtte Rantzov tage klæde andetsteds. Et brev til Hans Spegel om kalk fulgte med. S. T.
11. juli. Følgende købstæder fik ordre til at sende murermestre til Kronborg:

Kildens side 164

Originaltekst

Sielland:	Juttland:
Kiøpnehaffn	Riibe
Kiøge	Kolding
Roskillde	Horszens

Kallundborg	Aarhusz
Slagellsze	Randers
Nestuidt.	Olborg
Skone:	Wiiborg.
Mallmøe	Fyen:
Landtzkrone	Otthensze
Lundt	Nyborg
Simmerszhaffn	Assens
Ydstedt	Medellfar
Wee	Suinborg.
Hellsingborg.	Stege.
Lolland och Falster:	
Nykiøping	
Stubbekiøping	
Nagskouff.	

Frederich etc.

Wor gunst thillforn. Wiider, effther som Wij haffue vnderhender thenne bygninge her paa wortt Slott Kroneborg, huilcken wij gierne nu medt thedt første willde forferdiget och fulddreffuen, Och wij thill thesz behoff behøffue nogne flere Mure Mestere och Murkarlle, Tha bede Wij Ether och wille, Attj strax, Ansehendis thette wortt Breff, Forschaffer hiid wfortøffuidt alle the Muremestere och murkarlle, som findis ther vdj Ethers Bye, aldelis ingen vndertagen, Saa adt the Jligen vden ald forsømmellsze eller vndtskyldinge Dag och Natt wspardt kunde thiid fremkomme paa forne forehaffuende bygninge her sammestedtz adt tillhiellpe ad Arbeide och thend forferdige, Wij uille lade giffue thennem thilbørlige Arbeidtzløn, Effter som thett sig bør, Och Attj medgiffuer thennom, som j vdi saa maade fremsender, ethers schriffuellsze thill wor Leensmand her paa Slottidt, Osz Elsk[e] Gertt Randtzow, wor Mand och thiennere, ther vdj formeldendis huer wiidt sit naffn. Ther medt skier wor Alffuorlige uilge och befallinge, thj lader thedt ingenlunde.

Schreffuidt paa wortt Slott Kroneborg thend xj Jullij Aar etc. Mdlxxxiiij.

S. T.

28 Juli, Frederiksborg. Gert Rantzov om at handle med Steenhuggerne om den Steen at hugge, som behov vil gjøres til det store Taarn, der som Kongen vil have sit Dreer Kammer og anden Værelse.

Kan han blive enig med dem om en Betaling af 1600 Dal., da kan han slutte Accord og lade Arbeidet gjøre. Ligeledes anmodes han om af Tolden at lade betale det Værk til Vandet at udføre af Gravene, imidlertid den Bygning paa den Postei, som endnu arbeides

Oversættelse til nutidigt dansk

Sjælland	Jylland
København	Ribe
Køge	Kolding
Roskilde	Horsens
Kalundborg	Aarhus
Slagelse	Randers
Næstved	Aalborg
Skåne	Jylland, fortsat
Malmø	Viborg
Landskrona	
Lund	Fyn
Simrishamn	Odense
Ystad	Nyborg
Væ	Assens
Helsingborg	Middelfart
Lolland og Falster	Øvrige steder
Nykøbing	Svendborg
Stubbekøbing	Stege
Nakskov	

Frederik sender sin gunst. Vi ønsker byggeriet på Kronborg færdigt snarest og har brug for flere murermestre og murersvende. Straks ved modtagelsen skal I sende alle i jeres by, uden undtagelse. De skal rejse uden ophold eller undskyldning, dag og nat, for at hjælpe med færdiggørelsen. Vi betaler passende arbejdsløn. Medgiv et brev til lensmand Gert Rantzov med navn på hver udsendt. Dette er vores alvorlige ordre; undlad det ikke. Kronborg, 11. juli 1584. S. T.

28. juli, Frederiksborg. Gert Rantzov skulle forhandle med stenhuggerne om sten til det store tårn med kongens drejeværelse og øvrige rum. Kunne en aftale indgås for 1.600 daler, skulle arbejdet udføres. Tolden skulle også betale det anlæg, som pumpede vand fra gravene under opførelsen af …

Kildens side 165

Originaltekst

paa, haver været udi Bygning, efter den derom sluttede Accord. S. T.

28 Juli, Frederiksborg. Gert Rantzov om at lade Henrik Kleinsmed gjøre Jernbaand til de store Viinfade liggendes udi Kjelderen paa Kronborg, ligeledes da der til det Huus, som nu opføres, behøves en Deel Smedearbeide til Vinduer, Døre, Hængsel, Laase etc., at accordere med ham, for at faae det saa billigt, muligt er. Henrik Kleinsmed havde forlangt samme Betaling, som for lignende Arbeide til de andre Bygninger var givet ham, men som Kongen synes nu at være noget for meget. S. T.

28 Juli, Frederiksborg. Lydloff Petersen, Bøsseskytte paa Kronborg, faaer aarlig 40 gamle Dal. for at sørge for Vedligeholdelse og Reparation af alle Lysekroner, Lysestager, Brandjern etc., som er paa Kronborg, saavel i Salen som andetsteds. Nyt Arbeide skulde derimod betales ham særskilt. S. R.

29 Juli, Frederiksborg. Tolderne om at betale Kleinsmed Niclas Herman, der havde haft Bestilling paa et Jerngitter om Posten paa Kronborg, hvilken Bestilling senere var tilbagetaget, hvad han siger imidlertid, at han allerede havde udført af bemeldte Gitter. S. T.

23 August, Kollekolle. Gjertrud Hans Rossenous fik Brev om 6 å 8 Skłb Kobber at kjøbe og sende til Helsingør til Kronborg Bygnings Behov. S. T.

29 August. Søren Christensen, Stadskæmner i Kjbh., 100 Dal. paa Regnskab for Muursteen, der vare leverede fra Kbhvns Byes Teglgaard til Bygningen paa Kronborg. Den 18 Septbr. ligeledes 200 Dal.

30 August, Frederiksborg. Lauge Beck om, da Kongen havde tilskrevet Christoffer Valkendorf om at sende saa mange Muursteen, muligt er, til Kronborg, men det kan hændes, at Vind og Veir forhindrer Tilførslen søverts, da at være forberedt paa at lade Kongens og Kronens Tjenere til Roeskildegaard, som boe nærmest Kbhvn., hjælpe med hver at bringe eet Læs Steen til Kronborg. S. T.

30 August, Frederiksborg. Tolderne om, da Jørgen Laubenwolff, der havde gjort det Kobberværk til Posten paa Kronborg, fordrede hos Kongen en Summa Penge, han endnu havde

Oversættelse til nutidigt dansk

… den bastion, der stadig blev arbejdet på, efter den indgåede aftale. S. T.

28. juli, Frederiksborg. Klejnsmed Henrik skulle lave jernbånd til de store vinfade i kælderen. Rantzov skulle også aftale billigst mulig betaling for beslag, hængsler, låse m.m. til den nye bygning. Smeden ønskede samme betaling som tidligere, men kongen fandt den nu for høj. S. T.

28. juli, Frederiksborg. Kanonskytte Lydloff Petersen fik årligt 40 gamle daler for vedligeholdelse og reparation af alle lysekroner, lysestager, ildjern m.m. på Kronborg. Nyt arbejde skulle betales særskilt. S. R.
29. juli, Frederiksborg. Klejnsmed Niclas Herman havde fået en bestilling på et jerngitter omkring fontænen, som senere var annulleret. Tolderne skulle betale den del, han oplyste allerede at have udført. S. T.
23. august, Kollekolle. Gjertrud Hans Rossenous skulle købe seks til otte skippund kobber og sende det til Kronborg. S. T.
29. august. Københavns kæmner Søren Christensen fik 100 daler i forskud for mursten fra byens teglgård til Kronborg; 18. september fik han yderligere 200.
30. august, Frederiksborg. Hvis vejret hindrede skibstransport af mursten, skulle Lauge Beck forberede, at kronens bønder under Roskildegård nærmest København hver kørte et læs sten til Kronborg. S. T.
30. august, Frederiksborg. Jørgen Laubenwolff krævede restbetaling for kobberarbejdet til fontænen. Tolderne skulle …

Kildens side 166

Originaltekst

tilgode, at undersøge nøie denne Sag, og, hvis hans Fordring er rigtig, at betale den af Tolden. S. T.
8 Octbr. Christoffer Valkendorf om en Kumme til Posten.
Frederich. W. s. G. T. Wiider, att wij tilskicke ether her hoes en Skabelun aff en Kompt, wij tiill en post wille haffue giort, Bedendis ether och naadigst begere, Atti forschaffe wor boszestøber, Mester Gert, saa megin meszing, som hand ther till behøffuer, och hannum tilsiger, hand ther epther mett thett første forethager, thersom hand ellers kand, samme Kompt paa thett Konstligst att giøre vdi form och lenge, som thette fortegnit er. Fra thett graat er anstregen, huilchit schall were Steene werck, och siden op och gantz vd saa megit, som er met guld faruit, och thett paa the wandhuller och poster och anden form och maner vdi alle maade, som bemelthe Skabelun vduiszer, och wille hoes hannom befordre, hand thett mett thett forderligt och mueligt, som schie Kand, forferdiger. Ther mett etc.
Actum Kroneborg thend 8 Octobris Aar 1584. S. T.
16 Octbr. »Dro ieg tyl kronbor igent, samme dach fortynchget ieg met büchmesster dette huss for 6 tussen daller.«
(Fr. 2 Almanak.)
Fortingningen med Bygmester v. Oberg lyder saaledes:
Wii Frederich thennd Andenn etc. Giøre Alle witterligtt, Att wii nu Naadigst haffue giordtt thenne Eptherne forthingning och Affskied mett wor Bygmester Osz Elski. Anthonnis von Oberg Om, hues Som End nu Rester, huad hanns Handtuerck Belangendis, att skulle forarbeydis, Enthenn Dønnickis Eller muris Eller Anderledis giøris her paa wortt Slott Kronneborg Och paa Woldenn och Posteyeen her Sammestedtz, Saa att hand først och mett thett fordeligste skall fuldferdige giøre Aldt, hues som

End nu fattis paa thett Husz, som nu Arbeidis paa, Enthenn Att mure Eller Dønnicke, Jndenn husze Eller wdenn husze, Jnthett wnderthagitt. The Thue Thornn paa huer Ende aff samme husz mett Thrapper, Skorstenne och gauffler, Begge Wectergange om forn© Husz mett Klinckertt och Seementt, Thiszligistt ochsaa Huad som Er att flore paa forn© Husz, bode wdi kamrene och paa loffthed, Huor som att floris behoff giøris, Eller och huad som skall Steenleggis, Oc huad anditt ther er, were Eller forfalde kannd, Som paa Eller till samme Husz att skulle muris, Eller dønnickis, Eller J Andre maade forarbeidis, Thett mett yderste thro och flid att skulle aldelis forferdige. Sammeledis ochsaa att skulle ferdig giøre aldthingist och paa Alle steder frann thend første Portt aff och Emellum the fire porthe, Ligesom wii thett selff wille haffue, Saa och vdi thennd Store Rundeelle, nu Er byggett, Thennd wnderste deel lade Anuerppe och huid giøre Och thend Øffuerste deell Dønnicke och tillfly paa the bedste maade. Jtem Ett liditt Wagtthusz att opsette wed the fire Porthe lige som thett anditt, ther Allerede staar, Ther nest ochsaa att skulle legge thend ganske Posteye mett Sement och Klinckertt Saa well som och Woldmurenn offuer Alle huelinngernne, hvor Be-

Oversættelse til nutidigt dansk

… undersøge kravet nøje og betale af tolden, hvis det var berettiget. S. T.

8. oktober. Brev til Valkendorf om en fontænekumme:

Vi sender en tegning af en kumme. Skaf kanonstøber mester Gert den nødvendige messing og bed ham, hvis han kan, udføre den snarest og så kunstfærdigt som muligt efter tegningens form og længde. Det grå markerer stenarbejde; det guldfarvede derover skal udføres med de viste vandhuller, udløb og øvrige former. Frem arbejdet hurtigst muligt. Kronborg, 8. oktober 1584. S. T.

16. oktober. Frederik II noterede i sin almanak: Jeg drog igen til Kronborg og aftalte samme dag med bygmesteren at udføre dette hus for 6.000 daler.

Kontrakt med bygmester Anthonnis von Oberg:

Vi, Frederik II, har aftalt, at han skal færdiggøre alt resterende murer-, stuk- og andet arbejde på Kronborg, volden og bastionen. Først skal han afslutte bygningen, der nu arbejdes på, indvendig og udvendig, herunder de to tårne for hver ende med trapper, skorstene og gavle. Begge vægtergange skal lægges med klinker og cement. Gulve i værelser og på loft skal udføres, hvor det behøves, og alt andet murer- og stukarbejde skal afsluttes omhyggeligt. Han skal også gøre alt færdigt fra den første port og mellem de fire porte efter vores ønsker. Den nye store runddel skal pudses og hvidtes nederst og have stuk øverst. Der skal opføres et lille vagthus ved de fire porte som det eksisterende. Hele bastionen og voldmuren over hvælvingerne skal belægges med cement og klinker, hvor …

Kildens side 167

Originaltekst

hoff giøris, Saa att the Ere och bliffue well foruarede. Ochsaa thett Lysthusz att skulle opsette paa thend Nye Posteye ligesom thend paa Strand Postienn, Jtem och att skulle giøre En Rende Aff god sterck Muer, Som Wanditt kannd haffue sinn wdflod Aff. Sammeledis allt Brystwernitt att skulle opsette och fuldferdig giøre lige som thend, ther Er Allerede opsatt och ferdig. Thernest ochsaa att skulle giere wor gang fuld vdferdig med thennd Porthall paa Posteienn Och wor himmelig ganng

Att skulle J lige maade, hues ther paa End nu fattis, Huelffue, paa bedste maade Dennicke Och offuer Altt Reddelig och fuldfærdig giere, Saa och ther, som mand gaar ferst wd aff samme Himmelig gang, Att skulle legge mett Klinckertt och Seementt Jndtill Stackecht. Jtem Och Alle Skillerum J begge Huelffninger att skulle ferdige giere, Skall hannd och Ald thennd Brestwernn wdenn for Slotted frann thennd store steenn och Jnd till gangenn ferdig giere, Och huad mere wdi thennd Nye bygning behoff Er att gieris Och Jcke Er her wdi formelditt, Skall forne Anthonius Dog I lige maade forarbeide och forferdige, Och haffuer hand wnderdanigst loffuitt, tillsagtt och siig forplichthett Aldt samme Arbeid Aldelis paa Egne omkostninge, baade mett Muremestere, Steenhuggere, Som behoff gieris hosz Muremesterne att holdis, Jtem Dennickere, Plidtzfolck mett Plidtzfougitt, Plidtzfolcks Skriffuere Eller Andin Folck, som hand ther till skall och will bruge, med sterste flid och windskibelighett och paa Allerbedste maade att wille och skulle Indenn Scti Hanns Dag nu ferst kommendis vdi thett Allersenniste Saa forferdige, Att thett aff Andre forfarne byggemester Eller Muremestere, Som ther till kunde komme Eller bliffue fordritt, kand kiendis for gott och bestendigtt Arbeide, Epthersom hand will Andtsuare och stande ther fore till Rette, Om hanns brøst beflndis. Hues Steenn och kalck, hand behoff haffuer till samme Arbeide, skall hannd selff her for slottid lade anname, Menn hues leer och Sannd belannger, som ther till kand behøffuis, thed wille wii lade hanum opføre paa wollen. For aldt forne Arbeide paa Egne Omkostninge, Epther som foruit staar, att giøre och forferdige haffue wii beuilgitt, Loffuit och tillsagtt Och nu mett thette wortt obne Breff Beuilge, louffe och tillsige Att wille Naadigst giffue och fornøyge forne Anthonius von Oberg offuer altt och vdi Enn Summa Sex Thusind Daller, Enn Ehere kledning och Monnitz pendinge paa sin personn, saa som hannd till thesz hafftt haffuer, Emedenn samme Arbeide paastaar, Och wille wii aff forne Summa pendinge, Epther Handenn som samme Arbeid haffuer fremgang, Och naar Arbeiditt offuer altt bestendiglig gjordtt och forferdigitt Er, Tha, hues ther aff till thend thid kannd hanum Restere, Aff wor Thold her sammestedtz Naadigst lade hanum forlegge, fornøyge och Affbethalle, Att wii thett saa mett forne wor bygmester forthingitt, forhandlitt, Naadigst beuilgitt och foraffskieditt haffue. Thesz till Windiszbyrd haffue wii laditt Thrøcke wort signett paa thette wortt Breff.

Actum Kroneborg 16 Octobris Aar mdlxxxiiij. S. R.

25 Octbr., Kronborg. Peder Echer, Hofskrædder, aarligen at forfærdige en Klædning for Vagtmesteren og Profossen paa Kronborg ligesom de, Drabanterne pleie at bekomme. R.

Oversættelse til nutidigt dansk

… det behøves, så de beskyttes. På den nye bastion skal han opføre et lysthus som det på Strandbastionen og en solid muret afløbsrende. Hele brystværnet skal færdiggøres som det allerede udførte. Kongens gang og bastionens portal skal afsluttes. Den hemmelige gang skal hvælves, forsynes med ordentlig stuk og sættes helt i stand. Fra udgangen skal belægningen med klinker og cement føres til stakittet. Alle skillevægge i begge hvælvinger skal færdiggøres. Brystværnet uden for slottet fra den store sten til gangen skal udføres. Også nødvendigt arbejde, som ikke er nævnt, skal han afslutte.

Han skal selv betale og holde murermestre, nødvendige stenhuggere, stukarbejdere, pligtarbejdere med foged og skriver og andre folk. Alt skal være færdigt senest næste sankthansdag, udført så omhyggeligt, at sagkyndige bygmestre eller murermestre kan godkende det som godt og holdbart. Han skal stå til ansvar for mangler. Sten og kalk skal han selv modtage foran slottet; kongen lader nødvendigt ler og sand bringe op på volden.
For arbejdet får han samlet 6.000 daler, en æresdragt og sin hidtidige personlige månedsløn, mens arbejdet varer. Pengene betales løbende af tolden efter arbejdets fremgang. Resten udbetales ved godkendt færdiggørelse. Brevet er forsynet med kongens segl. Kronborg, 16. oktober 1584. S. R.
25. oktober, Kronborg. Hofskrædder Peder Echer skulle hvert år lave en dragt til vagtmesteren og profossen som dem, drabanterne normalt fik. R.

Kildens side 168
Originaltekst
28 Octbr., Kronborg. Lauritz Nielsen ansættes som Degn og Kirketjener paa Slottet Kronborg. 8 gamle Daler, 10 Al. Engelsk og Foerdug til Klædning, 5 Al. Sardug, 5 Al. Lærred og 4 Daler til Kostpenge (maanedlig). S. R.
27 Novbr., Frederiksborg. Gert Rantzov om en Vandkiger, der sendes til ham for at kunne lægge Renderne, og som muligen kunde blive der for at have stadigt Tilsyn dermed. Gert Rantzov skal accordere med ham derom og lade Kongen det vide, at hans Bestillings Brev da kan blive udfærdiget. S. T.
1 Decbr. Fortingning med Peter v. BrøBell om Steenhuggerarbeide til Kronborg :
Wii Fr. 2. Giøre Alle witterligt, Att, Epthersom wij nu wed Osz Elskel. Giertt Randtzow, wor mand, thienner och Embitzmand paa wortt Slott Kronneborg, haffuer laditt handle och forthinge mett thenne Breffuiszer Petter von Broszell, Steenhugger, paa hans Egenn omkostninge och wnderholding att skulle forethage, hugge och forferdige Eptherne Arbeid wdi Steenn till Bygningen paa forne wortt Slott Kronneborg, Som Er først En Skorsteenn aff huggenn Steenn Offuen Offuer Hogbornne Førstindis wor kiere hustruis Kammer, Som Herthug Jndenns aff Meckelborgs Gemach skall werre ; Noch Femb Skorstenne, Som skulle forferdigis och leggis mett Berger steenn och lister omkring; End alle the wyndue vdi wor Windellthrappe Och wdi thett Runde Thornn op till Hogbrn[e] wor kiere hustruis gemach mett huggen steen Att Jndlegge och ferdig giøris; Item Hues lister och Piller, som fattis paa huszitt Jndenn till gaardenn, skall ferdig giøris bode offuen och Nedenn mett Anditt, hues ther paa fattis; Jtem Enn Kiellerhals att ferdig giøre mett thrappenn wdi Smørkiellerenn wnder Gallrindenn; Jtem Thre Skorstenne att ferdige giøre mett huggenn steenn, Thend Enne wdi Hogbrne wor kiere hustrues Kammer, Thennd Anden wdi Skriffuerstuffuen och thend thredie wdi Fadebursz stuffuen att forhøyge op Egiennum thagitt mett huggennsteenn; End the mursten, som fattis wnder Rendenn vdi Wechtergangen paa pladtzen till Borgegaardenn; Jtem En Skiermschiltt offuer huszpillerenn paa wor Trappe; Jtem En dør gerichtt Jndenn och wden Rent mett huggen steenn lige saa giordtt, Som thett Andit, ther staar hosz thett store Thorn, som mand gaar till wechtergangenn; Jtem att hugge och ferdig giøre Saa mange astrag, som Endnu behøffuis att giøre

wdenn for wortt och Hogbrne wor Kiere hustruis Cammer; Jtem saa mange Astrag, som behoff giøris vdi wortt Kiøckenn paa thett store wortt Thorn; Jtem wdi brøggers och Bagers och Att forhugge saa mange Astrag och att legge, som ther behoff giøris; Jtem Selff att holde the Thuo Steenhuggere, som Bryder steenn offuer J Steengraffuenn ; End skall thuende smaa gauffle giøris paa wortt Thorn mett Listernne wnder; Noch Ett Lysthusz paa thend nye Ridder Postie mett En Skorsteenn vdi, Reentt huggenn baade Jndenn och wdenn mett thed munster, som paa thend Andenn Rund-

Oversættelse til nutidigt dansk

28. oktober, Kronborg. Lauritz Nielsen blev degn og kirketjener. Lønnen omfattede otte gamle daler, ti alen engelsk klæde med for, fem alen sardug, fem alen lærred og fire daler månedligt til kost. S. R.

27. november, Frederiksborg. Gert Rantzov fik tilsendt en vandkyndig mand, der skulle lægge rørene og eventuelt blive som fast tilsynsførende. Rantzov skulle aftale vilkårene og meddele dem til kongen, så et ansættelsesbrev kunne udstedes. S. T.

1. december. Kontrakt med stenhugger Petter von Broszell:

Gert Rantzov har på vores vegne aftalt, at Petter for egen regning skal udføre følgende: En tilhugget stenskorsten over dronningens værelse til hertuginden af Mecklenburgs værelse; fem skorstene med Bergen-sten og indfatningslister; stenindfatninger ved alle vinduer i kongens vindeltrappe og det runde tårn ved dronningens værelse; manglende lister, piller og andet mod gården; kældernedgang med trappe til smørkælderen under galleriet; tre tilhuggede skorstene gennem taget fra dronningens værelse, skriverstuen og fadebursstuen; manglende mursten under renden i vægtergangen mod slotsgården; et skjold over pillen på kongens trappe; en tilhugget dørindfatning inde og ude som den ved det store tårn til vægtergangen; gulvsten uden for kongens og dronningens værelser og i køkkenet i det store tårn; tilhugning og lægning af nødvendige gulvsten i bryggers og bageri. Han skal selv betale de to stenhuggere i stenbruddet. Der skal også udføres to små gavle på kongens tårn med lister og et lysthus på den nye Ridderbastion med skorsten, tilhugget indvendig og udvendig som lysthuset på den anden …

Kildens side 169

Originaltekst

deell staar, och gullitt mett huggitt astrag lige wnder thett munster, som thett Anditt husz bode Jndenn och wdenn; End ett wachtthusz Att giere, som skall staa thuertt offuer thett Anditt, som ferdigt er giordtt, Och were wnder thend same maade och skick, som thedAnnditt; Jtem Ald Steenn att tillhugge, som till Brøstuertz behoff giøris offuer altt paa thennd Nye Runddell frann thett sted, som Brystuernitt nu Slipper Och till som thett wedthager, vdi Alle maade Epthersom thend Anden brystuern Er; Saa och thennd brystuernn paa thend wor forborgene gang paa bode sider Jnd till thend gambell mett sinne lister och fuldferdighett; End Brystuernn att forferdige paa thend siide wiid thend store steenn Jndtill thend lille Runddeell, Epther som thend beseglitt och wnderskreffne Seddell, hand ther om fran sig giffuitt haffuer, formelder och wduiszer, — Tha haffue wii naadigst loffuitt

och tillsagtt och nu mett thette wortt obne breff loffue och tillsige for samme Arbeyde till gode Reede att Wille lade giffue och fornøyge hanum Thuo Thuszing gamble daller, Huilcke wore Thollere wdi wor Kiøpsted Helzsingøer paa wore wegne skulle hanum Aff Thollenn samestedtz, Epther håndenn och som hanns Nottorfftt fordrer och Arbeyditt haffuer fremgang, fornøyge; Och Epther wii mett En Anden, wor Steenhuggere Hermand, haffuer J lige maade forthingitt Ett Anseenttlig Arbeide, Tha wille wii thenum huer Saa well forne Petter von Broszel Som forne Hermand haffue Allffuorlig foreholditt och strengeligen forbøditt, att the Jcke skulle locke arbeitz folcked fra huer Andre Enthenn himmelig Eller obenbarlig, paa thett wortt Arbeid Jcke skulle bliffue forsommitt, Eller och the thett till wndskylling skulle haffue att foruende, Om thett for theris forsommelsze offuer Rette thid forholdis Och for andenn wbeleylighett ther offuer Jndfalde kunde, Saa frambtt thett bespørgis och nøygachtig beuiszis Kannd, Tha skall thend, thett giør, haffue sig wor høygiste Wnaade och straff ther fore att formode Och Offuer thette miste sinn Bethalling, Att wii thett saa om forne arbeid mett forne Petter von Broszell forthingitt, Beuilgitt och Affskeditt haffue, Thesz till windiszbyrd haffue wii laditt thrøcke wortt signett paa thette wortt Breff.
Actum Frederichsborg 1 December Aº 1584. S. R.
1 Decbr. Fortingning med Herman Gierdtsen om Steenhuggerarbeide til Kronborg:
Wij Fr. 2. Giøre Alle witterligtt, att, Epthersom osz Elskel. Giertt Randtzow, wor mand, thienner och Embitzmand paa wortt Slott Kronneborg, haffuer nu paa wore wegnne giordtt En handell och forthingning mett thenne Breffuiszer Hermand gierdtzenn, Steenhugger, om nogenn arbeide till bygningen paa for»« wortt Slott Kronneborg paa hanns Egienn omkostning och wnderholdning att skulle forethage, hugge och forferdige, Som Eptherfølger, først paa wortt Thorn, som skall staa op offuenn Rendernne, och theris Eerckethrue, som Er offuer Petter von Brøszells forthingthe Arbeyde, Epther thett munster, som Er paa wor thend store windelthrappe mett En skorsteen wdi, Och skall Reenhuggis bode Indenn och wdenn; End Siuff Thag wyndue och gauffllenn mett och Rentt huggitt bode Jndenn och wdenn, Och the Siewanghe altt Reenhuggitt bode Inden och vdenn; Huer Thag uyndue xiij fod bred, och wnder thagitt xxiiij fød høygtt, Och wndenn thagitt skall were

Oversættelse til nutidigt dansk

… runddel og med tilsvarende stengulv. Et vagthus skal opføres over for det eksisterende efter samme model. Alle brystværnssten på den nye runddel skal hugges som på det eksisterende brystværn. Begge sider af kongens skjulte gang frem til den gamle skal have brystværn og lister. Brystværnet fra den store sten til den lille runddel skal færdiggøres efter hans underskrevne og forseglede liste.

For arbejdet får Petter 2.000 gamle daler, udbetalt af Helsingørs toldere efter behov og arbejdets fremgang. Da stenhugger Herman også har fået et omfattende arbejde, forbydes begge strengt at lokke folk fra hinanden, åbent eller hemmeligt. Det må ikke forsinke kongens arbejde eller bruges som undskyldning for overskredne frister og andre problemer. Bevises en overtrædelse, rammes den skyldige af kongens største unåde og straf og mister sin betaling. Brevet er forsynet med kongens segl. Frederiksborg, 1. december 1584. S. R.

1. december. Kontrakt med stenhugger Herman Gierdtsen:

Gert Rantzov har på vores vegne aftalt følgende arbejde for Hermans egen regning: På kongens tårn skal den del over renderne og arkitraven, som ligger over Petters arbejde, udføres efter mønstret på den store vindeltrappe, med en skorsten og tilhugning ude og inde. Syv tagvinduer med gavle og sidepartier skal tilhugges på begge sider. Hvert vindue skal være 13 fod bredt, 24 fod højt under taget, og uden for taget skal det være …

Kildens side 170

Originaltekst

wngeferlig vj fod mindre Eller mere wnder Knoppe, Epther som thett will skicke och paszomere sig; Jtem Dronningen Thornn End Ett gemach høyger were wnder wechtergangen mett lister, Render och Eerckethrue, Ther Epther skall thett ferdig giøris mett wechtergang och Alle sidtz lige som thed Andit lille Thornn, som kaliis Kackelborg, Reentt huggitt bode Indenn och wdenn mett Trappe och Altt; Och Att thette forne att forferdige, hues steenhuggere Arbeide Er belangende, wnderthagitt hues mett blye att forfeste Jeren kramperne mett, Thed skall mester Anthonius lade forferdige, Epther som thed wnderskreffuen Seddell, hånd ther om frann siig haffuer giffuitt, formelder och wduiszer, Tha haffue wij naadigst loffuit och tillsagtt och mett thette wortt obne breff loffue och tilsige for same Arbeide Epther hånden, som thett gaar for siig, och Naar thett Er altt forferdigitt, som thett siig bør, till gode rede att wille lade giffue och fornøyge forne Hermand gierdtzen Ett Thuszinde, Otte hundrede gamble Daller, huilcke pendinge wore Thollere wdi wor Kiøpsted Helszingøer paa wore wegne skulle hanum aff Thollenn sammestedtz fornøyge. Och Epther thi etc. [Ligesom Contracten med Petter v. Brøszell].

Actum Frederichsborg 1. Decembr. 1584. S. R.

2 Decbr., Frederiksborg. Christoffer Valkendorf om at lade gjøre 2 Sæl Kjøkkentøi, hvoraf det ene kunde være i Kjøbenhavn, det andet paa Kronborg, saa at Kongen ikke behøvede at flytte saadant Kjøkkentøi med sig, naar han reiste fra det ene til det andet af disse Steder. (Lister paa dette Kjøkkentøi findes hosføiet.) S. T.

7 Decbr., Frederiksborg. Gert Rantzov om at skaffe Kleinsmed Henrik 6 Skłb Jern til Baand om de store Viinfade, saa at samme Arbeide maa gaae for sig. S. T.

23 Decbr. Hans Lindenov om Bergensteen at forskaffe og sende til Kronborg:

W. G. T. Wiid, Att wii endnu behøffue thill wor Slott Kroneborg Aff thennd Bergenstien, som brugis thill Skorsteenn, Thi bede wii thig och wille, Attu Forschaffer osz Aff samme steen saa møgen, som ett Skib paa xl Lester kunde drage, Och thend epther Handenn, med thett allerførste skie kand paa for Aaritt, Enthen med huis Skibe, som ther fra Segler, thill ballast paa samme Skibe Forschicker thill Kroneborgh eller och Frachter Skibe ther thill, thend kand fremføre, Saa thend wist och wforsømmit paa for Aarit maa thid komme. Ther mett etc.

Actum Anduordschouff thend 23 Dec. 1584. N. T.

1585.

7 Febr., Frederiksborg. Christoffer Valkendorf om til Pæle, der skulde nedsættes foran Steenkisterne, at de ikke skulle skades af Iis, at forskrive fra Norge, Bleking og Gotland 100

Oversættelse til nutidigt dansk

… omkring seks fod under knoppen, mere eller mindre efter forholdene. Dronningens tårn skal forhøjes med endnu et værelse under vægtergangen, med lister, render og arkitrav. Det skal færdiggøres som det andet lille tårn, Kakkelborg, med trappe og fuld tilhugning ude og inde. Anthonius skal dog udføre fastgørelsen af jernkramper med bly. For arbejdet får Herman 1.800 gamle daler, betalt af Helsingørs toldere efter arbejdets fremgang og færdiggørelse. [Kontrakten indeholder desuden samme forbud mod at lokke hinandens folk som Petters kontrakt.] Frederiksborg, 1. december 1584. S. R.

2. december, Frederiksborg. Valkendorf skulle lade fremstille to sæt køkkenudstyr, et til København og et til Kronborg, så kongen ikke behøvede transportere det med sig. Udstyrslister fulgte med. S. T.

7. december, Frederiksborg. Rantzov skulle give klejnsmed Henrik seks skippund jern til bånd omkring de store vinfade. S. T.

23. december. Brev til Hans Lindenov om Bergen-sten:

Vi behøver flere Bergen-sten til Kronborgs skorstene. Skaf en ladning, som et skib på 40 læster kan bære, og send den snarest til foråret, enten som ballast i afgående skibe eller med særligt hyrede skibe. Leveringen må ikke forsømmes. Antvorskov, 23. december 1584. N. T.

1585

7. februar, Frederiksborg. Til pæle foran stenkisterne, som skulle beskytte mod is, skulle Valkendorf bestille 100 …

Kildens side 171

Originaltekst

Tylter 15 å 16 Al. lange Træer og siden, naar de kunde være huggede, lade dem hente. Ligeledes, saasnart Søen bliver aaben, sende Skibe efter Gullands-Steen, at Arbeiderne paa Kronborg ikke skulle opholdes til Skade og stor Omkostning. S. T.

18 Febr. afgaae Breve til flere Lehnsmænd i Norge om Tømmer at nedsende til Frederiksborg og Kronborg Slottes Bygnings Behov.

2 (9?) April. Tolderne om Rothgieterens Tilgodehavende for Brønden:

Frederich.

W. G. T. Viider, Att thend Rottgiezer aff Nørenberg, Som haffuer giort thend Brøndwerck paa wort Slott Kroneborg, haffuer vnderdanigst ladet giffue Osz thilkiende, Atthannum End nu schall Restere och thilkomme hoes Osz En Summa pendinge, Aff huis hånd haffue schulde for samme Arbeidt. Thi bede ... [at betale hans Søn, der kommer paa Faderens Vegne, baade dette og nogen Reparation, G. Rantzov havde ladet foretage ved Brønden].

2. (9) April 1585. S. T.

15 Mai betalt Claus Huidt, Guldsmed og Borger i Kbhvn, 2 Dal. for 2 Kobberplader, han forgyldte med K. M^{t} eget Guld, som skulde opslaaes paa Kronborg Slots Port.

27 Juni, Frederiksborg. Frederik Leiel, David Hansen, Morten Jensen og Niels Henriksen, Toldere og Toldskrivere i Helsingør, at betale en Sadelmager af Kjøbenhavn for en Deel Arbeide til Rustvogns Hestene, som ere brugte til Bygningen paa Kronborg Slot. R.
11 Juli, Frederiksborg. Jørgen Brenner Bestilling som Seiermager —, aarlig 30 Dal., 4 Dal. Kostpenge maanedlig og en Hofklædning, — derfor skulde han besørge Reparation etc. af alle de smaae Seierværker, der staae paa Kronborg Slot (nyt Arbeide betaltes særskilt) og daglig stille det store Seierværk paa Slottet, at det altid ganger ret efter Solen. S. R.
31 August, paa Jagten udi Merren. Gert Rantzov fik Tilladelse til at antage 5 Spillemænd, der ere ankomne til Kronborg (20 Dal. til Besoldning, en sædvanlig Hofklædning og deres Kost paa Slottet), hvis de vare bedre end de Huusmænd, der vare der. 2 af disse skulde sendes til Frederiksborg. S. T.

Oversættelse til nutidigt dansk

… tylvter træer på 15–16 alen fra Norge, Blekinge og Gotland og hente dem efter fældningen. Så snart havet blev sejlbart, skulle skibe også hente Gotland-sten, så håndværkerne ikke blev forsinket med tab og ekstraudgifter til følge. S. T.
18. februar. Flere norske lensmænd fik breve om tømmer til Frederiksborg og Kronborg.
2. april, muligvis 9. april. Brev til tolderne om messingstøberens restbetaling:
Støberen fra Nürnberg, som har udført Kronborgs fontæne, oplyser, at han stadig har penge til gode. [Udgiverens uddrag: Betal sønnen, som kommer på faderens vegne, både restbeløbet og reparationer bestilt af Gert Rantzov.] 2. eller 9. april 1585. S. T.
15. maj. Guldsmed og københavnsk borger Claus Huidt fik to daler for at forgylde to kobberplader til slotsporten med kongens eget guld.
27. juni, Frederiksborg. Tolderne og toldskriverne Frederik Leiel, David Hansen, Morten Jensen og Niels Henriksen skulle betale en københavnsk sadelmager for arbejde til transportvognenes heste. R.
11. juli, Frederiksborg. Urmager Jørgen Brenner fik årligt 30 daler, fire daler månedligt til kost og en hofdragt. Han skulle reparere alle slottets små ure og dagligt stille det store ur efter solen. Nyt arbejde blev betalt særskilt. S. R.
31. august, under jagt i Merren. Rantzov måtte ansætte fem spillemænd, der var kommet til Kronborg, hvis de var bedre end de eksisterende husmusikere. Vilkårene var 20 daler i løn, sædvanlig hofdragt og kost på slottet. To skulle sendes til Frederiksborg. S. T.

Kildens side 172

Originaltekst

28 Septbr. Gert Rantzov om Kirken:
Frederich.
W. G. T. Wiid, Att Epthersom thu Lader Ehrindre om, huis som paa the Pillere Saa och vdi Andre maade vdi Kirckene ther paa Slottit schulle for Arbedis, Att wij ther om wor Naadigste wilge och Mehening, huorledis wij thett wille haffue giort, wille thig thilbiude, Tha bede wii thig och wille, Atthu mett thett Allerførste Lader fore thage Att thilhugge Pillerne mett Rieffer, Som thett paa thett

Sierligst och beste maade giøris kand, Och Atthu i Liige maade hoes Snedkerne forordner, Att the foer thage thett threuerck, Som wdi Kirckene Arbedis schall, Att giøre och for Arbede, Epther som wij thilforn ther om thallit och Angiffuit haffue, Och thilsiger, Att the samme Arbeidt paa thett flitigste og bedste maade, som the giøre Kunde, giører och for Arbiid, Att thett ochsaa mett thett fordligst Kunde bliffue forferdigit. Ther mett etc.
Actum Anduorschouff thend 28 7bris Aar 85. S. T.
28 Septbr. Gert Rantzov om Tapeterne:
Frederich.
W. G. T. Widt, Att Osz Elskel. Thyge Brahe thill Knudstrup, wor Mand och thienner, Vnderdanigst haffuer Ladit giffue Osz thilkiende, Huorledis Att hand haffuer wdi Sinde Att wille Lade nogett Synderligt vdgaa om fremfarne och Affgangne Koning vdi Dannemarck Epther thend Maner, ordning, Contrafeye och schick, Som paa thett Thapetzerij, wii haffue Ladit giøre paa wor Sali ther paa wort Slott Kroneborg och forordnit, Vnderdanigst therfore begierendis, Att wij Naadigst wille vnde hannem Att motthe bekomme fremfarene Koningers Contrafei, Epther som the ther findis Aff Conthrafeiett, Huilckit wii hannem Naadigst icke wille benechte, Bedendis thig therfor och wille, Att naar hand thig ther om besøgendis worder, Thu tha befaller wor Conthrafeyer ther sammestedtz, Att hand mett første Leylighedt mett fliid Affritzer Alle Koningers Conthrafeier, Epther som the paa bemelthe Thapetzerij Ere forordnit och forefindis. Thisligist bestiller Att Affschriffuis the Dansche och Thydske Rim, Som ther om giortt er, Och forne wor Contrafeje Er thilstillitt, Att forne Thygge Brahe thes bedre sig ther Epther Kunde haffue Att Retthe. Ther mett etc.
Actum Anduorschouff thend 28 7bris Aar 85. S. T.
29 Septbr. Gert Rantzov om Bygningen paa Kronborg, der næsten er færdig:
Frederich.
W. G. T. Wiid, Att som thu om wor bygnings Leylighett Vnderdanigst haffuer Ladit giffue Osz thilkiende, Att ther mett haffue hafl'dt themmelig fremgang, Saa Att nu huad Snedker Arbeidt, Muremester Arbeid, Dønnicker, Mallere Arbeidt, Kobbertheckning belanggendis Er paa thett neste Aldellis ferdig, Saa thu therfor for gott Anseher Same Slags handtuercks folck Att Lade Affthacke paa nogle faa ner, Som Kunde och schulle brugis ther wid Slottit mett huad Smaa pluch Arbeidt, Som forfalde Kunde, Vnder

Oversættelse til nutidigt dansk

28. september. Brev til Rantzov om kirken:
Du spørger til vores ønsker for pillerne og øvrigt arbejde i slotskirken. Lad straks pillerne hugge med riller så smukt som muligt, og lad snedkerne udføre træarbejdet efter vores tidligere anvisninger. Det skal udføres omhyggeligt, bedst muligt og hurtigt. Antvorskov, 28. september 1585. S. T.
28. september. Brev til Rantzov om tapeterne:
Tyge Brahe til Knudstrup ønsker at udgive et særligt værk om Danmarks tidligere konger efter den rækkefølge og udformning, som findes på tapeterne i Kronborgs sal. Han beder om gengivelser af kongernes portrætter. Det tillader vi. Når han henvender sig, skal slottets portrætmaler omhyggeligt

aftegne alle kongerne efter tapeterne. Lad desuden de danske og tyske rim afskrive, så Brahe kan følge dem. Antvorskov, 28. september 1585. S. T.
29. september. Brev til Rantzov om det næsten færdige byggeri:
Du fortæller, at arbejdet har gjort god fremgang, og at snedker-, murer-, stuk- og malerarbejde samt kobberdækning næsten er afsluttet. Derfor foreslår du at afskedige de fleste håndværkere og beholde nogle få til mindre opgaver, bortset fra …

Kildens side 173
Originaltekst
huilcke thu thend Ene Kaaber thecker haffuer Affthackit, thend Anden beholder thill thett Arbeidt, Som nu Er thilbage Staaendis, Thisligist thend Mailer Claus och thend Dønnicker Petter Ochsaa schall haffue Affthackit, Mehener ochsaa, Eptherdi Dagen nu Kortis io mere och mere, Att therfor Snedker Arbeidt, Som vdi Kircken schulle giøris, bedst Kunde opstillis thill thend thiid och Leylighett, Att Kunde Affthackis paa En, thoe Eller thre Suenne ner, Som Jesper Snedicker hoes Sig Kunde beholde, Huor om thu vnderdanigst Jndstiller thill wor bethenckende och Naadigst Ercklering. Tha haffue wij Osz Althingist naadigst Ladit well befalde, huis thu Osz i Saa maade haffuer Ladit forstaa och thilkiende giffue, Bode om wor bygnings fremgang och om thett handtwercks folckis Affthackning, Som nu mere wid Arbeidett icke behoff giøris, Meden om thett, Att huis Snedcker Arbeidt, Som wii wille haffue forethagit och giortt vdi Kircken, schulle opholdis thill paa for Aarit och Snedckerne Afftackis, Therom haffue wij thend bethenckende Att befrøchtendis Kunde were, thersom the Snedcker och Bildsnider, som nu Ere ther wdi bestilling och thienist. bleffue Affthackit, Skulle the Eller thieris Liige paa for Aarit icke saa well were widt handen Att bekomme, Offuer thett saae wij och gantz gierne, Att samme Arbeidt saa well som thett Andett Kunde mett thett forderligst bliffue giordt, Och J saa maade forne wort bygning ther paa Slottit bode mett Jndbygning och Vdbygning, Epther som wij Osz ther om haffue foresett, Att Kunde bliffue En gang mett Alle forferdiget, Sehe therfore for gott An, Att Snedkerne bliffue wdi thieris bestilling och thiennist, Och thett Arbeidt, som vdi Kircken giøris, schall mett thett første forethagis, Epther som wij thig ther om thilschuit haffue, Och Att the Enthen Kunde wid Liusz forlenge Dagen och theris Arbeidt, Eller thett vdi thigning Dagens Leylighett mett thennom Att Kunde berammis och Achtis. Thi bede etc.
Actum Anduorschouff thend 29. Septembris Aar 1585. S. T.
22 Octbr., Antvorskov. Tolderne om at betale 111 Skłb Jernkugler til Arkeliet paa Kronborg. Ligeledes bestille og betale 20 Skłb halve Kartove-Kugler, rødt Klæde til at overdrage nogle Kamre og Gemakker med, saameget rødt og guult Klæde, som behøves til 12 Pligtskarle, som Vi ville have eens klædte og holde der paa Slottet Kronborg. S. T.
1586.
29 Januar, Kronborg. Jørgen Brenner, Seirmager, faaer Lønnen forhøiet til 40 Dal. S. R.

29 Januar, Kronborg. Tolderne at give Bygmester Antonius V. Obergen 100 Dal, som Kongen forærer ham, og Valentin Graver 100 Dal., fordi han havde fyldt de Huller, som vare imellem Brokarrene der for Slottet. S. T.

29 Januar, Kronborg. 5 Taarnmænd ansættes paa Kronborg Slot; de skulle Aften og Morgen til bestemt Tid, lige-

Oversættelse til nutidigt dansk

… den ene kobbertækker, som allerede er afskediget, mens den anden bliver til det resterende arbejde. Maler Claus og stukarbejder Petter er også afskediget. Du foreslår at udsætte kirkens snedkerarbejde på grund af de stadig kortere dage og lade Jesper beholde kun en til tre svende. Vi godkender afskedigelserne af overflødige håndværkere, men ikke udsættelsen af kirkearbejdet. Afskediges de nuværende snedkere og billedskærere, bliver det måske svært at finde dem eller lige så dygtige folk til foråret. Vi ønsker hele slottet færdigt, både inde og ude. Snedkerne skal derfor blive og straks begynde kirkearbejdet. De kan forlænge arbejdsdagen ved lys, eller arbejdsbetalingen kan aftales under hensyn til dagens længde. Antvorskov, 29. september 1585. S. T.

22. oktober, Antvorskov. Tolderne skulle betale 111 skippund jernkugler til Kronborgs våbenkammer og bestille og betale 20 skippund kugler til halve kartover. Der skulle købes rødt klæde til værelserne og rødt og gult klæde til ens dragter til 12 pligtarbejdere på slottet. S. T.

1586

29. januar, Kronborg. Urmager Jørgen Brenners løn blev forhøjet til 40 daler. S. R.

29. januar, Kronborg. Tolderne skulle give bygmester Antonius von Oberg 100 daler som gave og graver Valentin 100 daler for at fylde hullerne mellem stenkarrene foran slottet. S. T.

29. januar, Kronborg. Fem tårnmusikere blev ansat. De skulle morgen og aften til bestemte tider samt …

Kildens side 174

Originaltekst

ledes før Middags Maaltid og Aftens Maaltid og ellers, naar de tilsiges at opvarte med deres Instrumenter og Spil, lade sig høre og bruge. Mesteren skulde have 30 Dal., de andre 4 hver 20 Dal. samt 10 Dal. for Hofklædning. S. R.

29 Januar, Kronborg. Didrik Thønnesen ansættes som Muurmester at have Tilsyn med Bygningen hans Profession belangende, 1 à 2 Gange eller flere, især i Regnveir, at gaae op paa Gallenerne paa Slottet, paa Lofterne og paa alle Taarnene, Runddelene og Hvælvingerne og alle andre Steder, hvor tænkes kan. Aarlig Pension 50 Dal., istedetfor Hofklædning 10 Dal. Naar han arbeider hver Dag 12 β. S. R.

29 Januar, Kronborg. Lignende Bestilling for Henrik Petersen paa 30 Dal. S. R.

29 Januar, Kronborg. Lignende Bestilling for Paaske som Tømmermand, 60 Dal. og 10 Dal. for Hofklædning, 10 β daglig naar arbeides. S. R.

29 Januar, Kronborg. Lignende Bestilling for Thomas Billedhugger, 40 Dal. og 10 Dal. for Hofklædning, 12 β daglig naar arbeides. S. R.

29 Januar, Kronborg. Lignende Bestilling for Bernt Kobbertækker, 20 Dal. og 10 Dal. for Hofklædning, 8 β daglig naar arbeides. S. R.
29 Januar, Kronborg. Lignende Bestilling for Bernt N. som Muurmester og Steenhugger, 30 Dal. og 10 Dal. for Hofklædning, 8 β daglig naar arbeides. S. R.
29 Januar, Kronborg. Evert Sigvardsen Kandestøber Bestilling ved Kronborg at have Tilsyn med Brøndværket samt støbe de fornødne Render. Aarlig Pension 70 Dal. S. R.
29 Januar, Kronborg. Ligeledes ansættes 12 Pligtskarle til alt forefaldende Arbeide, — aarlig 8 Dal., 6¼ Al. rødt og guult Engelsk og 8 Al. Foerdug samt Underholdning i Borgestuen paa Slottet. S. R.
29 Januar, Kronborg. Jesper Snedker ansættes paa Kronborg, han skal have Tilsyn med alle Gemakkerne, reparere Alt, hvad der henhører til hans Profession, andre Mangler, der ikke høre til hans Profession, skal han lade Lehnsmanden vide, ogsaa have Tilsyn med Tapetseriet, der er gjort til den store Sal, lille Sal og andre Gemakker, og holde dem rene og i god Forvaring — derfor aarligen 200 Daler. S. R.

Oversættelse til nutidigt dansk

… før middags- og aftensmåltiderne og ellers efter ordre spille på deres instrumenter. Mesteren fik 30 daler, de fire andre hver 20 samt ti daler til hofdragt. S. R.
Ansættelser på Kronborg den 29. januar 1586:
Murermester Didrik Thønnesen skulle føre tilsyn med alt byggeri inden for sit fag. Han skulle gå på gallerier, lofter, tårne, runddele, hvælvinger og andre relevante steder en eller to gange eller oftere, især i regnvejr. Han fik 50 daler årligt, ti daler i stedet for hofdragt og 12 skilling for hver arbejdsdag. S. R.
Henrik Petersen fik en lignende ansættelse til 30 daler. S. R.
Tømrer Paaske fik tilsvarende 60 daler, ti til hofdragt og ti skilling pr. arbejdsdag. S. R.
Billedhugger Thomas fik 40 daler, ti til hofdragt og 12 skilling pr. arbejdsdag. S. R.
Kobbertækker Bernt fik 20 daler, ti til hofdragt og otte skilling pr. arbejdsdag. S. R.
Murermester og stenhugger Bernt N. fik 30 daler, ti til hofdragt og otte skilling pr. arbejdsdag. S. R.
Kandestøber Evert Sigvardsen skulle føre tilsyn med fontænen og støbe nødvendige render. Årsløn: 70 daler. S. R.
Tolv pligtarbejdere blev ansat til forefaldende arbejde. De fik hver årligt otte daler, 6¼ alen rødt og gult engelsk klæde, otte alen fordug samt kost i slottets borgestue. S. R.
Snedker Jesper skulle føre tilsyn med alle værelser, reparere inden for sit fag og melde andre mangler til lensmanden. Han skulle også passe tapeterne i den store og lille sal og øvrige værelser, holde dem rene og opbevare dem ordentligt. Årsløn: 200 daler. S. R.

Kildens side 175

Originaltekst

7 Febr. Jochim Leist om en Blæsebælg, Kongen vilde have fra Frederiksborg, men som Jochim Leist ikke vilde undvære.
Frederich etc.

Wor gunst thilforn. Wiid, Att som Wij thig haffue thilschreffuit om thend Blasbalck och Ambolck, Som Er wdj wor Segermagers Cammer ther for wort Slott Frederichsborg, Att schulle hiid schicke, Saa fornemme Wij, Samme Blasbalck icke End nu Att were fremkommen, menn thig Att haffue Suarit paa wor Schriffuelsze, Atthu thend therfra icke wille ombere, Epther Atthu En Anden thiid schulle wdj thet Sted Lade giøre En Anden, naar wij thiid komme och wille haffue ther En, Saa wilde wij gierne wiide, Om thu samme Blasbalck haffuer bekostitt och Aff thin Egen bethald Eller icke. Eller om thu En Anden schulle Lade giøre, Nar wij nogen wille haffue ther, Om thend tha Aff thitt Eller wort schulle bekostis, Eller om nogen thig thill wor formunder haffuer satt Att forschriffue Osz, huad wij Aff wort Egit wille haffue giort Eller Ladt, Thi wij holde thett therfore, Att Effther wij Selff haffue Ladit bethalle och koste samme Blaszbalck, maa osz were frij fore thend Att bruge Enthen ther Eller her, huor wij wille, Saa frijt som wij och mehene osz Att were gantz Frederichsborg och huad ther Er Eller thilligger hiid Att forandre, om thett Osz saa befalde, Vden thu haffuer thend bescheedt, Attu Er thilschickit Att were wor formynder Eller forualter, Att forschriffue Osz, huad wij giøre och Lade schulle. Thi Bede Wij thig och wille, Atthu forne Blasbalck Strax wforsømmit hid schicker, Wiidendis thig Entlich her Epther Att Retthe, Ther mett scher wor Befalling.
Actum Kroneborg thend vij Februarij Aar etc. 86. S. T.
1 April, Kronborg. Hans Conrad Brev om at være Kromand i Lundegaarden for Kronborg. S. R.
1 April, Kronborg. Tolderne om at forstrække Kromanden i Lundegaarden her for Slottet 100 Daler.
22 Mai, Kronborg. Christoffer Valkendorf om at gjøre Afregning med Jacob Seefeld for Leverancen af Kalk (fra Mariager). Til Kronborg var leveret 2733 Læster 4 Tdr. Kalk, til de andre Slotte Haderslevhuus, Koldinghuus, Skanderborg, Aalholm og Odense en stor Deel Læster, saa at han, efter at de 3000 Læster, han skyldte Kongen, vare fradragne, endnu fik tilgode for 1605½ Læst. S. T.
23 Mai, Kronborg. Christoffer Valkendorf til Kronborg at forskikke 400 Alen rødt Engelsk til at overdrage Hertugen og Hertuginden af Meklenborg deres og andres Gemakker med. R.
13 Juni. Thomas Billedhugger Bestilling paa en Altertavle til Slotskirken:
W. Fr. Giøre Alle witterligtt. Att wii nu Naadigst haffe Beuilgitt och giordt Enn handell och Forthingning mett thenne wor Breffuiszer, wor Thienner,

Oversættelse til nutidigt dansk

7. februar. Brev til Jochim Leist om en blæsebælg fra Frederiksborg:
Vi bad dig sende blæsebælgen og ambolten fra urmagerens værelse ved Frederiksborg. Bælgen er ikke kommet, og du svarer, at du ikke vil undvære den, fordi en ny ellers må fremstilles, når vi kommer og ønsker en der. Har du selv betalt den? Skulle en ny betales af dig eller os? Er du sat til at være vores formynder og bestemme, hvad vi må gøre med vores ejendele? Når vi selv har betalt den, kan vi bruge den, hvor vi vil. Vi mener også at kunne flytte hele Frederiksborg med alt tilhørende hertil, hvis vi ønsker det, medmindre du er udpeget som formynder til at bestemme over os. Send straks bælgen uden forsømmelse. Kronborg, 7. februar 1586. S. T.
1. april, Kronborg. Hans Conrad fik brev på at være kromand i Lundegården. S. R.
1. april, Kronborg. Tolderne skulle yde kromanden et forskud på 100 daler.

22. maj, Kronborg. Valkendorf skulle afregne kalk fra Mariager med Jacob Seefeld. Kronborg havde fået 2.733 læster og fire tønder; andre slotte, Haderslevhus, Koldinghus, Skanderborg, Aalholm og Odense, havde også fået betydelige mængder. Efter fradrag af de 3.000 læster, Seefeld skyldte kongen, havde han stadig betaling til gode for 1.605½ læst. S. T.
23. maj, Kronborg. Valkendorf skulle sende 400 alen rødt engelsk klæde til beklædning af hertugen og hertuginden af Mecklenburgs og andres værelser. R.
13. juni. Kontrakt med billedhugger Thomas om slotskirkens altertavle:
Vi, Frederik II, har aftalt med vores tjener …

Kildens side 176

Originaltekst

Thomas Bildthuger wdi saa maade, Att hånd haffuer Loffuitt och tillsagtt Att wille och skulle, paa thett Allerflittigste och Konstrichst, giøre och Forferdige Osz Enn Althar Thauffle till Kirckenn her paa wortt Slott Kronneborg aff goed Allebaster Dudsteenn och Marmelstenn, wdi Alle maade Epther som thennd Patronn, hanum therom tilstillitt Er, wduiszer, och Bedre Och Jcke werre, Och Fløgenne till samme Altar Thauffle skall hannd Lade giøre Aff Thre, Thenum lade wdskiere och paa bedste maade Forgylde, Och skall hand selff Forschaffe siig, paa Egne omkostning, Baade Albaster, Thudsteenn och Marmelsteenn, Och ald hues Andenn Deell, som till same Thauffle behoff Kannd giøris, dog hues her Findis nogenn Allabaster, som Osz tillkommer, till forne Arbeid Kannd were Thienlig Eller och Dudsteenn, haffue wii Naadigst beuilgitt hanum thett att maa bekomme; Sammeledis maa hånd och Bekomme aff thend Dudtsteenn wdi wortt Land Skonne, Saa møgitt hånd behøffe Kand till forne Thauffle, Huilckenn Dudtsteenn wor Lenszmand paa wortt StøttMallmøe skall lade Blotte, Och forne Thomis Bildthuger Selff Siiden thenum lade Bryde och hiid Forskaffe, Och thette saa well Som alltt, hues till forne Thauffle giøris fornødenn, aldelis paa sine Egenn Omkostning, Och haffuer hånd tillsagtt samme Thauffle mett Altt tillflydtt, som thend bør att werre, Att skulle forferdige, Leffuere och Opsette Her wdi Kirckenn Jndenn Pindztdag nu først Kommendis Aº 87. For forne Arbeid och Thauffle haffue wii Beuilgitt och tilsagt Att wille Lade giffue hanum hallff Femthende hundritt daller, Huilckenn Sum pendinge hanum aff wor Thold her wdi Helszingøer, Epther handenn som Arbeiditt gaar for siig, skulle fornøygis, Och naar forne Arbeid och Thauffle ganske och Aldelis Bliffuer Forferdigitt och opsatt her wdi Kirckenn, Tha skall hanum altt, hues som Aff forne Sum Kannd Eptherstaa, Aldelis bethallis och affleggis. Bedendis och Biudendis therfore etc.
Giffuitt paa Kronneborg thennd 13 Junnij Aar 1586. S. R.
23 Septbr. Efter Hans v. Andorffs Ordre 2500 Klinker til Kronborg.
17 Octbr., Gietzgaard. Gert Rantzov om fra Gulland at hente Render til den Post i Staldgaarden ved Lundehaven at indlede. S. T.
3 Decbr., Haderslevhuus. Kirken paa Kronborg var belagt med Gullandske Astrag, sorte og hvide. S. T.

17 Decbr., Haderslevhuus. Tolderne om, at Gert Rantzov skal fortinge med Malerne i Helsingør om paa egen Omkostning at male og færdiggjøre Kirken paa Slottet Kronborg, med Antonius Bøssemager at gjøre Kongen 100 lange Rør og Niclas Kleinsmed 100 Hellebarder. S. T.
17 Decbr., Haderslevhuus. Evert Sigvardsen ansættes at tage vare paa Lysekronerne og Lysestagerne paa Salen og i Gemakkerne paa Kronborg. Derfor 30 Daler aarlig. (Nyt Arbeide betaltes særskilt). S. R.

Oversættelse til nutidigt dansk

… Thomas, at han omhyggeligt og kunstfærdigt skal udføre en altertavle af god alabast, Dudt-sten og marmor efter den udleverede model, gerne bedre, men ikke dårligere. Fløjene skal udføres i udskåret træ og forgyldes bedst muligt. Han betaler selv materialerne og alle øvrige udgifter, men må bruge kongens eksisterende egnede alabast og Dudt-sten. Han må også få nødvendige Dudt-sten fra Skåne. Lensmanden på Malmøhus skal blotlægge dem, men Thomas skal selv betale brydning og transport. Tavlen skal være helt færdig, leveret og opstillet inden pinsedag 1587. Prisen er 1.450 daler, betalt løbende af Helsingørs toldindtægter. Restbeløbet udbetales ved færdig opstilling. Kronborg, 13. juni 1586. S. R.
23. september. Efter Hans von Andorffs ordre blev 2.500 klinker leveret til Kronborg.
17. oktober, Gietzgård. Rantzov skulle hente render fra Gotland til fontænen i staldgården ved Lundehaven. S. T.
3. december, Haderslevhus. Slotskirken var belagt med sorte og hvide gulvsten fra Gotland. S. T.
17. december, Haderslevhus. Tolderne skulle lade Rantzov aftale med Helsingørs malere at bemale og færdiggøre kirken for egen regning. Bøssemager Antonius skulle fremstille 100 lange skydevåben og klejnsmed Niclas 100 hellebarder. S. T.
17. december, Haderslevhus. Evert Sigvardsen skulle passe lysekroner og lysestager i salen og værelserne for 30 daler årligt. Nyt arbejde skulle betales særskilt. S. R.

Kildens side 177

Originaltekst

1587.

10 Mai, Koldinghuus. Gert Rantzov. Som Du og underdanigst lader give Os tilkjende, at hvad Snedker-Værk er belangendes udi Slotskirken, der paa vort Slot Kronborg skulle gjøres, skal paa det Meste være færdigt, og begjere at vide, hvad Malning Vi ville have malet paa Dørene for Alteret, enten Personer eller Historier, saa og hvad Historier Vi ville have malet paa de Døre for Orgelværket inden og uden, da stille Vi det til Dig selv, saa og bede Dig og ville, at Du lader dennem formale med hvad Historier af den hellige Skrift eller anden Malning, Du kan tænke og vide til hvert Sted og Leilighed beqvemmelig og sømmelig og kan være ziirligt. Sammeledes bede Vi Dig og ville, at Du og Kirkedøren paa det Smukkeste og herligt med Malning lader udstaffere, saa at det Ene saavel som det Andet kan være vel og ziirligt tilflyet. S. T.
6 Juli, Koldinghuus. Gert Rantzov om at udtage af Hvælvingen 10,000 Dal. og sende Kongen dem. (Nøglen var sendt til Gert Rantzov). S. T.

8 August, Silkeborg. Gert Rantzov. — Vid, at nærværende Friherre af Lichtensteen er kommen hid ind udi Riget at besee og forsøge, og udi samme Mening nu haver begivet sig did over til Vort Slot Kronborg. Og haver han for Os afskedet
og tilsagt, at han vil gaae over alt og udi alle Gemakker og Steder der paa Slottet, baade oven og neden, førend han samme Dag vil fange Mad; thi bede Vi Dig og ville, at Du hannem fører og forviser paa alle Gemakker og Steder der paa Slottet, saavel under Hvælvingen som paa Huset, og haver Tilsyn med, at han fornævnte sit Løfte efterkommer. Og at Du, naar han gaaer op til Slottet, da lader 3 Stykker afskyde og iligemaade, naar han igien gaaer neder, og ville Vi, at Du paa Vore Vegne hannem udqvitterer af Herbergen der udi Byen. S. T.
13 August, Silkeborg. Gert Rantzov om til den Ladegaards-Bygning at hente fra Gulland det efter hans Opgivelse bestilte Tømmer. S. T.
7 Septbr., Koldinghuus. Tolderne om at betale, hvad det maatte koste at inddige og grave et lidet Vænge, som kunde holdes 6 Køer udi, til daglig Nødtørft for Slottet, hvilket Arbeide Gert Rantzov har faaet Ordre at lade udføre. S. T.

Oversættelse til nutidigt dansk

1587

10. maj, Koldinghus. Rantzov oplyste, at kirkens snedkerarbejde næsten var færdigt. Han spurgte, hvilke figurer eller fortællinger der skulle males på alterfløjene og orglets låger inde og ude. Kongen overlod valget til ham: passende og smukke bibelske motiver eller anden sømmelig bemaling. Kirkedøren skulle også udsmykkes smukt, så alt blev veludført. S. T.
6. juli, Koldinghus. Rantzov skulle tage 10.000 daler ud af hvælvingen og sende dem til kongen. Han havde fået nøglen. S. T.
8. august, Silkeborg. Friherren af Lichtensteen var kommet til Danmark for at se landet og rejste nu til Kronborg. Han havde lovet kongen at se samtlige rum og steder, oppe og nede, før han fik mad samme dag. Rantzov skulle vise ham alt, også under hvælvingerne, og sørge for, at løftet blev holdt. Der skulle affyres tre kanoner ved hans ankomst og tre ved afgangen. Kongen betalte hans regning på herberget i byen. S. T.
13. august, Silkeborg. Rantzov skulle hente bestilt tømmer fra Gotland til ladegårdsbyggeriet. S. T.
7. september, Koldinghus. Tolderne skulle betale anlæggelse af et lille indhegnet græsningsareal til seks køer til slottets daglige forsyning. Rantzov havde fået ordre til at udføre arbejdet. S. T.

Kildens side 178

Originaltekst

7 Septbr. Gert Rantzov om Støbningen af Kanoner til Kronborg, den nye Vei til Hørsholm og en Vang ved Lundegaarden til 6 Køer m. m.:
Wor gunst thillforn. Wiid, att Efftthersom thu vnderdanigst haffuer ladit giffue osz thillkiende, Att Wor bøszestøber Mester Giertt skall haffue hafft forferdigit Et the støcker, som Wij haffde befallitt att skulle støbis thill Att brugis wdj Strickwernene, Och samme støcke, ther thett schulle Prøuis, schall were sprungen, Och ther hoes formeld, Att thett haffuer weritt mett the største, Saa thett icke

haffuer kund regeris mett saa ringe folck, som Angiffuit wor, Och Attu Paa Wore Wegne nu haffuer haffttt forne wor Bøssestøber hoes thig och Angiffuitt hannom wiidere om samme Skiøtt, Saa hånd meenér att wille støbe thennom, Saa huer kunde regeris Aff tho eller thre mand, Och som samme støcker will were fembtten och huertt thill Siuff Schippundt, Att tha wille behøffuis och kiøbis kobber thill thennom for thre thusindt thuohundrit daller, huor epther thu vnderdanigist begier wor Willge att wiide, huorledis wij ther mett wille haffue forholdet, Tha er therom wor naadigist meening, Att Wij thermett wille lade beroe thill widere beskedt. Som thu och vdj samme thin schriffuelsze formelder om thett, wij thig haffue thillschreffuitt, Att schulle thend Andeell aff thend nye Wey thill Hørszholm, som Støder Paa Kiøpenhaffns grundt, saauell som thett Andett lade giøre, Tha Eftherthj thu thig ther wdj saa hartt besuerger, maa ther med (saa uid samme Andeell belanger) opstaa, thill Wij komme thiid offuer Och sielff en maade eller Anden therom kunde forordne. Tiszligiste epthersom thu giffuer thillkiende, Att thersom wij icke wille were thillfridtz, att wdj thend Platz for Slottit, som thilforn Wor Sand, maa holdis en Sex kiør, som kunde were Wid haanden, Naar Wij war ther Paa Slottit, Att tha will giøris fornøden, Att wid Lundegaardt indthagis en Wong, som forne kiør kunde haffue thieris gang Wdj, Tha bede Wij thig och wille, Attu en Wong offuen wid Lundegaardt thill for»« leilighett och brug Jndthager och mett grøfft Indgrøffthe och Inddige. Wij haffue thillschreffuitt Wore Tholdere, Att schulle bethalle Aff Tholden, huis Ther Paa Anuendis. Epthersom thu vdj lige maade wnderdanigst giffuer thillkiende, Attu haffuer forethagitt att lade hielpe och forbedre Weien wdj Lugudeherritt mett Steenbroer och i Andre maade, Och Att nogle Aff Adelens thiennere skulle Weigre thennom wdj Icke att wille hielpe thill samme Weigs forbedring, som Wore och Kronnens thiennere Allrede giortt haffue, End dog thett er thieris gauffn och fordell saauell som menige mandtz, Tha' thillschicke Wij thig wortt obne breff thill alle och huer wdj forne herritt att skulle hielpe thill Weygens forbedring, huilchett thu thill thend Nøttorfft haffuer Att lade forkynde. Wij schicke thig och her hoes wortt obne breff om the kroghusze Att skulle Affskaffis ther wdj Helsingborg leen, huor effther thu thig kand haffue att rette, Och wille thett om forne bestillinger thig naadigst icke forholde. Ere thig mett ald gunst och naade beuogen. Befalendis thig gud.

Actum Koldinghusz thend 7 Septembris Aar etc. 1587. S. T.

Oversættelse til nutidigt dansk

7. september. Brev til Rantzov om kanoner, veje og køer:

Kanonstøber mester Gert havde færdiggjort en kanon til flankeringsværkerne, men den sprang ved prøven. Den var også så stor, at den ikke kunne betjenes af det planlagte lille mandskab. Efter din samtale med ham mener han at kunne støbe kanoner, som to eller tre mænd kan betjene. Femten kanoner på hver syv skippund vil kræve kobber for 3.200 daler. Vi ønsker dog at udsætte dette til nærmere ordre.

Du gør betydelige indsigelser mod også at udføre den del af den nye vej til Hørsholm, som ligger på Københavns grund. Denne del kan vente, til vi kommer og træffer beslutning. Du foreslår en vang ved Lundegården til seks køer, hvis vi ikke vil lade dem gå på den tidligere sandede plads foran

slottet. Indtag og indhegn derfor en vang ved Lundegården med grøft og dige. Tolderne har fået ordre til at betale.
Du forbedrer vejen i Luggude herred med stenbroer og andet. Nogle af adelens bønder nægter at hjælpe, selv om kronens bønder allerede har gjort det, og vejen gavner alle. Vi sender et åbent brev, der pålægger alle i herredet at hjælpe; offentliggør det. Vi sender også et åbent brev om at nedlægge krohusene i Helsingborg len. Ret dig efter disse ordrer. Gud befalet. Koldinghus, 7. september 1587. S. T.

Kildens side 179
Originaltekst
3 Octbr., Nygaard. Tolderne om at give Hans Matzen, Seiermager, 200 Dal. for det Seierværk, han har gjort paa Kronborg. S. T.
5 Octbr. Gert Rantzow om Lysthuset i Lundehaven ved Kronborg:
W. G. T. Wiid, att Eptherthi som thu vnderdanigst lader giffue osz thillkiende, att thett lusthus, som thu lader bygge vdi lunde haffue, mesten Paa Murwerck schall were ferdig, och beger Att Wiide, om the Piller, som schulle staa offuen Paa omkring Lusthussit, Om wii thennom Wille haflue giortt Aff Steen eller aff thre, som siiden kunde mett huitt Anstrygis; Tiszligist beger Att Wiide, om wii gulffuene Vdi gemeckerne wille haflue floritt mett Steen eller och lagdt mett Deeller; Sammeledis om Wii Platzen for Lusthussit wille haflue Lagdt mett huggen Steen eller och mett Andre Steene, — Tha bede wii thig, Attu the Piller offuen om Lusthussitt lader giøre Aff huggen Steen, epther som the ere Paa thett Lusthusz ther Paa Woldenn. Sammeledis wille wii och, Attu Gulffuene Wdi alle gemecker lader legge mett Deeller, dog nest for Skorstenene mett Steen Wellforware; Saa och Platzen for Lusthusitt lader belegge mett huggen Steen, epther som thett er Wed badstuuehuszitt Wid Frederichsborg, huilchitt wii herom thig naadigst icke forholde, Och thu ther Epther haffuer thig Att rette. Wii bede thig och naadigst begere, Attu wille bestille och forschafle osz fran Dantzig nogle rett guode Ferske Aggurcker, Saa wii thennom mett thett første mueligtt mue bekomme.
Eytou thend 5 Oct. 1587. S. T.
20 Novbr., Haderslevhuus. Bøssestøberen Mester Giert von Meerfeldt var død. Kongen ønsker Underretning, om han havde nogle af de Kobberstykker til Kronborg færdig. S. T.
18 Decbr. Gert Rantzov om Kirkens Decoration:
W. G. T. Wiid, att Wii aff osz Elskel. hans Butze (Buge), wor Bychszenmester, hans Vnderdanigst berettning komme vdi forfaring, Attu schall were wdi thuiffuell, om Wij wille haffue kircken ther Paa Wortt Slott Kronneborg formalitt Vnder Huelffningen och Vnder Suebogne Vdi Winduerne eller Jcke, Tha, Eptherthi thett er formodendis, Att Kirckenn ther aff kunde formørcknis, thersom thend Vnder Huelffningen bleff formallitt, Bede wii thig och wille, Attu thend vnder huelffning icke lader formale, Meden Paa thend Allersierligste och bedste maade, som schie kand, lader thend huidt giøre, och Attu Suebogne vdi Winduerne lader formale mett themelig och sierlig malning. Thermett etc.
Act. Hadersleff thend 18 Decembris Aº 87. S. T.

1588.

3 Febr. Gert Rantzov om at bygge et Badstuehuus ved Lysthuset:

W. G. T. Wiid, Att som thu nu haffue ladet bygge osz ett lysthus Vdi lundehaffue ther for wortt Slott Kronneborg, huilchitt wii formode epther

Oversættelse til nutidigt dansk

3. oktober, Nygård. Tolderne skulle betale urmager Hans Matzen 200 daler for et urværk til Kronborg. S. T.

5. oktober. Brev til Rantzov om lysthuset i Lundehaven:

Murarbejdet er næsten færdigt. Du spørger, om pillerne omkring husets øverste del skal være sten eller hvidmalet træ, om værelsernes gulve skal være sten eller brædder, og om pladsen foran skal belægges med tilhuggede eller andre sten. Pillerne skal være tilhuggede sten som ved lysthuset på volden. Gulvene skal være brædder, men med stenbeskyttelse nær kaminerne. Pladsen foran skal belægges med tilhuggede sten som ved badstuehuset på Frederiksborg. Skaf os også snarest nogle virkelig gode, friske agurker fra Danzig. Eytou, 5. oktober 1587. S. T.

20. november, Haderslevhus. Kanonstøber Gert von Meerfeldt var død. Kongen ønskede at vide, om han havde færdiggjort nogle bronzekanoner til Kronborg. S. T.

18. december. Brev til Rantzov om kirkens udsmykning:

Vores bøsseskytte Hans Butze, eller Buge, oplyser, at du er i tvivl om bemaling under kirkens hvælv og vinduernes buer. Bemaling af hvælvet kan gøre kirken mørkere. Det skal derfor ikke bemales, men hvidtes så smukt som muligt. Vinduesbuerne må få passende og smuk bemaling. Haderslev, 18. december 1587. S. T.

1588

3. februar. Brev til Rantzov om et badstuehus:

Vi forventer, at lysthuset i Lundehaven vil behage os efter …

Kildens side 180

Originaltekst

thend berettning, osz therom er schiedt, Att schulle osz wellbehage, och eptherthi wii therfor wille haffue wiidere bequemlighett ther hoes, Tha bede wii thig och begere, Attu mett første leilighett lader forethage Att bygge och opsette osz en Badstuffue hus, huor thu sielff kand sehe och thenncke, thet nest och bequemligst ther hoes kand sig schicke, Saa wii kunde haffue Wor gang Aff lysthuszitt ind wdi Badstuffuehuszit, och willttu vdi samme husz hoes badstuffuen lade forordne en liden Sengekammer, och icke forglemme hemelighett ther hoes bør att were, Och will giøre thin fliid, att samme husz, saa snartt for wederligett kand forethagis, maa bliffue ferdige. Thermett etc.

Act. Hadersleff 3 Februarij A° 1588. S. T.

30 Decbr. Bildsniderne Henrik Kønman og Albrecht Kiese betales for det Arbeide, de have gjort og opsat i Kirken paa Kronborg Slot, nemlig 26 runde Piller med deres Forziring oven og neden Stk. 2 Dal. og indsat udi 21 Paneel 12 Oxehoveder og 6 »Schartoeß«, for hver 6 Paneel 2 Dal.

Tolderen Frederik Leiel og David Hansen betaler det efter Gert Rantzovs Anviisning. Afregn. I.

1589.

2 Octbr., Kbhvn. Rasmus Lange, Byfoged i Helsingør, at betale nogle Tønder Hvedemeel, Hvede, Hvedebrød og Skonroggen samt nogle Pas Glas og smaa Glas, som var udtaget hos Nogle i Helsingør, medens de fremmede Gesandter laae paa Kronborg. R.

1590.

3 Novbr., Koldinghuus. Steen Malthesen om et Kobbertag over det store Taarn istedet for et foreslaaet Blytag. S. T.

3 Novbr., Koldinghuus. Brev til Tolderne om at forskaffe Steen Malthesen, hvad han af Kobber etc. etc. maatte hertil bebehøve. S. T.

1591.

23 Juni, Kbhvn. Tolderne om at fragte Skibe, der kunde (naar Steen Malthesen tilsiger det) gaae til Gulland efter Tømmer, og 2000 Danziger Bord til Kronborg til nogen Bygning der. S. T.

1593.

2 Juni, Kbhvn. Steen Malthesen om at nogle Friknegte, der boede i Helsingør, vare antagne til Tjeneste paa Slottet, naar noget skulde paakomme, uden at faae Løn længere end

Oversættelse til nutidigt dansk

… de oplysninger, vi har fået. Vi ønsker yderligere bekvemmeligheder ved det. Byg derfor snarest et badstuehus på et egnet sted, med adgang fra lysthuset. Ved badstuen skal være et lille soveværelse og et nødvendigt lokum. Gør huset færdigt, så snart vejret tillader arbejdet. Haderslev, 3. februar 1588. S. T.

30. december. Billedskærerne Henrik Kønman og Albrecht Kiese fik betaling for arbejde i slotskirken: 26 runde piller med udsmykning foroven og forneden til to daler hver, samt 12 oksehoveder og seks kartoucher indsat i 21 paneler, to daler pr. seks paneler. Tolderne Frederik Leiel og David Hansen betalte efter Rantzovs anvisning. Afregning I.

1589

2. oktober, København. Byfoged Rasmus Lange skulle betale hvedemel, hvede, hvedebrød, skonrogger, dvs. en slags brød eller tvebakker, samt pasglas og små glas, der var taget hos Helsingørs borgere, mens udenlandske gesandter opholdt sig på Kronborg. R.

1590

3. november, Koldinghus. Steen Malthesen skulle lægge kobbertag på det store tårn i stedet for det foreslåede blytag. Tolderne skulle skaffe ham de nødvendige materialer. S. T.

1591

23. juni, København. Tolderne skulle efter Malthesens anvisning hyre skibe til at hente tømmer på Gotland og 2.000 brædder fra Danzig til Kronborgs byggeri. S. T.

1593

2. juni, København. Nogle friknægte i Helsingør var ansat til tjeneste på slottet ved behov. De fik kun løn, mens …

Kildens side 181

Originaltekst

Tjenesten varede, men mod Fritagelse for borgerlige Tyngder. Der klagedes imidlertid over, at nogle af dem drev Handel og borgerlig Næring, dette forbydes dem aldeles. S. T.

14 August, Koldinghuus. Steen Malthesen om at afskedige 20 af de 100 Knegte, der vare paa Kronborg. De bedste skulde beholdes, og Udgifterne derved indskrænkes. S. T.

31 August, Koldinghuus. Indskrænkninger paa Kronborg. S. T.

1 Octbr., Koldinghuus. Tolderne at betale Hans Rasmussen, der har arbeidet som Snedkersvend paa Kronborg, hvis han maatte have tilgode. R.

1595.

22 Juni. Ditlev Holck bliver Lehnsmand paa Kronborg efter Steen Malthesen. K. A.

18 Juli, Kbhvn. Tolderne om at bestille Fasbindere og Andre, som kunde forfærdige de store Viinfade paa Kronborg. S. T.

31 Juli, Kbhvn. Tolderne om at kjøbe udi Sundet 6000 Muursteen, 4000 Tagsteen, 60 Læster hvid Kalk, 20 Læster graa Kalk og 2000 Jernbolte til Brokarrene og tilstille Ditlev Holck disse Materialier, at han kunde anvende dem paa Slottet, Befæstningen og andre Steder, som vare bygfaldne. S. T.

2 August, Kbhvn. Tolderne om at kjøbe fra Danzig 3000 Ege Planker, som kunde være gode og tjenlige til at klæde Volden med paa Kronborg. S. T.

4 August, Kbhvn. Ditlev Holck om at forfærdige Bulværket paa Volden for Kronborg etc. S. T.

13 Septbr. Ditlev Holck om Arbeide paa Kronborg:

Christianus 4.

Wor gunst thillforn. Widt, Att Som Du vnderdanigist lader giffue tilkiende, huorledis planckerne der paa Wollden schall En partt werre møgitt forrodnitt, huilckett och for huellingene schyll will Egen forferdigis, och du derforre thett wed thømmermendt och murremestere haffuer ladett denn leglighedt Beszee, huilcke achte Best och bestendigt att werre for huellingen, Att derszom Samme Ege plancker Bleff opthagenn och Egen lagt medt Sten- Broe till Saa ner, Som skiøttitt haffuer deris Løb paa, Tha bede wy dig och wille, Attu Samme Ege plancker lader opthage till Saa ner thennom, Som skiøtidt haffuer deris løb paa, och Sidenn lader thett Egenn legge medt faste och bestendige Stenbroer och Saaledis, att Wanditt kandt haffue sitt affløb. Wij tilschicke dig der hosz Ett breff, Som wy haffue tilschreffuitt osz Elski. Axell Brahe, wor mandt, thienner och Embidtzmandt paa wortt Slott Hel-

Oversættelse til nutidigt dansk

… tjenesten varede, men var fritaget for borgerlige byrder. Nogle drev imidlertid handel og anden borgerlig virksomhed, hvilket nu blev helt forbudt. S. T.

14. august, Koldinghus. Malthesen skulle afskedige 20 af Kronborgs 100 soldater og beholde de bedste for at begrænse udgifterne. S. T.

31. august, Koldinghus. Der skulle foretages indskrænkninger på Kronborg. S. T.

1. oktober, Koldinghus. Tolderne skulle betale snedkersvend Hans Rasmussens eventuelle tilgodehavende. R.

1595

22. juni. Ditlev Holck blev lensmand efter Steen Malthesen. K. A.

18. juli, København. Tolderne skulle skaffe bødkere og andre til at reparere Kronborgs store vinfade. S. T.

31. juli, København. Tolderne skulle købe 6.000 mursten, 4.000 tagsten, 60 læster hvid kalk, 20 læster grå kalk og 2.000 jernbolte til stenkarrene og overlade dem til Holck til reparationer på slottet, fæstningen og andre forfaldne steder. S. T.

2. august, København. Der skulle købes 3.000 egeplanker fra Danzig til beklædning af volden. S. T.

4. august, København. Holck skulle reparere voldens bolværk. S. T.

13. september. Christian IV til Holck:

Du fortæller, at en del egeplanker på volden er rådne. Tømrere og murere mener, at det bedst beskytter hvælvingerne at erstatte dem med fast stenbelægning, bortset fra kanonernes kørebaner. Fjern derfor plankerne og læg holdbar brolægning med afløb for vandet. Vi vedlægger et brev til Axel Brahe på …

Kildens side 182

Originaltekst

szingborre, om Nogen thuszinndt lesz Brostien medt første leglighedt der wdj hans lehn att lade Samble och nederførre till Stranden, huor the medt prame och skibe kunde indtagis och tidt till Slottitt indføris, paa thett medt broer Att legge medt første leglighedt kanndt haflue frembgang. Tisligiste Effttherszom adtschillige Arbeidt ther paa Slottitt nu will forrefallde, medt huis du Effther wor befallinng ther paa Slottitt schall lade Egenn medt bygning forferdige, Tha Bede wy dig och wille, Attu Endnu lader hollde En Arbeidtzwogenn der paa Slottitt til den Anden, dig tilforn Er beuilgett och befallitt ther Sammestedtz Att holde, och huis der paa opgaar, haffuer du till ditt Regenschaff Att indføre. Thermett etc. befallendis. Coldinghus 13 Septemb. Anno 95. S. T.

13 Septbr., Kolding. Tolderne om, da der er meget bygfældigt og fordærvet paa Kronborg Bygning, at give Ditlev Holck 1500 Dal., som Kongen har tilladt, at han maa anvende paa dens Reparation, ligeledes at lade ham faae, hvad Bly og Kobber han maatte behøve. S. T.

12 Decbr., Aarhuus. Carl Bryske og Axel Brahe hver til Foraaret af deres Lehn at sende 5 Skuder smaa Kampesteen til Kronborg, og flere hvis maatte behøves. S. T.

1596.

14 Febr., Kolding. Tolderne til Bygningens Forbedring paa Kronborg at kjøbe 50 Læster Kalk, 150,000 Harlinger Muursteen, 14,000 Tagsteen, 20 Læster Sement og 30,000 Klinker. Ligeledes endeel Bohave (hvorpaa der er trang Tid paa Slottet) efter Ditlev Holcks Opgivelse. S. T.

1 April, Kbhvn. Universitetet og Capitlet i Roeskilde, om deres Bønder maatte hjælpe med at kjøre en Deel Tømmer, der var hugget til Kronborg i Kjøbenhavns Lehns Skove, til Vedbek, hvorfra det da skulde bringes videre. S. T.

2 Juni, Kbhvn. Ditlev Holck om, da der er ankommet nogen huggen Steen fra Gulland, at kjøbe til Slottets Bygning sammesteds en Deel, der betales af Tolderne. S. T.

1597.

18 Marts, Kbhvn. Ditlev Holck om at tilsige den Muurmester, der opsatte Boldhuset paa Kronborg, at søge Hans Majestæt enten i Kjøbenhavn eller paa Frederiksborg for at høre hans nærmere Villie. S. T.

26 Marts, Frederiksborg. Tolderne om at kjøbe unge hollandske Træer, som Gartneren paa Kronborg kunde sætte der i Haven. S. T.

Oversættelse til nutidigt dansk

… Helsingborg om at samle nogle tusind læs brosten og bringe dem til stranden, hvor pramme og skibe kan hente dem. Dermed kan brolægningen hurtigt komme i gang. Du må også holde endnu en arbejdsvogn ud over den tidligere bevilgede til de mange reparationer. Indfør udgifterne i regnskabet. Koldinghus, 13. september 1595. S. T.

13. september, Kolding. Tolderne skulle betale Holck 1.500 daler til reparation af forfaldne bygninger og give ham nødvendigt bly og kobber. S. T.

12. december, Aarhus. Carl Bryske og Axel Brahe skulle hver til foråret sende fem skuder små marksten fra deres len, og flere ved behov. S. T.

1596

14. februar, Kolding. Tolderne skulle købe 50 læster kalk, 150.000 mursten fra Harlingen, 14.000 tagsten, 20 læster cement og 30.000 klinker. Der skulle også købes bohave efter Holcks liste, da slottet manglede det. S. T.

1. april, København. Universitetets og Roskilde kapitels bønder skulle hjælpe med at køre tømmer fra Københavns lens skove til Vedbæk for videre transport til Kronborg. S. T.

2. juni, København. Holck skulle købe en del af de tilhuggede sten, der var kommet fra Gotland; tolderne betalte. S. T.

1597

18. marts, København. Murermesteren, der byggede boldhuset på Kronborg, skulle efter Holcks ordre opsøge kongen i København eller på Frederiksborg for nærmere instrukser. S. T.

26. marts, Frederiksborg. Tolderne skulle købe unge hollandske træer til slotsgartnerens plantning i haven. S. T.

Kildens side 183

Originaltekst

11 Octbr., Frederiksborg. Christoffer Valkendorf om til Arkelimesteren paa Kronborg at sende fra Tøihuset i Kjøbenhavn 13 Stykker og 1 hollandsk Stykke, 2 Tdr. Salpeter og en Deel Kjedekugler til Befæstningens Behov. S. T.

1598.

27 Juli. Betalt Melchior Thurnis, Plattenslager, for 40 Landsknegt Harnisker med Stormhue etc., han har renoveret og færdiggjort, hvilke Harnisker og Stormhuer brugtes af H. M^{s} Krigsfolk paa Kronborg.

19 Septbr., Frederiksborg. Ditlev Holck om at vise de Danziger Gesandter Kronborg Slot og Befæstning og derefter tractere dem og føre Udgiften til Regnskab. S. T.

1599.

12 August, Kbhvn. Ditlev Holck under Hvælvingen paa Kronborg at lade gjøre 2 Fiskekister med Laag paa, saa at de kunde lukkes med Laase, og at de blive med Blyrender bestilt, at det Vand, som løber udi Vandkunsten, og har sit Løb i begge Fiskekister, eftersom Fiskemesteren Johan v. der Lippe kan angive. — (Fiskekister skulle gjøres der, hvor Brøndkasten staaer). S. T.

21 August, Frederiksborg. Zacharias Plattenslager leveret paa Kronborg 500 Harnisker af de 1000 Stk., der vare bestilte hos ham. S. T.

1600.

22 Marts. Afgivet fra Kronborg til Hammermøllen en 3 Qvarteers Slange af Vægt 9½ Skłb. H. R.

1 Mai. Mogens Ulfeld bliver Lehnsmand paa Kronborg. K. A.

14 Mai. Til Urtehaven ved Kronborg forskrives 3 Æbleog 1 Morbærtræ. S. T.

14 Juni. Bly til Tagene og Renderne paa Kronborg leveres. S. T.

26 Octbr. Afgivet fra Kronborg til Smeltning en gammel Fyrmørser paa 1 Skłb 16½ Lłb og 2 smaae Stykker, tilsammen 1 Skłb 1 Lłb 4 łb. H. R.

1601.

13 Juli, Kbhvn. Tolderne at betale, hvis Omkostninger paa en Jernhytte, som ved Kronborg Slot skulde opbygges, maatte medgaae. R.

Oversættelse til nutidigt dansk

11. oktober, Frederiksborg. Valkendorf skulle fra Københavns tøjhus sende 13 kanoner og en hollandsk kanon, to tønder salpeter og kædekugler til Kronborgs våbenmester. S. T.

1598

27. juli. Rustningsmager Melchior Thurnis fik betaling for reparation af 40 landsknægtrustninger med stormhuer og andet, brugt af soldaterne på Kronborg.

19. september, Frederiksborg. Holck skulle vise gesandterne fra Danzig slottet og fæstningen, derefter beværte dem og føre udgifterne i regnskabet. S. T.

1599

12. august, København. Holck skulle lade fremstille to fiskekister med aflåselige låg under hvælvingen ved brøndbeholderen. Blyrender skulle lede vand fra fontæneanlægget gennem begge kister efter fiskemester Johan von der Lippes anvisning. S. T.

21. august, Frederiksborg. Rustningsmager Zacharias havde leveret 500 af de 1.000 bestilte rustninger til Kronborg. S. T.

1600

22. marts. Kronborg afleverede en trekvartslange, en kanontype, på 9½ skippund til Hammermøllen. H. R.

1. maj. Mogens Ulfeld blev lensmand. K. A.

14. maj. Tre æbletræer og et morbærtræ blev bestilt til urtehaven. S. T.

14. juni. Bly blev leveret til tage og render. S. T.

26. oktober. En gammel ildmørser på et skippund og 16½ lispund samt to små kanoner på tilsammen et skippund, et lispund og fire pund blev afleveret til omsmeltning. H. R.

1601

13. juli, København. Tolderne skulle betale udgifter til en jernhytte, som skulle opføres ved Kronborg. R.

Kildens side 184

Originaltekst

29 Decbr. Gotthardt Rhan beslaget et Elendyrs Hoved med Takkerne (Elsdyr) og gjort en Lysekrone derpaa, som blev ophængt paa den Gang udenfor Dronningens Kammer paa Kronborg.

1602.

Et Slotsinventarium for dette Aar samt ligelydende for Aarene 1603 og 1604 findes ved Amtsregnskaberne i Indenrigsministeriets Archiv.

9 Marts. Mester Jon Jacobsen anmodes om paa Latin at oversætte de tydske Vers om de danske Kongers Bedrifter, som findes paa Tapeterne paa Kronborg. S. T.

1603.

Til Nørnberger-Mesteren Peter 1 L℔ 6 ℔ gammelt Kjedelkobber til Rørene til Brønden paa Kronborg. H. R.

13 Febr. Tolderne i Helsingør om at betale Didrik Frii, hvad han behøvede til at bore de Vandrender med, som indløbe paa Slottet og i Byen Helsingør. S. T.

1604.

Fasbinder Casper Schøpner gjør et Antal store Viinfade (for 300 Rdl.), der blive indlagte i Viinkjelderen paa Kronborg.

1 Mai. Joachim Bülow bliver Lehnsmand paa Kronborg. K. A.

10 August, Kronborg. Tolderne at betale Poul Smeltzer 5 Rdl. maanedligen til en Svend, der skal hjælpe ham at smede de Jernbolte, der maatte behøves til Brokisterne til Kronborg. S. T.

29 Novbr., Kronborg. Arild Hvitfeldt om at lade hugge 1000 Baandstager til Kronborg Slots Behov. S. T.

1606.

28 Juli. Leveret til Kronborg af Skipper Joachim Didriksen 67 Marmelsteens Piller.

1608.

18 Marts. Beslaaet et nyt stort Viinfad i Lundegaarden. Det holdt over 60 Ammer Viin. H. R.

4 April, Kbhvn. Joachim Bülow fik Ordre, da Kongen vil anlægge en Teglovn ved Kronborg Slot, hvorved han vil komme til at bruge meget Brændsel, ikke i Fremtiden at anvise Hugning i de kgl. Skove til Helsingørs Indvaanere. S. T.

12 Mai. Forskjellige Boer, Skiver og Stænger benyttede

Oversættelse til nutidigt dansk

29. december. Gotthardt Rhan monterede beslag på et elghoved med gevir og omdannede det til en lysekrone. Den blev hængt i gangen uden for dronningens værelse.

1602

Et inventarium fra dette år og tilsvarende fortegnelser fra 1603 og 1604 findes sammen med amtsregnskaberne i Indenrigsministeriets arkiv.

9. marts. Mester Jon Jacobsen skulle oversætte tapeternes tyske vers om danske kongers bedrifter til latin. S. T.

1603

Mester Peter fra Nürnberg fik et lispund og seks pund gammelt kedelkobber til fontænens rør. H. R.

13. februar. Tolderne skulle betale Didrik Frii for nødvendigt udstyr til at bore vandrørene til slottet og Helsingør. S. T.

1604

Bødker Casper Schøpner fremstillede store vinfade for 300 rigsdaler til Kronborgs vinkælder.

1. maj. Joachim Bülow blev lensmand. K. A.

10. august, Kronborg. Tolderne skulle betale Poul Smeltzer fem rigsdaler månedligt til en svend, som skulle hjælpe med at smede jernbolte til stenkisterne. S. T.

29. november, Kronborg. Arild Hvitfeldt skulle lade hugge 1.000 stager til tøndebånd til slottet. S. T.

1606

28. juli. Skipper Joachim Didriksen leverede 67 marmorpiller til Kronborg.

1608

18. marts. Et nyt vinfad i Lundegården blev forsynet med bånd. Det rummede over 60 ammer vin. H. R.

4. april, København. Kongen ville anlægge en teglovn ved Kronborg med stort brændselsbehov. Joachim Bülow måtte derfor ikke længere anvise Helsingørs borgere træfældning i de kongelige skove. S. T.

12. maj. Forskellige bor, skiver og stænger blev brugt …

Kildens side 185

Originaltekst

til den store Steen, som K. M. lod bore. H. R. — Det er formodentlig den samme Steen, der omtales i Gl. kgl. Saml. 4to Nr. 2571, naar det hedder: »Denne Steenn loed Kong Christiann dend fierde, der hånd sidenn wor kommen til Regimentet, ophogge och der aff giøre i Dyrhauen wed fredrichsborg offuer it flydendes wand Een Statlig waarendes broe wdenn Kalch och murhammer«.

25 Septbr., Skanderborg. Tolderne i Helsingør at betale nogle Steenkister, som bleve satte for Kronborg. S. T.

1609.

17 Juli. Betalt 142 Dal. 27 Sk. for Overførsel af 2320 Fod gullandske Bloksteen til Bygningens Behov paa Kronborg, Som Steenhugger sammesteds nævnes Jesper Baugordt.

1610.

29 Janr., Kbhvn. Tolderne at betale Effuert Kandestøber 100 Rdl. for at lægge nye Render til Posten paa Kronborg og bringe den i fuldkommen Stand. S. T.
26 Mai. Jacob Rappost afbetalt 400 Rdl. for de 10 Hercules Historier å 40 Rdl. paa Kronborg.
22 Juni. Betalt en Tømmermand, som i 24 Søgnedage havde hjulpet Slottets Tømmermand at opsætte Plankeværket om den Have udenfor Lundegaards Urtehave saa og det gamle Plankeværk at afbryde udi Grønnehave, som Murøn skal staae. K. A.
22 Juni. Betalt Arbeidsløn til en Graver selv Anden for i 2 Dage at have gravet en Rende i Jorden paa K. Ms Vei ved Lundehaven, at Vandet ikke skulde fordærve Muren. K. A.
30 Juni og 16 Juli. Betalt 4 Pligtskarle for de i flere Dage havde læsset Kampesteen paa Rust- og Arbeidsvogne, som skulde forbruges til Grundvolden under Muren om den grønne Have. K. A.
17 Juli. 1000 Baandstager til Slottets Behov. K. A.
14 Augst. Betalt Brolæggeren hans Arbeidsløn for en Muur af Kampesteen ved Beslaghuset i Lundegaarden. K. A.
15 Septbr. Tømmermanden forflyttet et Kalkhuus i den Grønne-Have og afbrudt Plankeværket for Muurmesteren sammesteds, som Muren skal opsættes. K. A.
16 Septbr. Tømmermanden har opsat Bænke i Lundegaarden, at Knegtene kunne sidde og faae Mad paa. K. A.

Oversættelse til nutidigt dansk

… til den store sten, kongen lod bore. H. R. Det var sandsynligvis den sten, som omtales i Gammel kongelig Samling, nr. 2571, kvartformat: Efter sin regeringsovertagelse lod Christian IV stenen hugge op og af delene bygge en statelig, holdbar bro over et vandløb i Dyrehaven ved Frederiksborg, uden kalk og murhammer.
25. september, Skanderborg. Tolderne skulle betale for stenkister foran Kronborg. S. T.

1609

17. juli. Der blev betalt 142 daler og 27 skilling for transport af 2.320 fod bloksten fra Gotland til Kronborg. Jesper Baugordt nævnes som stenhugger.

1610

29. januar, København. Kandestøber Effuert skulle have 100 rigsdaler for nye render til fontænen og fuld istandsættelse af den. S. T.
26. maj. Jacob Rappost fik 400 rigsdaler for ti fremstillinger af Herkules' bedrifter, 40 rigsdaler stykket.
22. juni. En tømrer fik løn for 24 hverdages hjælp til opsætning af plankeværket om haven uden for Lundegårdens urtehave og nedrivning af det gamle plankeværk i Grønnehaven, hvor muren skulle stå. K. A.
22. juni. En graver og hans hjælper fik løn for to dages arbejde med en rende på kongens vej ved Lundehaven, så vandet ikke skadede muren. K. A.
30. juni og 16. juli. Fire pligtarbejdere fik løn for at læsse marksten på transport- og arbejdsvogne til fundamentet under havemuren. K. A.
17. juli. 1.000 stager til tøndebånd til slottet. K. A.

14. august. Brolæggeren fik løn for en markstensmur ved beslaghuset i Lundegården. K. A.
15. september. Tømreren flyttede et kalkhus i Grønnehaven og fjernede plankeværket, så murermesteren kunne opføre muren. K. A.
16. september. Tømreren opstillede bænke i Lundegården, hvor soldaterne kunne sidde og spise. K. A.

Kildens side 186
Originaltekst
28 Octbr. Kjøbt 400 Blysøm til Taget paa Slagterhuset. K. A.
3 Novbr. Lagt 136 Favne Steenbro udenfor Slottet fra Slagterhuset til K. M^{s} den nye Stald i den grønne Have, som Renderne vare optagne (pr. Favn 3 Sk.). K. A.
16 Novbr. Tømmermændene flyet og forfærdiget udi Slagterhuset ved Slottet, som Soldaterne skal sidde inde og faae Mad, færdiget Kalkhuset i den grønne Have ved Muren og opsat det Plankeværk neden Muren sammesteds. K. A.
23 Decbr. Betalt 13½ Dal. 17 Sk. til Pligtskarle for de havde læsset Kampesteen paa Rustvogne, som skal forbruges i Brokisterne for Slottet (pr. Karl daglig 9 Sk.). Den 17. Januar 1611 ligeledes 5 Dal. 62 Sk. K. A.
24 Decbr. Tømmermanden har i 2 Dage arbeidet paa Brokisterne og lagt Tømmer ned i dem, at Stenene ikke skulle falde ud. K. A.
Fra 1 Mai 1610 til s. D. 1611:
Blytækkeren 100 Kramsøm med trinde Hoveder at fæste Stenene med paa det Porthuus næst ved Slottet.
Betalt Jørgen Muselius, Indvaaner i Helsingør, for 1000 Tagsteen, som af ham i 1605 er laant til Slottets Behov og oplagt paa en Stald inden den nederste Port, som Slotsherrens Heste staaer, hvilken var nederblæst.
Betalt 48 Stk. 16 Alens Fyrbjælker forbrugt til Brokarrene omkring Kronborg i 1605.
Peitter Meier Muurmester til den Muur, som er opsat om Grønnehaven:

Kalk	728½ Læst. 1 Td.
Muursteen	121,000 Stk.
Tagsteen	3,000 Stk.

og til Stilling og Lad om samme Muur:

Lægter	24 Stk.
Orlofsøm	200 Stk.
Lægtesøm	200 Stk.

Endvidere forbrugt:
20 Femtommesøm, opslagne paa Volden at hænge nogle

Fyrkrandse paa,
150 Søm, opslagne i Porten paa Slottet at hænge Musket
ter paa, og 2 Tylter Saugdeler og 200 Orlofsøm opslagne i Porten,

Oversættelse til nutidigt dansk

28. oktober. Der blev købt 400 blysøm til slagterhusets tag. K. A.

3. november. Der blev lagt 136 favne brolægning fra slagterhuset til kongens nye stald i Grønnehaven efter optagning af renderne. Prisen var tre skilling pr. favn. K. A.

16. november. Tømrerne satte slagterhuset i stand som spisested for soldaterne, reparerede kalkhuset ved havemuren og opstillede plankeværket neden for muren. K. A.

23. december. Pligtarbejderne fik 13½ daler og 17 skilling for læsning af marksten til stenkisterne, med ni skilling dagligt pr. mand. Den 17. januar 1611 fik de yderligere fem daler og 62 skilling. K. A.

24. december. Tømreren arbejdede to dage på stenkisterne og lagde tømmer i dem, så stenene ikke faldt ud. K. A.

1. maj 1610–1. maj 1611

Blytækkeren fik 100 kramsøm med runde hoveder til fastgørelse af sten på porthuset ved slottet. Helsingør-borgeren Jørgen Muselius fik betaling for 1.000 tagsten, som i 1605 var lånt fra ham til en nedblæst stald inden for den nederste port, hvor slotsherrens heste stod. Der blev betalt for 48 fyrrebjælker på 16 alen, anvendt i stenkarrene i 1605.

Murermester Peitter Meier fik til Grønnehavens mur:

Kalk	728½ læst og 1 tønde
Mursten	121.000 stk.
Tagsten	3.000 stk.

Til stillads og arbejdsplatform ved muren:

Lægter	24 stk.
Orlovssøm	200 stk.
Lægtesøm	200 stk.

Desuden blev 20 femtommersøm brugt på volden til ophængning af ildkranse. I porten blev 150 søm brugt til musketter samt to tylvter savede brædder og 200 orlovssøm …

Kildens side 187

Originaltekst

som de Gjønge - Knegte skulle hænge deres Bøsser og
Værger paa. Vagtstuen paa Volden nævnes. K. A.

1611.

1 Janr. 7 Tdr. Haar at forbruge udi Kalken til Muren om Grønnehave og Kobbermøllen. K. A.
8 Marts. Malning med Oliefarve af 6 store og 3 smaa Viinfade i K. M. Viinkjælder. K. A.
21 Marts. Den lange Stald i Lundegaarden, der Soldaterne bleve spiist. K. A.
28 Marts. Ophængning af den gyldne Himmel paa den store Sal og en Himmel paa det Gemak, som Fyrst Rudolph v. Anhalt laa paa. K. A.
30 April. 10 Pligtskarle havde i 5 Dage opgravet Kampesteen og lagt dem paa Vogne. De lagdes i Grundvolden under Muren i den grønne Plads. K. A.
30 April. Vandsprøiterne, som ligge i Hvælvingen under den øverste Port. K. A.
28 Mai. Det Huus ved den nederste Port, som Ridefogden har sit Kammer. K. A.
13 Septbr., Kbhvn. Joachim Bülow at lade Bønderne i Kronborg Lehn kjøre Steen til at fylde Brokisterne ved Kronborg. S. T.
30 Novbr. Steenbro lagt under den nye Port i Grønnehave. K. A.
19 Decbr. 4 Baade Kampesteen indtagne under Skaane og indkastede i Brokarrene ved Kronborg, hver Baad paa 4 Læster. K. A. I Aaret 1611/12 endvidere udleveret Tømmermanden en Deel Fyrretømmer samt betalt ham for 1½ Otting Fidt og 1 Fd. Tjære, forbrugt til at smøre Kranen med, som Pælene for Brokarrene vare nedstødte med. K. A.

1612.

1 Mai. Christen Hansen til Nørregaard bliver Lehnsmand paa Kronborg. K. A.
6 Octbr. 2 nye Hjul til det Stykke paa Kronborg Vold, som skyder med 3 Kugler. H. R.

1613.

21 Juni, Frederiksborg. Christen Hansen fik Brev om at forsyne Stalden i Lundehaven med Døre og Andet etc., at Kongens Vogne etc. der kunde forvares. S. T.

Oversættelse til nutidigt dansk

… til ophængning af gøngesoldaternes bøsser og værger. Vagtstuen på volden nævnes. K. A.

1611

1. januar. Syv tønder hår til kalken ved havemuren og Kobbermøllen. K. A.
8. marts. Seks store og tre små vinfade i kongens vinkælder blev malet med oliefarve. K. A.
21. marts. Den lange stald i Lundegården nævnes som soldaternes spisested. K. A.
28. marts. Den gyldne baldakin blev hængt op i den store sal og en anden i fyrst Rudolph von Anhalts værelse. K. A.
30. april. Ti pligtarbejdere havde i fem dage gravet marksten op og læsset dem på vogne til havemurens fundament. K. A.
30. april. Vandsprøjter nævnes under den øverste ports hvælving. K. A.
28. maj. Ridefogedens værelse lå i huset ved den nederste port. K. A.
13. september, København. Bülow skulle lade lenets bønder køre sten til stenkisterne. S. T.
30. november. Der blev lagt brolægning under Grønnehavens nye port. K. A.
19. december. Fire bådladninger marksten, hver på fire læster, blev hentet ved Skåne og lagt i stenkarrene. I 1611–12 fik tømreren også fyrretømmer og betaling for 1½ otting fedt og en fjerding tjære til smøring af den kran, der rammede pælene ned. K. A.

1612

1. maj. Christen Hansen til Nørregård blev lensmand. K. A.

6. oktober. To nye hjul til kanonen på volden, som skød med tre kugler. H. R.

1613

21. juni, Frederiksborg. Christen Hansen skulle sørge for døre og andet til stalden i Lundehaven, så kongens vogne kunne opbevares der. S. T.

Kildens side 188

Originaltekst

9 August, Frederiksborg. Christen Hansen at lade Brevviseren faae Tømmer og Andet til at reengjøre Posten med paa Kronborg. S. T.

12 Septbr., Frederiksborg. Christen Hansen at lade reparere og paa ny færdiggjøre Portene paa den nye Vei, og efter det Mønster paa Laase, der ham var tilskikket, lade de andre Laase forfærdige. Tømret til Portene kunde erholdes hos Breide Rantzov, Stadtholder i Kjøbenhavn. S. T.

14 Septbr., Frederiksborg. Christen Hansen at lade hugge saa meget Egetømmer, som til Hjulene til Stykkerne der paa Kronborg Slot kunde behøves. S. T.

1614.

23 Decbr., Kronborg. Johan Riisbrock og Adam Boenstock antagne som Taarnmænd paa Kronborg. De skulde Aften og Morgen, før Middagsmaaltid og Aftensmaaltid og naar det ellers bliver forlangt, opvarte med Instrumenter og Spil. Lønnen var 80 Dal. aarlig og Tilladelse til med deres Svende at lade sig bruge ved Bryllupper etc. i Helsingør og ellers udi Lehnet. S. R.

24 Decbr., Kronborg. Hans v. Goslar Bestilling at skulle polere, reengjøre og ved Magt holde Lysekroner, Messingbrandjern og andet Huusgeraad af Messing, som findes paa Kronborg. Løn 30 Dal. S. R.

1616.

8 Janr., Kbhvn. Christen Hansen fik Ordre at forfærdige Gangen udi Lundehaven ved vort Slot Kronborg. S. T.

31 August. Kjøbt et Stykke Malværk (af Salomon de Fogel i Amsterdam) udi en poetisk Historie af Diana, som kaldes den gyldne Regn for 400 Dal. Afgivet til Kronborg.

11 Novbr. Hermann Rollefink skal udbryde og hugge paa Gulland saa mange Steen, fornøden kan gjøres, til den Skandse ved Kronborg, som kaldes Kongens Postei, han haver antaget sig at skulle opsætte og forfærdige for 650 Dal. Den maa have været færdig 25 Novbr. 1618, da den sidste Ret paa-Fortingningen betaltes.

4 Decbr., Koldinghuus. Christen Hansen beordres, naar 2den Betaling kommer fra Sverig, da at forvare Pengene i Hvælvingen paa Kronborg. S. T.

Oversættelse til nutidigt dansk

9. august, Frederiksborg. Brevets indehaver skulle have tømmer og andre materialer til rengøring af fontænen. S. T.

12. september, Frederiksborg. Christen Hansen skulle reparere portene på den nye vej og fremstille låse efter den tilsendte model. Tømmer kunne fås hos Breide Rantzov, statholder i København. S. T.
14. september, Frederiksborg. Der skulle fældes egetømmer til kanonhjul. S. T.

1614

23. december, Kronborg. Johan Riisbrock og Adam Boenstock blev tårnmusikere. De skulle spille morgen og aften, før måltiderne og efter ordre. Årslønnen var 80 daler, og de måtte med deres svende spille ved bryllupper og andet i Helsingør og lenet. S. R.
24. december, Kronborg. Hans von Goslar skulle polere, rengøre og vedligeholde lysekroner, messingildjern og andet messingudstyr for 30 daler. S. R.

1616

8. januar, København. Christen Hansen skulle sætte gangen i Lundehaven i stand. S. T.
31. august. Hos Salomon de Fogel i Amsterdam blev købt et maleri for 400 daler med det mytologiske motiv »Den gyldne regn«. Kilden skriver Diana, men motivet forbindes normalt med Danaë; kildeformen er ikke rettet i originalteksten. Maleriet kom til Kronborg.
11. november. Hermann Rollefink skulle bryde og hugge nødvendige sten på Gotland til Kongens Bastion, som han havde påtaget sig at opføre for 650 daler. Arbejdet må have været færdigt 25. november 1618, da restbetalingen faldt.
4. december, Koldinghus. Den anden svenske betaling skulle efter Christen Hansens ordre opbevares i Kronborgs hvælving. S. T.

Kildens side 189

Originaltekst

1617.

23 Mai. 100 Steenhugger-Klammer, hver 1 Fod lang, til Galleriet og Gavlene paa Lysthuset i Lundehaven. Endvidere dertil 50 »Docker«, hver 4 Tommer lang. H. R.
27 Novbr., Kronborg. Flere beordres tiltalte, fordi de havde kjøbt en Deel Kobber af Kobbersmeden ved Kronborg. S. T.

1618.

4 Novbr., Kronborg. Herman v. Decken, Slotsfoged, fik Bevilling paa en Fiskedam liggende ovenfor Lundegaarden ved Skoven. S. R.

1619.

31 Mai, Antvorskov. Christoffer Basse fik Brev om at indrømme Kobbersmeden Joachim v. Liis Arkelismeden ved Kronborg til at forfærdige det Værktøi, han maatte have fornødent til det Værk, der er fortinget med ham. S. T.
20 Decbr. 82,300 Tagsteen leverede til Kronborg a 10 Daler pr. Tusind.

1620 (?).

Vægtergangen paa Kronborg skal flies, saa at Muren ikke bliver fordærvet.

Hans Steenvinkel skal have det Losement inde, som Peter Italiener iboede, og skal derimod af hans Besoldning, saa vidt som Huushyren kan sættes, hannem afkortes; hannem skal alt det podtzerede Værk leveres registreret. (N.Kgl. Saml. 4to 981).

1620.

28 Marts, Kbhvn. Christoffer Basse om, da der er en Mangel ved den lange Hvælving over Porten paa Kronborg, saa at Vandet siver ned, skal dette repareres, Leret optages og igjen paalægges og stampes, saa at Vandet ikke mere kan trænge igjennem. S. T.

1621.

16 April, Frederiksborg. Tolderne i Helsingør at kjøbe saamange Klinker og saameget Sement, som behøves til den Kumme paa Esrum og udi Fadebuurstuen paa Kronborg at forhøie og forfærdige. S. T.

29 Juni. Af Johan de Fley [?] kjøbt 500 Fod Ølandske Fliser for 41 Dal. 32 β til Boldhuset paa Kronborg. For at lægge dem 11 Dal. pr. 100 Fod.

Oversættelse til nutidigt dansk

1617

23. maj. Til Lundehavens lysthus blev leveret 100 stenhuggerkramper, hver en fod lang, til galleri og gavle samt 50 »docker«, hver fire tommer lange. Den sidste betegnelse er usikker. H. R.

27. november, Kronborg. Flere personer skulle tiltales for at have købt kobber af smeden ved Kronborg. S. T.

1618

4. november, Kronborg. Slotsfoged Herman von Decken fik bevilling på en fiskedam ved skoven oven for Lundegården. S. R.

1619

31. maj, Antvorskov. Christoffer Basse skulle give kobbersmed Joachim von Liis adgang til våbenkammerets smedje til fremstilling af værktøj til det aftalte arbejde. S. T.

20. december. 82.300 tagsten blev leveret til Kronborg til ti daler pr. tusind.

Omkring 1620, usikkert år

Vægtergangen skulle repareres for at beskytte muren. Hans Steenvinkel skulle have Peter Italieners bolig mod et fradrag i lønnen svarende til huslejen. Det bearbejdede eller pudsede arbejde skulle overdrages ham med en fortegnelse; ordet »podtzerede« er usikkert. Ny kongelig Samling, nr. 981, kvartformat.

1620

28. marts, København. Den lange hvælving over porten lækkede. Christoffer Basse skulle lade leret tage op, lægge på igen og stampe, så vandet ikke længere trængte igennem. S. T.

1621

16. april, Frederiksborg. Tolderne skulle købe klinker og cement til forhøjelse og reparation af kummen på Esrum og i Kronborgs fadebursstue. Ordlyden angiver ikke helt klart arbejdets fordeling mellem stederne. S. T.

29. juni. Hos Johan de Fley, navnet er usikkert, blev købt 500 fod ølandske fliser til boldhuset for 41 daler og 32 skilling. Lægningen kostede 11 daler pr. 100 fod.

Kildens side 190

Originaltekst

8 August. Af Jacob Thønnesen 400 Fliser til do. do.

29 Octbr., Frederiksborg. Alle Indvaanere i Helsingør fik Befaling, naar de modtoge Fremmede at herbergere, skulde de strax gjøre Melding derom paa Kronborg — deres Navn, Stilling og Hensigten af deres Komme etc. S. R.

1622.

22 April, Frederiksborg. Tolderne faae Brev om aarligen herefter indtil videre at betale Lehnsmanden paa Kronborg Slot 1720 Rdl. Courant til hans Genant og til andre af Slottets Folks Pensioner (Lønninger). S. T.

1623.

29 Mai. Hans Reimand, Brøndmester, 310 Rdl. 40 Sk. for 1192 Render, han har boret og nedlagt ved Kronborg.

4 Sept., Kbhvn. Thomas Noll fik Brev om, at der herefter aldeles ingen Æresskud skal gjøres for vore eller andres Orlogsskibe, som passere Kronborg Slot. S. T.

8 Novbr., Kbhvn. Tolderne i Øresund om at kjøbe Tømmer og Jern til de Brokar, der skulle nedsænkes udi Sundet. S. T.

1624.

3 Juni. Peter Kron, Steenhugger, tilsagt 200 Rdl. Courant for den Brønd udi Borggaarden paa Kronborg, han skal ophugge. Han var færdig den 31 August 1625.

11 Septbr. Fortingning med Herman Thønnesen om en Brønd at opmure i Borggaarden paa Kronborg af huggen Steen, Sement og Klinker, hvorfor han skulde have 120 Rdl. Han var færdig 6 August 1625.

30 Octbr., Frederiksborg. Willom Lakei Bestilling at forvare Tapetseriet paa Kronborg. S. R.

1625.

17 Mai, Frederiksborg. Vægtergangen til Kronborg skal flyes, saa at Muren ikke bliver fordærvet. S. T.

1626.

10 Marts, Antvorskov. Christoffer Urne om at skaffe Fyrre- og Ege-Tømmer til Brokar for Kronborg. S. T.

7 August, Kbhvn. Jørgen Urne at give dem, som sætte de Brystværk op omkring Kronborg, 60 Rdl. Species og lade Bryggerne under Stykkerne der omkring Slottet gjøre færdige. S. T.

Oversættelse til nutidigt dansk

8. august. Jacob Thønnesen leverede yderligere 400 fliser til samme sted.

29. oktober, Frederiksborg. Helsingørs indbyggere skulle straks melde til Kronborg, når de indlogerede fremmede, med navn, stilling og formålet med besøget. S. R.

1622

22. april, Frederiksborg. Tolderne skulle indtil videre hvert år betale lensmanden 1.720 rigsdaler courant til hans faste vederlag og andre slotsfolks lønninger. S. T.

1623

29. maj. Brøndmester Hans Reimand fik 310 rigsdaler og 40 skilling for 1.192 vandrør, han havde boret og lagt ved Kronborg.

4. september, København. Thomas Noll fik ordre til fremover helt at undlade æressalutter for danske og udenlandske orlogsskibe, som passerede Kronborg. S. T.

8. november, København. Øresundstolderne skulle købe tømmer og jern til stenkar, der skulle sænkes i Sundet. S. T.

1624

3. juni. Stenhugger Peter Kron fik aftalt 200 rigsdaler courant for tilhugning af brønden i slotsgården. Han blev færdig 31. august 1625.

11. september. Herman Thønnesen fik aftalt 120 rigsdaler for at opmure en brønd i slotsgården af tilhuggede sten, cement og klinker. Han blev færdig 6. august 1625.

30. oktober, Frederiksborg. Lakaj Willom blev ansvarlig for opbevaring af tapeterne. S. R.

1625

17. maj, Frederiksborg. Vægtergangen skulle sættes i stand, så muren ikke blev beskadiget. S. T.

1626

10. marts, Antvorskov. Christoffer Urne skulle skaffe fyr og eg til stenkarrene foran Kronborg. S. T.

7. august, København. Jørgen Urne skulle betale arbejderne ved brystværnerne 60 rigsdaler species og lade kanonernes platforme færdiggøre. S. T.

Kildens side 191

Originaltekst

1627.

19 Marts, Kiel. Ved Opførelsen af Kronborg Slot maatte alle forbiseilende Skibe give en Afgift. S. T.

1628.

14 Mai, Kbhvn. Knud Andersen ansat som Kobbertækker paa Kronborg. S. R.

1629.

12 Mai, Kbhvn. Muren om Helsingør ved Stranden trængte til Reparation. Et Hjørne har Vandet gjort megen Skade. Borgerne skulle holdes til at istandgjøre hver sit; har den, hvem Hjørnet tilhører, ikke Formue til at kunne udføre Istandsættelsen, skal hele Byen bidrage dertil. S. T.

13 August, Frederiksborg. Bønderne i Kronborg Lehn fritages for Madskat paa Grund af deres Arbeide ved det Værk for vort Slot Kronborg. S. T.

»Anno 1629 thendt 24 Septemb. y mellom thorsdag och fredag natt, der kloken vaar imellom 10 och 11 om natten, Paa gik der Jld Paa Kronnborg her y helsingør och opbrende dett altsammens, och

dem, Som ildenn kom fraa, vaar Bastiann kroll Muremester och Moritz Stenhugger, och Samme nat rømte Bastiann bortt, och Samme nat blef Moritz inseett y Statsens kielder.« (Ny kgl. Saml. 8vo 165).

1631.

14 Janr. 69 lange Vinduesstænger til K. M. Lysthuus i Lundehaven. H. R.

10 April, Frederiksborg. Kronborg Slot skulde istandsættes efter Branden, Kongen mangler Midler dertil, troer det derfor at være bedst i nogle Aar at forhøie Tolden til det Dobbelte. Rigsraadets Mening forlanges. S. T.

1632.

20 Juni. Leveret til Kronborg 2 smaae Klokker (tilsammen 1 Skłb), som hænge over Seierværket. H. R.

23 Juni, Kbhvn. Den Forhøielse i Tolden, der var paalagt til Kronborg Slots Reparation efter Ildebranden, skulde ophøre fra 10 Juli 1632. S. T.

20 Novbr. 2 Hamre, 15 Klammer og 2 Jernstænger til Tømmermanden at bruge til at opreise Tømmerværket og Sparværket »ved det Huus over Kirken«. H. R.

Endvidere var til samme Huus over Kirken forbrugt

Oversættelse til nutidigt dansk

1627

19. marts, Kiel. Under opførelsen af Kronborg skulle alle forbipasserende skibe betale en afgift. S. T.

1628

14. maj, København. Knud Andersen blev kobbertækker på Kronborg. S. R.

1629

12. maj, København. Strandmuren ved Helsingør trængte til reparation; vandet havde især skadet et hjørne. Borgerne skulle reparere hver deres del. Hvis hjørnets ejer ikke havde råd, skulle hele byen bidrage. S. T.

13. august, Frederiksborg. Bønderne i Kronborg len blev fritaget for madskat på grund af deres arbejde ved fæstningen. S. T.

Brandberetning: I 1629, den 24. september, natten mellem torsdag og fredag mellem klokken ti og elleve, udbrød der brand på Kronborg ved Helsingør, og det hele brændte. Branden skyldtes murermester Bastian Kroll og stenhugger Moritz. Samme nat flygtede Bastian, mens Moritz blev sat i byens kælder, dvs. fængslet. Ny kongelig Samling, nr. 165, oktavformat.

1631

14. januar. 69 lange vinduesstænger til kongens lysthus i Lundehaven. H. R.

10. april, Frederiksborg. Slottet skulle genopbygges efter branden. Da kongen manglede penge, foreslog han at fordoble tolden i nogle år og bad om rigsrådets mening. S. T.

1632

20. juni. To små klokker, tilsammen et skippund, blev leveret til ophængning over urværket. H. R.

23. juni, København. Den ekstra told til genopbygningen skulle ophøre den 10. juli 1632. S. T.

20. november. Tømreren fik to hamre, 15 kramper og to jernstænger til rejsning af tømmer og spær i bygningen over kirken. H. R.
Der blev desuden brugt følgende til samme bygning …

Kildens side 192
Originaltekst
til »Boud Werchet med Wnderslaget offuen paa de øffuerste Huus Biellcker at sammen binde och saa ellers andere Steder nedenn vnder till Biellckerne och Wnderßlagene at sammen hefte«:
12 dobbelte Hænge-Ankere,
205 lange runde Bolte,
70 Kramper,
125 Splinter
og 89 Ringe dertil. H. R.
1633.
1 Marts. Leveret Willem Aadem, K. M. Opvarter paa Kronborg, der havde det Inventarium i Forvaring, som brugtes i Lundegaarden i Lysthuset, naar K. M. der holdt Natlager, 1 Kobber-Fyrbækken af ufortinnet Kobber. Veiede 7 Skaalpund. H. R.
16 & 30 Marts og 17 & 24 April. 2 store Skorsteensankere og ellers til Gavlene paa det Huus over Kirken 42 Ankere, baade Skorsteensankere og andre, og dertil 83 Kramper og 200 Søm. H. R.
11 Mai. Leveret Felix Foxs, Rothgießer i Kbhvn, 5 Skłb 7 Llb Klokkemalm »aff det Kobber paa Cronburg bleff wd cratzett«. H. R.
1634.
I Hammermøllens Regnskab for 1634/35 anføres som leveret til Kronborg: den store Kobberplade i Lundegaarden paa K. M. Gemak i Haven (15 Skaalpund) og 6 Messin-Lysestager i K. M. Gemak i Lundehaven (tilsammen 1 Llb). H. R.
1636.
Johan Lorentz gjør Orgelet til Kronborg. Fortingningen 1800 Rdl.
Efter Kongens Befaling leveret M. Casper Fincke en Deel Stangjern, hvoraf han gjorde en stor Rist paa Skorstenen i K. M. Gemak paa Kronborg. H. R.
2. Mai. Til det grønne Taarn paa Kronborg en Kobberfløi og en Kobberknap, veiede 3 Llb, og en Jern-Fløistang, veiede 12 Llb. H. R.
1637.
15 April. Til Trompetertaarnet paa Kronborg 44 store Klammer, »huillcke Clammer hollder dett nü tornn thil Fundementet, dett staar paa«. H. R.
Oversættelse til nutidigt dansk
… til at sammenbinde konstruktionen og understøtningerne over de øverste husbjælker samt bjælker og understøtninger nedenunder:

Dobbelte hængeankre	12

Lange, runde bolte	205
Kramper	70
Splinter	125
Tilhørende ringe	89

H. R.

1633

1. marts. Willem Aadem, kongens tjener på Kronborg, som passede inventaret i Lundegårdens lysthus til kongens overnatninger, fik et ufortinnet kobberfyrbækken på syv skålpund. H. R.

16. og 30. marts samt 17. og 24. april. To store skorstensankre samt 42 skorstens- og andre ankre til gavlene over kirken, med 83 kramper og 200 søm. H. R.

11. maj. Messingstøber Felix Foxs i København fik fem skippund og syv lispund klokkemetal af det kobber, som var skrabet ud på Kronborg. H. R.

1634

Hammermøllens regnskab 1634–35 nævner en stor kobberplade på 15 skålpund i kongens værelse ved haven i Lundegården og seks messinglysestager på tilsammen et lispund i værelset i Lundehaven. H. R.

1636

Johan Lorentz byggede Kronborgs orgel for den aftalte pris på 1.800 rigsdaler.

Casper Fincke fik stangjern til en stor rist til kaminen i kongens værelse. H. R.

2. maj. Det grønne tårn fik en kobberfløj og kobberknop på tilsammen tre lispund samt en jernfløjstang på 12 lispund. H. R.

1637

15. april. Trompetertårnet fik 44 store kramper til fastgørelse af det nye tårn til fundamentet. H. R.

Kildens side 193

Originaltekst

28 April. Leveret 4 Skłb 13½ Llb Pladekobber til Tækning af det grønne Taarns Spids paa Kronborg. H. R.

18 Mai, Kbhvn. Frederik Urne om at lade den tydske Kirke i Kjøbenhavn bekomme, hvad der endnu er i Behold af det gamle Orgelværk, som staaer i Kirken paa Kronborg. S. T.

Fra 24 Sept. til 2 Juni 1638 leveret Blytækkeren 23 Skłb 3 Llb og 4 łb Tækkekobber til at tække Trompetertaarnet med paa Kronborg. H. R.

4 Novbr. Hans Meszger, Seiermager, 40 enkende Rigsdaler paa Regnskab for et Seierværk, som skal opsættes paa Kronborg.

1638.

10 Mai. Et Ganghjul og et andet Hjul, som kan omdrages med Hænderne, og et »Rustwerch« dertil, som samme 2de Hjul skal hænge udi, at opvinde den store Klokke med i det store Taarn paa Kronborg.
7 Juli. Til Trompetertaarnet paa Kronborg en stor Jern-Fløistang med en stor Kobberfløi og Kobberknap eller Bækken. Stangen 21 Lłb, Fløi og Knap 5 Lłb. H. R.

1639.

18 Juni, Kbhvn. Rentemestrene om at betale Annanias Kruse, hvad den Spids paa Pibertaarnet paa Kronborg Slot efter Contracten skulde koste. Arbeidet var udført af Kruses Formand Hans Brøndmester, men endnu ikke betalt. S. T.

1640.

14 Janr. Leveret 4 »Kobber-Schyffuer thill Schwannkhjulett«, hvormed den store Klokke skal ringes paa Kronborg, 10 Lłb 5 Skaalpund. Endvidere 3 Klokker, der vare støbte paa Gethuset i Helsingør, og som indkom paa det store Taarn paa Kronborg, af Vægt 20 Skłb 1 Lłb, 9 Skłb 17 Lłb og 6 Skłb 18 Lłb. H. R.
20 Octbr., Kbhvn. Hans Barkmand ansættes ved Kronborg til at have Tilsyn med alt Snedker-Arbeide, der forfærdiges. 40 Dal. Pension, Kostpenge 8 Dal. maanedlig og en Hofklædning, saalænge som samme Snedker-Arbeide varer. S. R.

1641.

20 Marts, Kbhvn. Frederik Urne om at forskaffe Hans Barchmand Tømmer til Stillingen, der skal opsættes (til Arbeidet)

Oversættelse til nutidigt dansk

28. april. Fire skippund og 13½ lispund pladekobber blev leveret til det grønne tårns spir. H. R.
18. maj, København. Frederik Urne skulle overlade resterne af Kronborgs gamle orgel til den tyske kirke i København. S. T.
24. september–2. juni 1638. Blytækkeren fik 23 skippund, tre lispund og fire pund tagkobber til Trompetertårnet. H. R.
4. november. Urmager Hans Meszger fik 40 enkelte rigsdaler i forskud på et ur til Kronborg.

1638

10. maj. Et trædehjul og et hånddrejet hjul med en tilhørende ramme skulle bruges til at hejse den store klokke op i det store tårn.
7. juli. Trompetertårnet fik en stor fløjstang af jern på 21 lispund og en kobberfløj med knop eller skål på fem lispund. H. R.

1639

18. juni, København. Rentemestrene skulle betale Annanias Kruse den aftalte pris for Pibertårnets spir. Hans forgænger, brøndmester Hans, havde udført arbejdet, men endnu ikke fået betaling. S. T.

1640

14. januar. Fire kobberskiver på ti lispund og fem skålpund blev leveret til svinghjulet, som ringede den store klokke. Tre klokker støbt i Helsingørs støberi blev desuden sat i tårnet. De vejede

henholdsvis 20 skippund og et lispund, ni skippund og 17 lispund samt seks skippund og 18 lispund. H. R.
20. oktober, København. Hans Barkmand skulle føre tilsyn med snedkerarbejdet. Han fik 40 daler i fast løn, otte daler månedligt til kost og en hofdragt, så længe arbejdet varede. S. R.
1641
20. marts, København. Frederik Urne skulle skaffe Hans Barchmand tømmer til stilladset …

Kildens side 194
Originaltekst
paa den lange Sal paa Kronborg, Tømmerfolk og Bøsseskytter til at reise Stillingen, samt lade de til Salen fornødne Jern gjøre paa Hammermøllen. S. T.
17 Juli, Kronborg. Rentemestrene om at forskaffe Hans Barchmand saamange Egeplanker og Fyrredeler, som til den lange Sal paa Kronborg maatte behøves. S. T.
1643.
12 April, Frederiksborg. Hans Ulrik Gyldenløve om paa Slottet Kronborg at lade gjøre Stillinger i Kielderne til at oplægge den Viin, Kongen kjøber til Hofholdningen. S. T.
1645.
13 Febr., Frederiksborg. Ordre om at sende til Kjøbenhavn fra Kronborg 2 Stykker, som staae paa det Bulværk uden for Porten. S. T.
1646.
16 Marts, Kbhvn. Arndt v. d. Kula at lade Stykkestøberen erholde det store Klørbladstykke og det spanske Stykke — det ene skyder 5, det andet 3 Kugler — til deraf at støbe Halve-Cartover efter den Model, som ham givet er af Tøimesteren Christopher Svincke. S. T.
28 Mai, Kbhvn. Arndt v. d. Kula om at aftakke alle Soldaterne paa Kronborg og kun beholde en Arkelimester og 3 Bøsseskytter. S. T.
1647.
21 Juni, Frederiksborg. Rentemestrene at tilsige Hans Ehm, Kobbersmed, at sende til Kronborg 8 Kobberplader til at tække med, hver Plade 1 Al. bred og 5 Qvarteer lang. Er der ingen ferdige, da at lade vide, naar disse Plader kunne være slagne. S. T.
1648.
15 Januar, Frederiksborg. Arndt v. d. Kula om, da Graven ved Kronborg Slot skal afskaffes, at han da lader have god og flittig Indseende med, at Dæmningerne ved Kobber- og Hammermøllen vedligeholdes og ikke udbrydes, og derved fornævnte Møller Skade tilføier. S. T.
26 Juli. Bestilling for Hans Wittmand som Opsynsmand over Kronborg Slot. S. R.
1653.
23 August. Arent v. d. Kula om paa Kronborg at nedtage
Oversættelse til nutidigt dansk
… i Kronborgs lange sal, tømrere og kanonskytter til at rejse det samt nødvendige jernbeslag fremstillet på Hammermøllen. S. T.

17. juli, Kronborg. Rentemestrene skulle skaffe Barchmand nødvendige egeplanker og fyrrebrædder til den lange sal. S. T.

1643

12. april, Frederiksborg. Hans Ulrik Gyldenløve skulle lade lave stativer i kældrene til opbevaring af vin til hoffet. S. T.

1645

13. februar, Frederiksborg. To kanoner fra bolværket uden for porten skulle sendes til København. S. T.

1646

16. marts, København. Arndt von der Kula skulle give kanonstøberen den store kløverbladskanon og den spanske kanon, som skød henholdsvis fem og tre kugler. De skulle omstøbes til halve kartover efter tøjhusmester Christopher Svinckes model. S. T.

28. maj, København. Alle Kronborgs soldater skulle afskediges bortset fra en våbenmester og tre kanonskytter. S. T.

1647

21. juni, Frederiksborg. Rentemestrene skulle bede kobbersmed Hans Ehm sende otte tagplader, hver en alen bred og fem kvarter lang. Hvis de ikke var færdige, skulle han oplyse leveringstidspunktet. S. T.

1648

15. januar, Frederiksborg. Da graven ved Kronborg skulle afskaffes, skulle Arndt von der Kula føre nøje opsyn med dæmningerne ved Kobber- og Hammermøllen, så de ikke brød sammen og skadede møllerne. S. T.

26. juli. Hans Wittmand blev opsynsmand på Kronborg. S. R.

1653

23. august. Arent von der Kula skulle nedtage …

Kildens side 195

Originaltekst

et Lysthuus, at reparere Runddelen for ved Slotsporten, at nedtage 2 store Steenbilleder, der allerede stode paa Støtter, og forvare dem. S. T.

12 Octbr. Reparation paa Kronborg — Oberstlieutenantens Logement paa Volden der sammesteds. S. T.

1658.

16 Juni. Om Kronborg Fæstnings Brøstfældighed. Hans Schack og Albertus Matthiesen at besigtige den. S. T.

18 Juni. Ligeledes Christoffer Kørbitz. S. T.

28 Juli. Accord med Niels Hansen om Kronborg Reparation. S. T.

29 Juli. 12000 Dal. til denne Reparation. S. T.

29 Juli. Contract med Borgemester Niels Hansen i Helsingør om Reparation af Kronborg Fæstning — 8000 Dal. S. R.

4 August. Steenvinkel, Bygmester, at begive sig til Kronborg og forfærdige to Hornværker. S. T.
4 August. Gottfred Hoffmann, Ingenieur, at begive sig til Kronborg og gjøre en Afstikning. S. T.
1660.
13 Septbr. Eiler Holck om at afbryde Valentin Korns Huus og lade det i Fæstningen Kronborg indføre og siden til Fæstningens Fornødenhed bruge. S. T.
1663.
4 August. Eiler Holck Reparation af nogle Gemakker paa Kronborg. S. T.
7 Octbr., Kbhvn. Eiler Holck anlangende fra Kallundborg at føre, hvis Steen der af Slottets Ruin findes og dygtig kan være. S. T.
Oversættelse til nutidigt dansk
… et lysthus, reparere runddelen foran slotsporten og tage to store stenfigurer på sokler ned til sikker opbevaring. S. T.
12. oktober. Reparationer ved Kronborg, herunder oberstløjtnantens bolig på volden. S. T.
1658
16. juni. Hans Schack og Albertus Matthiesen skulle undersøge fæstningens forfald. S. T.
18. juni. Christoffer Kørbitz fik samme opgave. S. T.
28. juli. Der blev indgået aftale med Niels Hansen om reparation. S. T.
29. juli. 12.000 daler til reparationen. S. T.
29. juli. Kontrakt med Helsingørs borgmester Niels Hansen om fæstningsreparation for 8.000 daler. S. R.
4. august. Bygmester Steenvinkel skulle opføre to hornværker, fremskudte fæstningsanlæg, ved Kronborg. S. T.
4. august. Ingeniør Gottfred Hoffmann skulle foretage opmåling og afmærkning. S. T.
1660
13. september. Eiler Holck skulle nedrive Valentin Korns hus, bringe materialerne ind i Kronborg og genbruge dem til fæstningens behov. S. T.
1663
4. august. Holck skulle reparere nogle værelser. S. T.
7. oktober, København. Holck skulle hente brugbare sten fra slotsruinen i Kalundborg. S. T.